

Kyberšikana a její dopady na žáky základních škol v Jihomoravském kraji

Bc. Ondřej Šmíd

Diplomová práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta aplikované informatiky

Ústav elektroniky a měření

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Ondřej Šmíd
Osobní číslo:	A23771
Studijní program:	N1032A020003 Bezpečnostní technologie, systémy a management
Specializace:	Bezpečnostní management
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Kyberšikana a její dopady na žáky základních škol v Jihomoravském kraji
Téma práce anglicky:	Cyberbullying and its Impact on Primary School Pupils in the South Moravian Region

Zásady pro vypracování

- Zpracujte rešerši literatury a odborných zdrojů o kyberšikaně a jejích dopadech na psychické zdraví žáků, pedagogů a rodičů.
- Vymezte klíčové terminologie a teoretická východiska v oblasti kyberšikany a informační bezpečnosti.
- Navrhněte a připravte metodiky pro empirickou část práce se zaměřením na analýzu preventivních a bezpečnostních opatření.
- Realizujte dotazníkové šetření mezi žáky, pedagogy a rodiči za účelem identifikace forem kyberšikany a jejích dopadů.
- Zpracujte a vyhodnotte získaná data včetně jejich interpretace.
- Prezentujte výsledky výzkumu, jejich shrnutí a formulaci doporučení pro prevenci kyberšikany na základních školách.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. ČERNÁ, Alena; DĚDKOVÁ, Lenka; MACHÁČKOVÁ, Hana; ŠEVČÍKOVÁ, Anna; ŠMAHEL, David. Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-8846-3.
2. Zdravé dětství ve světě digitálních médií: informace a inspirace pro rodiče a všechny, kdo pracují s dětmi a mládeží. Lelekovice: Franesa, 2020. ISBN 978-80-88337-16-4.
3. SLUSSAREFF, Michaela. Hry, sítě, porno: rodičovský průvodce džunglí digitálního dětství a puberty. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2022. ISBN 978-80-7555-156-6.
4. ŠEVČÍKOVÁ, Anna. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-210-7527-6.
5. MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5309-6.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Jiří Gajdošík, CSc.**
Ústav bezpečnostního inženýrství

Datum zadání diplomové práce: **29. listopadu 2024**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. května 2025**

doc. Ing. Jiří Vojtěšek, Ph.D. v.r.
děkan

Ing. Milan Navrátil, Ph.D. v.r.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 29. listopadu 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení diplomové práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na diplomové práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne 16.04.2025

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Diplomová práce se věnuje problematice kyberšikany na základních školách v Jihomoravském kraji. Cílem je prozkoumat její formy, zhodnotit dopady na žáky, pedagogy a rodiče a navrhnout účinná preventivní opatření. V teoretické části je kyberšikana zkoumána z hlediska typologie, aktérů a dopadů, právního rámce a možností řešení na úrovni školy, včetně organizačních, technických a vzdělávacích přístupů. Praktická část je založena na kvantitativním výzkumu realizovaném formou anonymního dotazníkového šetření mezi žáky, pedagogy a rodiči. Na základě získaných dat byly identifikovány nejčastější projevy kyberšikany, jejich dopady na žáky a postoje pedagogů a rodičů k její prevenci. Výstupem práce je návrh systematického školního programu prevence a intervence, založeného na modulárním přístupu, posilování důvěry mezi aktéry a propojení školních, rodinných a odborných aktivit.

Klíčová slova: Kyberšikana, Sociální dopady, Prevence kyberšikany, Bezpečnostní opatření, Výzkum kyberšikany

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the issue of cyberbullying in primary schools in the South Moravian Region. The aim is to examine its forms, evaluate its impact on pupils, teachers and parents and propose effective preventive measures. In the theoretical part, cyberbullying is examined in terms of typology, actors and impacts, legal framework and possible solutions at school level, including organisational, technical and educational approaches. The practical part is based on quantitative research conducted in the form of an anonymous questionnaire survey among pupils, teachers and parents. Based on the data obtained, the most common manifestations of cyberbullying, their impact on pupils and the attitudes of teachers and parents towards its prevention were identified. The outcome of the work is a proposal for a systematic school-based prevention and intervention programme, based on a modular approach, strengthening trust between actors and linking school, family and professional activities.

Keywords: Cyberbullying, Cyberbullying research, Cyberbullying prevention, Social impacts, Safety measures

Poděkování

Upřímné poděkování patří doc. Ing. Jiřímu Gajdošíkovi, CSc., za jeho čas, trpělivost a odborné vedení při zpracování této diplomové práce. Velké díky náleží také mé rodině a přátelům, kteří mi byli oporou během celého studia.

OBSAH

ÚVOD	13
I TEORETICKÁ ČÁST	15
1 CHARAKTERISTIKA KYBERŠIKANY A JEJÍ PROJEVY	16
1.1 DEFINICE KYBERŠIKANY A JEJÍ ODLIŠNOSTI OD TRADIČNÍ ŠIKANY	18
1.2 FORMY KYBERŠIKANY	21
1.2.1 Žertovná videa	21
1.2.2 Šíření pomluv a dezinformací	22
1.2.3 Obtěžující zprávy a sledování	24
1.2.4 Flaming a trolling	25
1.2.5 Publikování ponižujících materiálů	27
1.3 KYBERŠIKANA Z POHLEDU OBĚTI, ÚTOČNÍKA A OKOLÍ	29
1.3.1 Kyberšikana z pohledu oběti	29
1.3.2 Kyberšikana z pohledu útočníka	31
1.3.3 Kyberšikana z pohledu okolí	32
2 PRÁVNÍ ÚPRAVA KYBERŠIKANY A JEJÍ VÝVOJ	34
2.1 TRESTNÍ ZÁKONÍK A SOUVISEJÍCÍ TRESTNÉ ČINY	35
2.2 PŘESTUPKOVÉ A SPRÁVNÍ PRÁVO	36
2.3 OCHRANA SOUKROMÍ A OSOBNÍCH ÚDAJŮ	37
2.4 ŠKOLSKÁ LEGISLATIVA A PREVENCE KYBERŠIKANY	38
2.5 MEZINÁRODNÍ A NÁRODNÍ PRÁVNÍ ASPEKTY REGULACE KYBERŠIKANY	39
2.5.1 Den Bezpečnějšího Internetu	41
3 SOCIÁLNÍ DOPADY KYBERŠIKANY VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ	43
3.1 PŘÍMÉ A NEPŘÍMÉ DOPADY NA OBĚTI	43
3.1.1 Psychologické a sociální důsledky kyberšikany	44
3.2 VNÍMÁNÍ KYBERŠIKANY PEDAGOGY	46
3.2.1 Role pedagogů v prevenci kyberšikany	47
3.3 DOPADY NA RODIČE A RODINNÉ VZTAHY	50
3.3.1 Role rodiny při zvládání kyberšikany	52
4 PREVENCE A BEZPEČNOSTNÍ OPATŘENÍ PROTI KYBERŠIKANĚ VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ	55
4.1 TECHNICKÁ OPATŘENÍ	55
4.1.1 Školní informační systémy a monitoring	56
4.1.2 Softwarové nástroje pro filtrování obsahu	57
4.2 ORGANIZAČNÍ OPATŘENÍ	58
4.2.1 Školní řád a metodické pokyny	58
4.2.2 Vzdělávací programy pro žáky	60

4.3	PREVENTIVNÍ PROGRAMY NA ŠKOLÁCH.....	61
4.3.1	Osvěta a kampaně zaměřené na prevenci kyberšikany	62
4.3.2	Podpora digitální etiky	63
II	PRAKTICKÁ ČÁST	66
5	VÝZKUM A METODOLOGIE PRÁCE.....	67
5.1	CÍL VÝZKUMU.....	67
5.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	67
5.2.1	Výzkumné otázky.....	67
5.2.2	Hypotézy.....	68
5.3	METODA VÝZKUMU	68
5.4	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	68
6	VÝSLEDKY ŠETŘENÍ MEZI ŽÁKY	70
7	ZÁVĚRY ŠETŘENÍ MEZI ŽÁKY	80
8	VÝSLEDKY ŠETŘENÍ MEZI PEDAGOGY.....	82
9	ZÁVĚRY ŠETŘENÍ MEZI PEDAGOGY	93
10	VÝSLEDKY ŠETŘENÍ MEZI RODIČI.....	95
11	ZÁVĚRY ŠETŘENÍ MEZI RODIČI ŽÁKŮ.....	105
12	INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK A HYPOTÉZ	107
13	NÁVRH ŠKOLNÍHO PROGRAMU K PREVENCI A ŘEŠENÍ KYBERŠIKANY	109
	ZÁVĚR.....	112
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	115
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	123
	SEZNAM TABULEK	124
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	125
	SEZNAM PŘÍLOH.....	126

ÚVOD

V digitálním prostředí je u dětí školního věku stále častěji zaznamenáváno setkávání s různými formami nevhodné online komunikace. Zkušenosti s těmito situacemi mohou být spojovány s negativním ovlivněním psychického stavu, mezilidských vztahů a sociální adaptace, zejména v období emocionálního a sociálního vývoje.

Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku kyberšikany u žáků základních škol v Jihomoravském kraji. Cílem práce je prozkoumat různé formy kyberšikany, jejich dopady na žáky, pedagogy a rodiče a navrhnout efektivní preventivní opatření. V této studii jsou teoretické poznatky kombinovány s kvantitativním výzkumem, jenž je zaměřen na žáky druhého stupně základních škol, jejich učitele a rodiče žáků. Výběr Jihomoravského kraje je motivován snahou o hlubší porozumění danému jevu v rámci konkrétního regionu. Téma bylo zvoleno na základě osobní zkušenosti získané v online prostředí, přičemž bylo současně identifikováno jako aktuální a relevantní pro hlubší odborné zkoumání.

Teoretická část práce je věnována vymezení a charakteristice kyberšikany, jejím specifickým rysům v porovnání s tradičními formami šikany a analýze různých typů online agresivního chování. Pozornost je dále zaměřena na identifikaci klíčových aktérů tohoto jevu. Samostatně je rozpracována právní úprava kyberšikany v trestním, přestupkovém i správním právu, včetně ochrany osobních údajů, školské legislativy a mezinárodních souvislostí. Následně jsou analyzovány dopady kyberšikany na oběti, pedagogický sbor a rodinné prostředí, přičemž je pozornost věnována psychickým a sociálním důsledkům, roli učitelů v prevenci a přístupu rodičů při řešení těchto situací. Nedílnou součástí této části práce je rovněž přehled preventivních přístupů realizovaných na úrovni základních škol, zahrnujících technická opatření, vzdělávací programy a systémová řešení zaměřená na podporu bezpečného digitálního prostředí.

Teoretická východiska byla zpracována s cílem vytvořit pevný rámec pro navazující výzkumnou část práce, která se opírá o poznatky uvedené v této části a dále je ověřuje v praxi.

Praktická část je postavena na kvantitativním výzkumu realizovaném prostřednictvím dotazníkového šetření. V této části je vymezen výzkumný cíl, formulovány výzkumné otázky a hypotézy, popsána metodika sběru dat a následně provedena analýza výsledků. Na základě získaných dat je provedena analýza výskytu, příčin a důsledků kyberšikany na základních školách v Jihomoravském kraji a zhodnocena účinnost aktuálně uplatňovaných

preventivních opatření z pohledu žáků, pedagogů a rodičů. Výsledky výzkumu slouží nejen k zodpovězení výzkumných otázek a ověření stanovených hypotéz, ale představují rovněž východisko pro formulaci konkrétních návrhů opatření a jejich využití ve školní praxi.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA KYBERŠIKANY A JEJÍ PROJEVY

Pro hlubší porozumění problematice kyberšikany je nezbytné nejprve vymezit tento pojem a zasadit jej do kontextu současné společnosti, která je ve srovnání s minulými lety stále více propojena digitálními technologiemi a sociálními sítěmi.

Kyberšikana je často vnímána jako specifická forma agrese, která se odehrává v online prostředí a zahrnuje vědomé ubližování, ponižování nebo zastrašování oběti prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Tento fenomén je mnohdy propojen s tradiční šikanou, avšak hlavním rozlišujícím znakem je, že kyberšikana nevyžaduje přímý kontakt mezi agresorem a obětí, což zvyšuje anonymitu útočníka a přispívá k pocitu beztrestnosti [1].

Kyberšikana je realizována různými způsoby, které se neustále přizpůsobují vývoji moderních technologií a digitálních platforem. Podle údajů zveřejněných v časopise Statistika & My, vydávaném Českým statistickým úřadem v roce 2022, patří mezi nejčastější formy kyberšikany [2]:

Dehonestace a hanobení: Oběť je veřejně zesměšňována prostřednictvím urážlivých komentářů, posměšných příspěvků či šíření nepravdivých a ponižujících informací. Tento typ kyberšikany může vést k vážným psychickým obtížím a ztrátě sebevědomí [1].

Sdílení kompromitujícího obsahu: Bez vědomí či souhlasu oběti jsou publikovány zahanbující videozáznamy, fotografie nebo jiné materiály, které mohou oběť uvést do společenské nepřízně, poškodit její reputaci a způsobit značné emocionální trauma [2].

Provokace a agresivní útoky v online prostředí: Oběť je cíleně vyprovokována prostřednictvím urážlivých či konfliktních zpráv, což může vést k emocionálnímu vyčerpání a eskalaci napětí. Tyto útoky často zahrnují verbální agresi, výsměch nebo opakované slovní napadání s cílem vyvolat negativní reakci [2].

Vyloučení z online komunit: Oběť je záměrně odstrčena z internetových skupin nebo společných chatů, čímž jsou u ní vyvolávány pocity osamělosti a sociální izolace [2].

Zneužívání falešných identit k zesměšnění: Útočník vytváří falešné profily s cílem poškodit pověst oběti, například prostřednictvím šíření nevhodného obsahu jejím jménem či napodobováním jejího chování zesměšňujícím způsobem. Tento způsob kyberšikany může způsobit vážné společenské a psychické problémy, včetně ztráty důvěry okolí [2].

Na základě šetření provedeného Českou školní inspekcí bylo potvrzeno, že kyberšikana představuje mezi žáky rozšířený a závažný fenomén. Z údajů získaných od školních metodiků prevence vyplynulo, že v průběhu posledních tří let byla kyberšikana řešena na 20,7 % základních škol a 23,5 % středních škol v České republice. Šikana realizovaná v online prostředí je ve školním kontextu označována za jednu z nejčastějších forem agresivního chování, přičemž vyšší míra jejího výskytu byla zaznamenána na středních školách oproti školám základním. Tematickou zprávou České školní inspekce (ČŠI), zveřejněnou v roce 2023, bylo zároveň potvrzeno, že kyberšikana nadále představuje významný problém v prostředí vzdělávacích institucí [3].

Kyberšikana může mít závažné a dlouhodobé následky, které negativně ovlivňují psychický stav, mezilidské vztahy i školní výkon oběti. Mezi nejčastěji pozorované důsledky patří:

- vyšší výskyt úzkostných a depresivních stavů,
- pokles sebevědomí a sebehodnocení,
- problémy se spánkem,
- zhoršení školní docházky a prospěchu,
- sociální izolace,
- v krajních případech i výskyt sebevražedných myšlenek [4].

Pro efektivní prevenci a řešení kyberšikany je nezbytné, aby byly nejen analyzovány její specifické charakteristiky a projevy, ale také poskytnut základ pro pochopení výzkumné části práce. Pouze na základě tohoto porozumění mohou být vytvářeny účinné strategie ochrany žáků před tímto nebezpečným fenoménem, který je v digitálním světě vnímán jako stále naléhavější problém [5].

1.1 Definice kyberšikany a její odlišnosti od tradiční šikany

Kyberšikana nemá jednotnou definici a její vymezení se liší podle různých autorů. Obecně je považována za agresivní a opakované jednání, které je vykonáváno jednotlivcem nebo skupinou vůči oběti prostřednictvím elektronických médií, přičemž oběť se nemůže účinně bránit [5][6]. Tento typ agresivního chování je realizován v digitálním prostředí, kde jsou k jeho provádění využívány moderní informační a komunikační technologie.

Mezi klíčové znaky kybernetické šikany patří:

- využití elektronických prostředků komunikace,
- záměrnost agresivního jednání,
- opakovanost nebo potenciál pro opakování,
- mocenská nerovnováha mezi agresorem a obětí,
- negativní dopad na oběť [7].

Na rozdíl od tradiční šikany jsou při kyberšikaně překračovány fyzické a časové hranice. Kyberšikana může být prováděna nepřetržitě, 24 hodin denně, 7 dní v týdnu, čímž jsou značně ztěžovány možnosti oběti uniknout z dosahu agresora. Anonymita, kterou online prostředí poskytuje, často umožňuje agresorům jednat odvázněji a bezohledněji [8].

Další významnou odlišností je potenciálně neomezené publikum kyberšikany. Zatímco při tradiční šikaně bývá zasažena pouze určitá skupina svědků, při kyberšikaně může být zasažen mnohem širší okruh lidí, čímž může být výrazně zvýšena míra ponížení a stresu pro oběť [9].

Profil agresora a oběti je u kyberšikany odlišován od tradiční šikany. V online prostředí nejsou rozhodující fyzické nebo sociální charakteristiky, ale spíše technické dovednosti a znalost digitálního prostředí. Tímto způsobem se oběti mohou stát i jedinci, kteří by v reálném světě působili silněji nebo dominantněji [9].

Na základě zjištění České školní inspekce bylo prokázáno, že kyberšikana a tradiční formy šikany se ve školním prostředí často vzájemně prolínají a doplňují. Z analýzy prezentované v březnu 2023, která vycházela z dat shromážděných v roce 2022, vyplynulo, že přibližně 57 % základních škol a 64 % středních škol v České republice se v průběhu posledních tří let zabývalo alespoň jedním případem šikany mezi žáky. Uvedené hodnoty představují nárůst oproti výsledkům předchozího šetření, které bylo realizováno přibližně

před sedmi lety. Současně bylo zjištěno, že výskyt kyberšikany byl evidován na přibližně 21 % základních a 24 % středních škol, přičemž mezi nejčastější formy patřilo ponižování, hanobení a publikování ponižujících fotografií či videí [10].

Mezi nejčastější formy šikany patřilo ponižování, pomlouvání a další verbální formy pomluv. Kyberšikana zahrnovala především online ponižování, šíření pomluv a zveřejňování ponižujících fotografií a videí [10].

Analýza rovněž ukazuje, že nárůst hlášených případů může souviset se zlepšenou schopností škol identifikovat a řešit agresivní chování. Dále bylo zjištěno, že šikana se častěji vyskytuje ve školách v regionech s ekonomickými a sociálními obtížemi [10].

Získané údaje podtrhují nutnost systematického přístupu k prevenci a řešení šikany a kyberšikany ve školním prostředí. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a Česká školní inspekce se touto problematikou zabývají dlouhodobě, což je považováno za důležitý krok k zajištění bezpečného a podporujícího prostředí pro všechny žáky [10].

Pro srovnání tradiční šikany a kyberšikany byla pod tímto textem vytvořena ucelená tabulka 1.

Tabulka 1 Srovnání tradiční šikany a kyberšikany – klíčové rozdíly

Kritéria	Tradiční šikana	Kyberšikana
Prostředí	Fyzické, osobní kontakt	Digitální, online prostředí
Časové omezení	Omezeno na určité místo a čas (například škola)	Nepřetržitě, 24/7
Anonymita	Agresor obvykle známý	Agresor často anonymní
Dosah	Omezený počet svědků	Potenciálně neomezený počet svědků
Forma agrese	Fyzická, verbální, psychická	Psychická, emocionální
Identifikace	Snadnější identifikace agresora	Obtížnější identifikace agresora
Opakování	Opakování vyžaduje osobní kontakt	Opakování snadné a rychlé
Důkazní materiál	Obtížnější získání důkazů	Snadné uchování a šíření důkazů
Možnosti obrany	Omezené možnosti okamžité obrany	Možnost blokování uživatele, ignorování nebo hlášení správci

(Čerpáno z: [11])

Navzdory těmto rozdílům sdílejí oba typy šikany společné základy, mezi které patří záměr ublížit oběti a mocenská nerovnováha mezi agresorem a obětí. Záměr ublížit je u obou forem šikany zakořeněn v touze agresora uplatnit kontrolu nebo dominanci nad obětí, ať už fyzicky, nebo emocionálně. Mocenská nerovnováha může být projevována různými způsoby, jako je fyzická síla, sociální status nebo v případě kyberšikany technologická zdatnost [11].

Tato kapitola je zaměřena na charakteristiku kyberšikany a její projevy, přičemž důraz je kladen na porozumění tomuto fenoménu v kontextu moderní digitální společnosti. Dále je v této kapitole kyberšikana vymezena a odlišena od tradiční šikany, přičemž jsou zdůrazněny specifické aspekty online agrese a nutnost efektivních preventivních strategií.

Pro účinné řešení kyberšikany je nezbytné, aby její projevy a charakteristické rysy byly systematicky analyzovány. Na základě těchto poznatků mohou být formulována komplexní preventivní opatření, která umožní lepší ochranu žáků před online agresí a snížení jejího výskytu ve školním prostředí.

1.2 Formy kyberšikany

V této kapitole jsou rozlišovány různé formy kyberšikany, které se liší charakterem, způsobem provedení i dopadem na oběť. Mezi nejčastěji zmiňované patří žertovná videa, šíření pomluv a dezinformací, obtěžující zprávy a sledování, flaming, trolling a zveřejňování ponižujících materiálů.

Všechny tyto formy kyberšikany mohou mít závažné důsledky pro psychickou pohodu oběti, její sociální vztahy i školní či pracovní výkon. Z tohoto důvodu je nezbytné porozumět jejich specifickým projevům a možnostem prevence, což je předmětem následujících podkapitol [5].

1.2.1 Žertovná videa

Žertovná videa jsou v kontextu kyberšikany považována za kontroverzní formu online chování. Často jsou pořizována a šířena s cílem pobavit publikum, avšak jejich dopady na oběti mohou být značně negativní. Výzkumy z roku 2020 je prezentováno [12], že vnímání těchto videí se mezi jednotlivými skupinami uživatelů internetu výrazně liší. Zatímco mladšími uživateli bývají obvykle vnímána jako neškodná forma zábavy, starší generací jsou častěji hodnocena jako nevhodná či urážlivá. Tento rozdílný pohled může vést k nedorozuměním a konfliktům v online prostředí napříč generacemi, zejména pokud není brán ohled na psychické dopady na oběti. Problematická je rovněž nejednoznačnost hranice

mezi vtipem a kyberšikanou, což ztěžuje identifikaci těchto činů jako škodlivého jednání [12].

Z výsledků aktuálních studií vyplývá, že je zveřejňování ponižujících fotografií a videonahrávek řazeno mezi časté a zároveň nejškodlivější formy kyberšikany. Na rozdíl od jiných forem digitálního obtěžování se tento typ útoku vyznačuje vizuálním charakterem, což výrazně zvyšuje jeho dopad na oběť. Tyto materiály bývají často šířeny širokému publiku a jejich odstranění z online prostředí je obtížné, což obětem znemožňuje uniknout negativním důsledkům. Závažnost tohoto jevu spočívá v jeho dlouhodobém efektu. Ačkoli jsou pachatelem vnímány jako „žertovné“, pro oběti mohou představovat zdroj trvalého stresu, úzkosti nebo narušení sociálních vztahů. Zveřejněné materiály mohou být navíc využity jako prostředek k vydírání či pokračujícímu zastrašování oběti, čímž se jejich dopad ještě prohlubuje [12].

Specifickou formou této problematiky je tzv. (takzvaně) „cloutlighting“, což je podkategorie publikování žertovných videí, která má za cíl zviditelnění agresora na úkor oběti. V rámci sociálních médií je tímto termínem označována situace, kdy je osoba bez svého vědomí natáčena v trapné či ponižující situaci, přičemž následně dochází ke sdílení tohoto videa online s cílem získat pozornost a tzv. „lajky“. Bylo prokázáno, že tento typ chování může mít vážné důsledky pro mezilidské vztahy i psychickou pohodu oběti [13].

Vnímání těchto videí jako humorných či škodlivých se však může lišit v závislosti na kulturním kontextu a osobních zkušenostech diváků. Zatímco v jedné kultuře jsou tato videa považována za zábavná, v jiném prostředí mohou být vnímána jako urážlivá či psychicky škodlivá [13]. Studie [14] zdůrazňuje význam těchto kulturních rozdílů ve vnímání online žertů. Bylo prokázáno, že to, co je v jedné kultuře považováno za přijatelný vtip, může být v jiné vnímáno jako urážlivé či škodlivé. V závěrech studie je poukazováno na nutnost mezikulturního porozumění při hodnocení online chování a jeho dopadů na jednotlivce i společnost.

1.2.2 Šíření pomluv a dezinformací

Šíření pomluv a dezinformací představuje jednu z nejrozšířenějších forem kyberšikany. Tato forma zahrnuje záměrné šíření nepravdivých či zkreslených informací o oběti s cílem poškodit její pověst, narušit mezilidské vztahy nebo způsobit psychickou újmu. V online prostředí může mít tento jev značně destruktivní dopad, neboť informace mohou být šířeny velmi rychle a jejich odstranění je značně obtížné. Zároveň je tento druh kyberšikany často

využíván jako prostředek manipulace, kdy se oběť stává terčem systematického očerňování, které může mít dlouhodobé důsledky na její sociální postavení i psychický stav [5].

Významný nárůst případů kyberšikany souvisejících se šířením pomluv a dezinformací byl zaznamenán v lednu 2024, kdy bylo v online poradně projektu E-Bezpečí evidováno rekordních 77 případů za jediný měsíc. Mezi nejčastěji řešené situace patřily právě incidenty spojené s šířením pomluv, kyberšikanou a manipulativním online chováním [15]. Tento trend naznačuje nejen rostoucí výskyt digitální agrese, ale také vyšší míru ochoty obětí vyhledat odbornou pomoc.

Je nezbytné, aby bylo zdůrazněno, že v určitých případech může být šíření pomluv kvalifikováno jako trestný čin (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 184):

(1) „Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok“.

(2) „Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem“ [16].

Prevence této formy kyberšikany vyžaduje systematické vzdělávání v oblasti digitální etiky, mediální gramotnosti a kritického myšlení. Klíčová role v této oblasti je připisována školám, jelikož právě v rámci vzdělávacího procesu mohou být žáci vedeni k rozpoznání manipulativních taktik a dezinformačního obsahu. Pozitivním zjištěním je skutečnost, že prevence kyberšikany je dnes začleněna do strategických dokumentů téměř všech škol, což potvrzují závěry zprávy České školní inspekce [3]. Přesto je nezbytné posílit vzdělávací programy zaměřené na odpovědné chování v online prostředí, a to nejen mezi žáky, ale rovněž mezi pedagogy a rodiči, kteří často nejsou dostatečně informováni o rizicích spojených s kyberšikanou.

Důležitou součástí preventivních opatření je zejména aktivní spolupráce škol, odborných organizací a státních institucí. Významnou roli hrají také platformy zaměřené na kybernetickou bezpečnost, které poskytují metodickou podporu a intervenci při řešení kyberšikany. Zároveň je nezbytné, aby technologické společnosti posílily kontrolní mechanismy proti šíření škodlivého obsahu, například prostřednictvím rychlejší detekce nepravdivých informací a efektivnější ochrany soukromí uživatelů.

1.2.3 Obtěžující zprávy a sledování

Obtěžující zprávy a sledování jsou považovány za významnou formu kyberšikany, která se v posledních letech stává stále častějším problémem. Tato forma je charakterizována opakovaným zasíláním nevyžádaných, často urážlivých či výhružných zpráv oběti, stejně jako systematickým monitorováním jejích online aktivit bez jejího souhlasu. V důsledku toho je oběť vystavena neustálému psychickému tlaku, jenž může vést k pocitům úzkosti, strachu či izolace [5].

Podle Národního úřadu pro kybernetickou a informační bezpečnost byl v roce 2024 zaznamenán výrazný nárůst kybernetických incidentů, mezi něž mohou v určitých případech spadat i formy kyberšikany, jako jsou obtěžující zprávy a sledování. Celkem bylo evidováno 268 kybernetických bezpečnostních incidentů, což představuje nárůst o šest případů oproti roku 2023 a zároveň nejvyšší registrovanou hodnotu [17]. Tento trend poukazuje na rostoucí závažnost kybernetických hrozeb, mezi které spadají také obtěžující zprávy a sledování, jež jsou často využívány jako prostředky k psychické manipulaci nebo nátlaku na oběť [4].

Tyto formy kyberšikany jsou často využívány k zastrašování oběti, snaze ovlivnit její chování nebo získat kontrolu nad jejím soukromým životem. Závažnost tohoto fenoménu spočívá zejména v jeho dlouhodobém působení na psychiku oběti. Oběti obtěžujících zpráv a sledování se často potýkají s neustálým pocitem ohrožení, neboť kyberšikana se neomezuje pouze na školní či pracovní prostředí, ale proniká i do osobního života. Zdůrazňováno je, že tento druh kyberšikany může být obzvláště stresující, protože oběť nemá před agresorem úniku ani v bezpečí svého domova [4].

Za nejrizikovější skupinu jsou považováni mladiství, kteří tráví značnou část svého volného času na sociálních sítích, jež pro ně představují přirozené prostředí pro komunikaci a navazování sociálních vztahů [5].

Obtěžující zprávy mohou mít různé podoby, od nevyžádaných zpráv obsahujících osobní urážky až po opakované výhrůžky či vydírání. V extrémních případech může docházet k tzv. kybernetickému stalkingu, neboli dohledu v rámci sociálních sítí, kdy je oběť dlouhodobě sledována a obtěžována prostřednictvím elektronických komunikačních kanálů. Tento fenomén je považován za zvláště nebezpečný, neboť útočník může získávat informace o oběti, využívat je k manipulaci či se ji pokusit donutit k určitému jednání [4].

Legislativní rámec ochrany proti obtěžujícím zprávám a sledování je v České republice stanoven v několika právních předpisech. V trestním zákoníku je stalking definován jako

nebezpečné pronásledování podle § 354 trestního zákoníku, přičemž vyšší trestní sazba je stanovena pro případy, kdy je čin spáchán prostřednictvím veřejné komunikační sítě. Tato úprava se vztahuje i na kybernetickou podobu tohoto chování. Zákon se rovněž zabývá ochranou osobních údajů a právem jednotlivce na soukromí, přičemž oběti mají možnost obrátit se na Policii České republiky (PČR) nebo na specializované organizace zabývající se kybernetickou bezpečností [16].

V rámci prevence a řešení této formy kyberšikan je nezbytné, aby bylo posilováno povědomí o digitální bezpečnosti a aby byla obětím poskytována adekvátní podpora.

Obecně je doporučováno:

- Důsledné nastavení soukromí na sociálních sítích, čímž je zamezováno neoprávněnému přístupu k osobním informacím.
- Vzdělávací programy zaměřené na rozpoznání obtěžujících zpráv a na způsoby adekvátní reakce, včetně možnosti nahlášení škodlivého obsahu příslušným platformám.
- Zapojení škol do prevence kyberšikan, například prostřednictvím vzdělávacích workshopů a spolupráce s odbornými institucemi [3].

Technologické platformy hrají významnou roli v ochraně uživatelů před obtěžujícími zprávami a sledováním. Většina komunikačních platforem umožňuje blokování nebo nahlášení škodlivého chování, avšak účinnost těchto opatření se může lišit. S rozvojem technologií se očekává, že pokročilé systémy založené na umělé inteligenci a automatizované detekci škodlivého obsahu umožní efektivnější identifikaci a eliminaci nežádoucího chování v online prostředí.

1.2.4 Flaming a trolling

Flaming a trolling jsou specifické formy online agresivního chování, které jsou často spojovány s kyberšikanou.

Flaming je charakterizován jako intenzivní, krátkodobá výměna názorů online, při níž jsou často používány urážky a agresivní projev. Útočníci, označovaní jako „flameři“, se vyznačují opakovaným umisťováním urážlivých komentářů do diskusních fór, přičemž jejich útoky jsou postupně stupňovány a agresivně obhajovány [5]. Tato forma online agrese je nejčastěji zaznamenávána v prostředí diskusních fór, chatů nebo komentářů pod různými příspěvky na sociálních sítích. Flaming se často objevuje v kontextu polarizovaných debat

o citlivých tématech, jako jsou politika, náboženství nebo společenské otázky, kdy dochází k rychlému vyhocení komunikace a přechodu k osobním útokům [18].

Oproti tomu je trolling charakterizován jako dlouhodobější přístup, při níž je záměrně vyvoláván konflikt nebo narušována diskuse. V rámci této strategie jsou do diskuse často vnášena nesouvisející témata, například vulgarity či kontroverzní politická prohlášení [19]. Trollové se často snaží vyvolat emocionální reakci a záměrně narušují debatu tak, aby odváděli pozornost od hlavního tématu nebo přispěli k eskalaci konfliktu. K tomuto účelu využívají například dezinformace, ironii či provokativní humor [19].

Ačkoliv flaming a trolling mohou být agresivní a škodlivé, ne každý jejich projev musí být automaticky považován za kyberšikanu. Důležitým faktorem je záměr ublížit oběti [12]. Někdy se totiž může jednat pouze o nevhodný způsob vyjadřování, který však nemá za cíl někomu úmyslně škodit. Výzkumy ukazují, že i když jsou tyto formy online komunikace považovány za méně závažné než jiné typy kyberšikany, jejich dlouhodobé vystavení může mít na oběti negativní psychologické důsledky, včetně stresu, sníženého sebevědomí nebo pocitu sociálního vyloučení [5].

Přestože se tyto dvě formy kybernetických útoků liší, jejich následky a dopady mohou být stejně závažné:

- narušování online komunit a diskusí,
- působení psychické újmy obětem, které se stávají terčem útoků,
- šíření negativity a vytváření toxického prostředí na internetu,
- snižování ochoty uživatelů zapojovat se do online diskusí.

V extrémních, ovšem ne v nereálných případech, může trolling i flaming přerůst v cyberstalking nebo dlouhodobou kyberšikanu [12]. Významnou roli v tomto kontextu hraje anonymita na internetu, která může vést k tzv. disinhibičnímu efektu, což znamená, že uživatelé mají tendenci chovat se agresivněji, než v běžné komunikaci tváří v tvář, jelikož se cítí méně odpovědní za své činy [5].

Pro prevenci a řešení flamingu a trollingu je doporučováno:

- vyhýbat se konfliktním diskusím nebo v nich nepokračovat,
- moderování online diskusí a odstraňování nevhodných příspěvků,
- vzdělávání uživatelů o digitální etice a bezpečném chování online.

Hranice mezi žertem a kyberšikanou bývá často velmi tenká. Zatímco jednomu se může určitý obsah jevit jako vtipný, pro jiného může být vnímán jako urážlivý či škodlivý [20]. V souvislosti s nejasně vymezenými hranicemi mezi humorem a škodlivým online chováním je v odborné literatuře často zmíněna potřeba, aby ze strany digitálních platform a preventivních aktérů byla věnována zvýšená pozornost zavádění jasných pravidel a vhodných intervencí, které reflektují odlišné vnímání kyberšikany napříč věkovými a kulturními skupinami [14].

Flaming a trolling mohou mít také právní důsledky, pokud obsahují prvky výhrůžek, obtěžování nebo hanobení určité skupiny osob. V takových případech může být chování pachatele kvalifikováno jako přestupek či trestný čin v závislosti na rozsahu a intenzitě útoků [18].

Vzhledem k těmto skutečnostem je nezbytné pokračovat v edukaci uživatelů, zejména těch mladších, o důsledcích agresivního chování na internetu a posilovat preventivní opatření, která pomohou snížit výskyt těchto forem kyberšikany.

1.2.5 Publikování ponižujících materiálů

Kyberšikana se projevuje různými způsoby, přičemž publikování ponižujících materiálů představuje jednu z jejích nejzávažnějších forem. Tato forma spočívá ve sdílení kompromitujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií oběti v online prostředí s cílem obět' zesměšnit, ponížit, poškodit její pověst či jí způsobit psychickou újmu. Publikování těchto materiálů je často prováděno útočníky, kteří vytvářejí dehonestující obsah, například sestavováním urážlivých koláží z fotografií oběti, nebo zneužívají již existující citlivé materiály, které následně distribuují širokému publiku v online prostoru. K šíření těchto materiálů dochází především prostřednictvím sociálních sítí, internetových diskusních fór, e-mailů, zpráv v mobilních aplikacích a dalších digitálních platform [5].

Podle tematické zprávy České školní inspekce z roku 2023 je ponižování a pomlouvání v online prostředí, včetně zveřejňování ponižujících fotografií a videozáznamů, označováno za nejčastější formu kyberšikany na základních školách. Na základě zjištění mezi žáky bylo touto formou kyberšikany ohroženo 70,7 % žáků základních škol a 70,6 % žáků středních škol. Zveřejňování ponižujících materiálů (např. fotografií či videí) bylo uvedeno 54 % žáků ZŠ a 52,7 % žáků SŠ [3].

Útočníci, kteří zveřejňují ponižující materiály, často plně nevnímají důsledky svého jednání. V anonymním virtuálním prostředí není přímá reakce oběti bezprostředně

pozorovatelná, což může vést ke ztrátě empatie a objektivního vnímání škodlivosti jejich chování [21].

Publikování ponižujících materiálů může být rovněž součástí nepřímé kyberšikany, kdy útočník využívá jinou osobu k šíření závadného obsahu. V některých případech dochází také k zneužití identity oběti, například napadením jejího účtu na sociální síti, odkud jsou následně sdíleny dehonestující materiály o jiných osobách, což vede k falešnému obvinění oběti a dalším negativním důsledkům [22].

V porovnání s tradiční šikanou představuje odstranění ponižujících materiálů z internetu významnou komplikaci. I když je možné kontaktovat provozovatele webových platforem a požadovat smazání závadného obsahu, tento proces bývá zdlouhavý a často neúspěšný, zejména pokud se materiál rozšířil na více sociálních sítích či do soukromých skupin. Dalším problémem je dlouhodobá dostupnost těchto materiálů, neboť kopie mohou být uchovávány na osobních zařízeních uživatelů a znovu nahrávány i po jejich odstranění [3].

Publikování ponižujících materiálů může být kvalifikováno jako trestný čin, zejména v případech, kdy dochází k zásahu do práv na ochranu osobnosti, pomluvě, vydírání či šíření pornografického materiálu bez souhlasu oběti. České právní normy poskytují možnost právního postihu, avšak řešení těchto incidentů bývá složité vzhledem k mezinárodní povaze online prostředí a obtížnosti identifikace pachatele [9].

Publikování ponižujících materiálů představuje závažný problém, jehož důsledky mohou být pro oběť dlouhodobé a obtížně odstranitelné. V běžné praxi dochází například k neautorizovanému šíření fotografií či videí pořízených v soukromí, které jsou následně zneužity k zesměšnění či společenské degradaci oběti. Často se také vyskytují případy falešných profilů na sociálních sítích, jejichž prostřednictvím je oběť veřejně dehonestována. Jakmile je takový obsah zveřejněn, jeho kontrola a odstranění bývá téměř nemožné, což vede k psychické újmě a sociálním dopadům. Tyto skutečnosti potvrzují, že kyberšikana v podobě publikování ponižujících materiálů vyžaduje systematickou prevenci a účinné právní mechanismy.

1.3 Kyberšikana z pohledu oběti, útočníka a okolí

Kyberšikana je vnímána jako komplexní problém, jehož důsledky nezasahují pouze přímé účastníky, ale ovlivňují i širší společenské prostředí. V této kapitole je problematika analyzována z perspektivy všech tří aktérů, přičemž hlavní důraz je kladen na psychologické a sociální faktory ovlivňující jejich chování. Dále jsou rozebírány motivační mechanismy útočníků, přístup zvládání obětí a míra angažovanosti přihlížejících.

Zvláštní pozornost je věnována roli institucí, jako jsou školy, rodina či technologické platformy, které mohou významně přispět jak k prevenci, tak k intervenci v případech kyberšikany.

Dynamika tohoto jevu je ovlivňována specifickými rysy digitální komunikace, mezi něž patří anonymita, rychlost šíření informací a trvalá dostupnost obsahu. Tyto faktory zintenzivňují dopady kyberšikany, což vyžaduje cílený přístup k řešení na individuální, institucionální i celospolečenské úrovni [23].

1.3.1 Kyberšikana z pohledu oběti

Kyberšikana představuje pro oběť vysoce stresující situaci, která může mít závažné psychologické a sociální důsledky. Vzhledem ke specifickým vlastnostem digitální komunikace, jako jsou anonymita útočníků, rychlost šíření obsahu a nemožnost snadného odstranění kompromitujících materiálů, dochází k prohloubení pocitu bezmoci a sociální izolace oběti. Tento typ agrese je často méně viditelný než tradiční formy šikany, avšak jeho dopady mohou být stejně závažné, ne-li intenzivnější, vzhledem k neustálé dostupnosti online prostředí [12].

Statistiky z Linky bezpečí dokládají výrazný nárůst kyberšikany. V roce 2020 bylo toto téma mezi volajícími evidováno o 67 % častěji ve srovnání s předchozím rokem. Nejčastěji jsou jako oběti identifikovány dívky ve věku mezi dvanácti a čtrnácti lety. Tento nárůst je částečně přisuzován pandemii COVID-19, během níž došlo k výrazné redukci sociální interakce dětí na virtuální prostředí, přičemž digitální technologie se v mnoha případech staly jediným prostředkem komunikace s vrstevníky. Děti v tomto věkovém rozmezí však dosud nemají dostatečně rozvinuté kognitivní schopnosti umožňující efektivní identifikaci rizik online prostoru, a jejich schopnost anticipovat potenciální důsledky vlastního jednání v prostředí internetu je omezená [24].

Dopady kyberšikany na psychické zdraví obětí jsou komplexní a často dlouhodobé. Oběti se uzavírají do sebe a přestávají komunikovat s okolím, ať už ze strachu z intenzifikace útoků, ze studu nebo z obavy z nepochopení ze strany rodičů či učitelů. Tento stav vede k prohlubující se sociální izolaci, kdy oběť nabývá pocitu, že není kam uniknout a nemá se kam obrátit. Pocit bezmoci je umocněn faktem, že digitální obsah může zůstat na internetu prakticky navždy, což vytváří neustále přítomný stresový faktor, jehož intenzita se s časem nezmírňuje [20].

Specifický charakter kyberšikany spočívá v jejím dopadu, který se na rozdíl od tradičních forem šikany projevuje i v domácím prostředí, jež je obvykle považováno za bezpečné. Tento aspekt vyvolává u obětí pocit nevyhnutelnosti a nemožnosti úniku. Důsledky tohoto typu agrese se neomezují pouze na psychickou oblast, ale významně ovlivňují také vzdělávací proces.

Podle zjištění České školní inspekce mohou být dopady kyberšikany reflektovány sníženou schopností koncentrace během vyučování, narůstající absencí, vyhýbáním se školním aktivitám, zhoršením akademických výsledků či dokonce předčasným ukončením školní docházky. Tyto faktory následně ovlivňují nejen další vzdělávací dráhu, ale i profesní směřování jedince, což může vést k dlouhodobým negativním dopadům na jeho osobní a pracovní život [3].

Obzvláště alarmující jsou zjištění týkající se souvislosti mezi kyberšikanou a výskytem suicidálních myšlenek. Na základě statistik Linky bezpečí bylo během pandemie zaznamenáno výrazné zvýšení počtu kontaktů souvisejících se suicidální problematikou. V roce 2021 bylo evidováno 3014 takových kontaktů, což představovalo 35% nárůst oproti předchozímu roku a 63% nárůst ve srovnání s rokem 2019. Přestože nelze všechny tyto případy přímo spojit s kyberšikanou, odbornými studiemi byla potvrzena významná korelace mezi zkušeností s online obtěžováním a rozvojem suicidálních tendencí u dětí a dospívajících [25].

Negativní dopady kyberšikany jsou dále prohlubovány skutečností, že identita agresora zůstává oběti často neznámá, čímž dochází k zesílení pocitu ohrožení a nejistoty. Zároveň je rozsah publika kybernetické šikany mnohonásobně větší ve srovnání s tradičními formami. Zatímco v rámci školní třídy bývá svědkem šikany pouze několik spolužáků, v online prostředí může být tento počet řádově vyšší, a to až v řádu desítek tisíc osob. Tento faktor významně přispívá k prohloubení traumatu a zesílení stigmatizace oběti [26].

Řešení kyberšikany z pohledu oběti vyžaduje komplexní přístup, v němž jsou kromě technologických opatření zahrnuty i prvky psychologické podpory a systematické posilování odolnosti vůči negativním vlivům online prostředí. Odborníky je zdůrazňována nezbytnost preventivních programů zaměřených na zodpovědné chování v online prostoru, které by měly být integrální součástí vzdělávacího procesu na všech úrovních školského systému [3].

1.3.2 Kyberšikana z pohledu útočníka

Pochopení perspektivy útočníka kyberšikany představuje důležitý krok k efektivní prevenci a intervenci tohoto jevu. Zatímco oběti kyberšikany jsou v centru pozornosti většiny výzkumů, pohled na motivace, chování a vnímání agresorů může přinést cenné poznatky pro komplexní uchopení problematiky.

Podněty vedoucí k páchání kyberšikany jsou různorodé a mnohdy se vzájemně prolínají. Mezi nejčastější faktory patří:

- **Touha po odplatě:** Osoby, které se samy staly oběťmi šikany, mohou kyberprostor využít jako nástroj k odplatě za křivdu, kterou samy zažily. Tento akt bývá vnímán jako způsob dosažení spravedlnosti a posílení vlastního sebevědomí [27].
- **Potřeba dominance:** Někteří agresoři usilují o projev nadřazenosti a ovládání ostatních. Kyberšikana jim umožňuje uplatnit svou moc bez nutnosti přímé fyzické konfrontace, čímž mohou snadno vyvolávat pocit strachu mezi svými oběťmi [28].
- **Nuda a hledání vzrušení:** U některých jedinců je kyberšikana využívána jako prostředek k zahánění nudy nebo jako zdroj pobavení na úkor jiných osob. Tento typ chování je často podporován pasivním přístupem okolí, které nezasahuje a nechává situaci eskalovat [27].
- **Skupinový tlak:** Častým faktorem je také vliv vrstevníků, kdy jednotlivci mohou být do kyberšikany zapojeni v důsledku potřeby zapadnout do sociální skupiny, která tento způsob chování schvaluje nebo dokonce podporuje [28].
- **Anonymita a pocit beztrestnosti:** Internet poskytuje pachatelům zdánlivou anonymitu, čímž dochází ke snížení morálních zábran a umožňuje jim chovat se způsoby, které by si v běžném sociálním prostředí nedovolili. Tento zdánlivý stav bez následků může vést k nárůstu frekvence i intenzity útoků [28].

Osoby páchající kyberšikanu nelze vnímat jako jednotnou skupinu, jejich charakteristiky se liší v závislosti na jejich motivech a kontextu:

- **Oběti-agresoři:** Tito jedinci byli v minulosti sami oběťmi šikany a následně se stávají pachateli, aby získali zpět svou kontrolu nad situací [28].
- **Agresoři usilující o moc:** Hlavním cílem těchto osob je dosažení respektu a uznání ve svém sociálním okolí. Jejich chování je často vedeno snahou získat dominantní postavení ve skupině [28].
- **Neúmyslní pachatelé:** Někteří jedinci se mohou dopustit kyberšikany neúmyslně, například v důsledku nepromyšleného jednání na internetu nebo kvůli nedostatečnému povědomí o následcích svého chování [27].

Přesná identifikace motivací a charakteristik útočníků kyberšikany umožňuje lépe pochopit jejich jednání a následně implementovat efektivnější strategie prevence a intervence, které by vedly k omezení tohoto fenoménu.

1.3.3 Kyberšikana z pohledu okolí

Kyberšikana ovlivňuje nejen samotné oběti a agresory, ale také jejich okolí, zejména rodiče, učitele a přihlížející. Vnímání kyberšikany těmito skupinami je klíčové pro efektivní prevenci a řešení tohoto problému.

Zásadní role v prevenci a řešení kyberšikany je připisována rodičům. Zvýšené povědomí o aktivitách dětí v online prostředí a otevřená komunikace s nimi mohou významně přispět k odhalení a řešení kyberšikany. Výzkum Centra prevence rizikové virtuální komunikace z roku 2018 prokázal, že informovanost rodičů o online aktivitách jejich dětí je často nedostatečná, což může vést k přehlížení varovných signálů kyberšikany. Omezená digitální gramotnost mezi rodiči může dále snižovat jejich schopnost rozpoznat a adekvátně reagovat na projevy kyberšikany [29].

Podstatná úloha v identifikaci kyberšikany je rovněž prisuzována učitelům, kteří jsou často prvními dospělými schopnými zaznamenat projevy tohoto jevu mezi žáky. Jejich vnímání a reakce na kyberšikanu jsou proto považovány za klíčové. Výzkum České školní inspekce z roku 2021 odhalil, že šikana ze strany žáků vůči učitelům, včetně kyberšikany, byla zaznamenána na necelých 7 % základních a středních škol. To naznačuje, že učitelé mohou být nejen pozorovateli, ale i oběťmi kyberšikany, což má dopad na jejich vnímání a přístup k tomuto problému. Nedostatečná příprava a absence specifických školení mohou vést k podcenění či neadekvátní reakci na kyberšikanu [3].

Další významnou součástí dynamiky kyberšikany jsou obecně přihlížející, tedy spolužáci a vrstevníci, jejichž reakce mohou buď podpořit agresora, nebo poskytnout oběti potřebnou podporu. Pasivní přihlížení může být vnímáno jako tichý souhlas s chováním agresora, zatímco aktivní intervence může přispět ke zmírnění dopadů kyberšikany. Výzkumy naznačují, že edukace a posilování empatie mezi žáky mohou zvýšit pravděpodobnost pozitivní intervence přihlížejících, čímž může být negativní dopad kyberšikany redukován [30].

Vnímání kyberšikany všemi zúčastněnými stranami, včetně rodičů, učitelů a dalších přihlížejících, je zásadní pro efektivní prevenci a intervenci. Zvyšování povědomí, poskytování adekvátního vzdělání a podpora otevřené komunikace mohou přispět k vytvoření bezpečnějšího online prostředí pro žáky základních škol.

2 PRÁVNÍ ÚPRAVA KYBERŠIKANY A JEJÍ VÝVOJ

První případy kyberšikany byly v České republice zaznamenány na počátku 21. století spolu s rozšířením internetu a mobilních technologií, avšak tehdejší právní úprava tento fenomén výslovně nezohledňovala [31]. Ochrana obětí byla zpočátku zajišťována prostřednictvím obecných ustanovení. Projevy kyberšikany byly posuzovány jako různé již existující trestné činy. Pokud škodlivé jednání nedosahovalo intenzity trestného činu, bylo řešeno v rovině přestupkové, například jako přestupek proti občanskému soužití s postihem pokuty [32].

Významným milníkem byl příchod nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.), který nabyl účinnosti 1. ledna 2010. V rámci této modifikace byl zaveden nový trestný čin nebezpečného pronásledování [(§ 354 TZ (Trestního zákoníku)], zaměřený na postih tzv. stalkingu, tedy dlouhodobého systematického obtěžování oběti, včetně kontaktování prostřednictvím elektronické pošty a mobilu, které u oběti vyvolává důvodnou obavu o život či zdraví [16]. Tím došlo poprvé k explicitnímu zakotvení postihu kybernetického pronásledování v trestním právu.

Další právní předpisy rovněž vytvářely rámec pro ochranu před šikanou obecně ještě před formálním rozpoznáním kyberšikany. Například školský zákon (č. 561/2004 Sb.) od počátku ukládal školám povinnost zajišťovat bezpečnost žáků a předcházet rizikovému chování [33].

V současné době není kyberšikana v českém právním řádu definována jako samostatný trestný čin. Je na ni nahlíženo prizmatem stávajících právních norem různých odvětví. Právní řád tak poskytuje ochranu obětem kyberšikany prostřednictvím trestního práva, přestupkového práva, předpisů na ochranu soukromí a osobních údajů, školských norem i prostředků občanského práva.

2.1 Trestní zákoník a související trestné činy

Kyberšikana, jakožto specifická forma agresivního jednání v online prostředí, může být posuzována jako jednání naplňující znaky jednotlivých skutkových podstat trestných činů. Podle trestního zákoníku (TZ) (zákon č. 40/2009 Sb.) může být ze strany pachatele kybernetického útoku spáchán například trestný čin vydírání § 175 TZ, pomluvy § 184 TZ, nebezpečného vyhrožování § 353 TZ nebo nebezpečného pronásledování § 354 TZ [31].

Každé z těchto ustanovení postihuje určitý aspekt typického jednání při kyberšikaně:

- **Vydírání (§ 175 TZ)** – Postihováno je donucování jiného k určitému konání, opomenutí nebo snášení něčeho pod pohrůzkou násilí či jiné těžké újmy. V kontextu kyberšikany sem spadá například hrozba zveřejnění citlivých materiálů, jako jsou fotografie či zprávy, s cílem vynutit si určité jednání oběti. Takové vydírání (blackmail) je trestné sazbou až do čtyř let odnětí svobody v základní skutkové podstatě, přičemž pokud je pachatelem mladistvý, snižuje se trest na polovinu [34].
- **Nebezpečné vyhrožování (§ 353 TZ)** – Postihováno je vyhrožování jiné osobě usmrcením či těžkou újmou takovým způsobem, že může vzbudit důvodnou obavu. Pokud pachatel vyhrožuje oběti prostřednictvím elektronických zpráv, e-mailů či jiných online prostředků a oběť se oprávněně obává o své bezpečí, může dojít k naplnění této skutkové podstaty. Za nebezpečné vyhrožování stanoví zákon trest odnětí svobody až na jeden rok, ve specifických okolnostech až na tři roky, například pokud je vyhrožováno opakovaně nebo z rasových důvodů (§ 353 odst. 2 TZ) [31].
- **Nebezpečné pronásledování (§ 354 TZ)** – Postihováno je dlouhodobé a soustavné pronásledování jiné osoby proti její vůli, které může spočívat mimo jiné v opakovaném kontaktování prostřednictvím elektronických komunikací, obtěžujících zprávách nebo sledování aktivit oběti online [34] [35].

Tento trestný čin, zavedený do právního řádu v roce 2010, se zaměřuje přímo na fenomén stalkingu, včetně jeho kybernetické formy. Pachateli hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok, přičemž v případě kvalifikovaných skutkových podstat, například při pronásledování více osob či dítěte, je stanovena přísnější trestní sazba [31].

Pro úplnost je třeba uvést, že trestní odpovědnost v České republice nastává od patnáctého roku věku pachatele. Mladiství pachatelé ve věku 15 až 18 let podléhají

speciálnímu režimu podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., v jehož rámci jsou ukládána výchovná a ochranná opatření a snížené sazby trestů [34].

Děti mladší patnácti let trestně odpovědné nejsou. Pokud se však dopustí například kyberšikany, může být vůči nim uplatněn jiný postup. V úvahu přichází například dohled orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo kázeňská opatření školy, jejichž cílem je zajištění ochrany společnosti i nápravy dítěte mimo trestní řízení [34].

2.2 Přestupkové a správní právo

Ne každé jednání související s kyberšikanou naplní znaky trestného činu, zejména pokud se vyznačuje nižší intenzitou útoku nebo menší způsobenou újmou. V takových případech může být postupováno podle přestupkového práva [36].

Přestupkové právo, jako součást správního trestání, umožňuje sankcionovat méně závažné útoky na čest, důstojnost či soužití občanů mimo rámec trestního rejstříku. Kyberšikana může být v těchto případech kvalifikována jako přestupek proti občanskému soužití podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích (dříve § 49 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích) [36].

Tento přestupek se vztahuje na jednání, při němž je jinému ublíženo na cti tím, že je uražen nebo vystaven posměchu, případně pokud je úmyslně narušeno občanské soužití hrubým jednáním či vyhrožováním újmou [36]. Mezi typické projevy patří například jednorázové vulgární napadení spolužáka na sociální síti nebo zesměšnění učitele žákem v internetové diskusi.

Za tento přestupek lze uložit pokutu, která v současnosti dosahuje až 20 000 Kč. Pro projednání přestupku platí obdobná věková hranice odpovědnosti jako v trestním právu, tedy odpovědný je pouze pachatel starší patnácti let [34].

Z pohledu dalších správních předpisů je významná také právní úprava elektronických komunikací. Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, zakazuje zneužití telekomunikačních zařízení k obtěžování druhých [37].

Například tzv. ping calls nebo opakované obtěžující volání a SMS (Short message service) zprávy mohou být kvalifikovány jako přestupek. Tyto právní nástroje mají význam zejména v případech, kdy se kyberšikana odehrává prostřednictvím telefonních služeb či SMS a nevyžaduje trestněprávní postih [36].

2.3 Ochrana soukromí a osobních údajů

Ochrana soukromí a osobních údajů je v českém právním řádu zakotvena jako základní právo. Již na ústavní úrovni garantuje Listina základních práv a svobod každému jedinci ochranu před neoprávněnými zásahy do soukromého života a před neoprávněným shromažďováním či zneužíváním osobních údajů [38].

Tyto principy vytvářejí obecný rámec, v němž je vyžadováno respektování soukromí jednotlivce i při komunikaci a sdílení informací. Na uvedené ústavní zásady navazuje moderní legislativa na ochranu osobních údajů, zejména GDPR (Obecné nařízení o ochraně osobních údajů), které je účinné v celé Evropské unii.

GDPR stanovuje jednotná pravidla pro zpracování osobních údajů a výslovně zdůrazňuje, že údaje dětí požívají zvláštní ochrany. Současně upravuje podmínky souhlasu zákonných zástupců a zajišťuje transparentnost při zpracování dětských dat [39].

V českém právním prostředí byla pravidla ochrany osobních údajů vycházející z evropského nařízení GDPR implementována zejména prostřednictvím zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů. Ten konkretizuje povinnosti správců dat včetně školských zařízení. V kontextu kyberšikany je ochrana osobních údajů dětí obzvláště významná, jelikož právě neoprávněné zveřejňování fotografií, zpráv či jiných citlivých dat může představovat zásah do soukromí oběti a přispívat k jejímu psychickému poškození [39].

V rámci prevence kyberšikany je nutné, aby žákům byla systematicky zprostředkovávána edukace týkající se rizik spojených se sdílením osobních údajů v online prostředí. Jak ukazují výsledky mezinárodních přehledových studií, nedostatek rodičovského dohledu a nízká informovanost dětí o digitální bezpečnosti může vést k nevědomému zveřejňování osobních informací a fotografií, čímž se zvyšuje pravděpodobnost jejich zneužití nebo výskytu kyberšikany [40].

Právní rámec proto nejen stanovuje sankce za závažné zásahy do soukromí, ale také zdůrazňuje nutnost budování povědomí o digitálním soukromí. Ochrana soukromí a osobních údajů tvoří jeden z klíčových pilířů boje proti kyberšikaně, neboť vymezuje hranice přípustného chování v online prostředí a chrání jednotlivce před neoprávněným napadáním.

Na tyto obecné právní záruky ve školním prostředí navazuje speciální školská legislativa a preventivní opatření, jimž je věnována následující kapitola.

2.4 Školská legislativa a prevence kyberšikany

Prevence kyberšikany a dalších rizikových jevů je nedílnou součástí povinností škol, které jsou vymezeny školskou legislativou. Český školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb.) stanovuje školám a školským zařízením jednoznačnou odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků v průběhu vzdělávání a s ním souvisejících činností. Současně je v zákoně zakotvena povinnost vytvářet podmínky pro zdravý vývoj žáků a předcházet vzniku rizikového chování [33].

V praxi to znamená, že ve školách musí být systematicky realizována opatření proti šikaně, včetně kyberšikany. Z dostupných zdrojů vyplývá, že pedagogičtí pracovníci jsou povinni těmto nežádoucím formám chování předcházet, jejich projevy neprodleně řešit a každé oběti poskytnout okamžitou pomoc [33].

Tyto povinnosti tvoří základ prevence, přičemž školám je právně uložena odpovědnost zajistit, aby bylo školní prostředí pro žáky bezpečné a ochranné [33].

K podpoře škol při plnění uvedených úkolů jsou MŠMT (Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy) vydávány metodické pokyny a doporučení. Významným dokumentem v této oblasti je Metodický pokyn k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, který byl poprvé vydán v roce 2013 a následně aktualizován roku 2016 tak, aby reflektoval nové formy šikany, včetně kyberšikany či šikany učitelů žáky [9].

Ačkoli metodický pokyn není právně závazným předpisem, v praxi má značnou autoritu a slouží jako návod pro školy k porozumění fenoménu šikany a kyberšikany, jejímu účinnému předcházení a adekvátní reakci na její projevy.

Na základě tohoto pokynu je doporučováno, aby byl každou školou vypracován vlastní preventivní program proti šikaně a kyberšikaně, jenž zahrnuje konkrétní postupy řešení incidentů a opatření k nápravě vztahů v kolektivu [9].

Ve školách by měl být k dispozici vyškolený odborník na koordinaci prevence, zpravidla školní metodik prevence, jenž dohlíží na realizaci preventivních aktivit a v případě potřeby se podílí na řešení případů šikany. Tato systematická prevence ve školách doplňuje širší rámec primární prevence rizikového chování, který je zakotven ve strategických dokumentech Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [9].

Školská legislativa rovněž stanovuje postupy při výskytu závažných případů šikany a kyberšikany, čímž je zajištěno propojení prevence s dalšími institucemi. Pokud jednání

v rámci tohoto jednání naplní podstatné znaky přestupku nebo trestného činu, je školám uložena ohlašovací povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení, přičemž ve většině případů je nutné informovat PČR [9].

Školy mají povinnost vyrozumět zákonné zástupce oběti i agresora a v případě, že je dítě ohroženo, ať už cizím zaviněním nebo vlastním chováním, kontaktovat orgán sociálně – právní ochrany dětí [9].

Nečinnost pedagogických pracovníků při známém případě násilí je považována za hrubé pochybení. Pokud by učitel o jakémkoliv projevu šikany nebo kyberšikany věděl a nepřijal žádná opatření, vystavuje se riziku trestního postihu pro neoznámení či nepřekažení trestného činu [9].

Tato ustanovení zdůrazňují, že prevence a řešení šikany a kyberšikany nejsou pouze etickou povinností školy, ale i právním imperativem. Školská legislativa a metodické pokyny společně vytvářejí rámec, v němž je prevence kyberšikany systematicky integrována do každodenní práce školy [9].

V následující kapitole jsou rozebírány mezinárodní právní aspekty a regulace v oblasti prevence, které tento rámec dále rozvíjejí v reakci na vývoj digitálních technologií a aktuální potřeby praxe.

2.5 Mezinárodní a národní právní aspekty regulace kyberšikany

Vzhledem k dynamickému vývoji digitálních technologií a narůstajícím rizikům v online prostředí je legislativní a preventivní rámec průběžně zdokonalován. V posledních letech jsou na národní i mezinárodní úrovni prosazovány nové strategie a iniciativy, jejichž cílem je posílení ochrany dětí před kyberšikanou a dalšími formami kybernetické agrese [41].

V České republice byl vládou schválen komplexní strategický dokument – Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027. Tato strategie vymezuje klíčové priority prevence v oblasti školství i mimo něj a navazuje na předchozí koncepce. V rámci její realizace jsou postupně zaváděny akční plány, například pro roky 2023–2025, které konkrétně rozpracovávají opatření zaměřená na prevenci rizikového chování dětí a mládeže [41].

Mezi klíčové oblasti prevence patří podpora vzdělávání pedagogů v tématech digitální bezpečnosti, rozvoj školních programů prevence a spolupráce s odbornými pracovišti, například s pedagogicko-psychologickými poradnami a PČR. Současně probíhá aktualizace

a tvorba metodických materiálů, které navazují na již zmiňovaný metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci šikany. Tyto materiály jsou doplňovány o specifické metodiky zaměřené na kyberšikanu, mediální výchovu a bezpečné užívání online technologií [41].

Uvedené kroky reflektují aktuální situaci, kdy podle zjištění center pro bezpečnější internet patří kyberšikana k nejčastějším problémům, s nimiž se děti a dospívající svěřují. Například koncem roku 2022 se tento problém týkal téměř každého šestého volání na linky pomoci v rámci evropských center bezpečnějšího internetu. Národní iniciativy proto stále více zohledňují, že prevence kyberšikany musí být systematická, aktuální a podložena meziresortní spoluprací [39].

Právní rámec na úrovni Evropské unie prochází významným vývojem, který doplňuje domácí opatření. V roce 2024 vstoupil v platnost tzv. Akt o digitálních službách (Digital Services Act), jenž zavádí přísnější pravidla pro provozovatele online platform v oblasti moderování obsahu. Podle tohoto nařízení musí být digitálními společnostmi dodržována jasná pravidla pro správu online obsahu, včetně povinnosti odstraňování projevů nenávisti či obtěžování. Cílem těchto opatření je vytvoření bezpečnějšího online prostředí, kde jsou uživatelé, zejména děti, lépe chráněni před škodlivým obsahem [39].

Dále byla novelizována směrnice o audiovizuálních mediálních službách, na jejímž základě je členským státům uložena povinnost přijmout opatření na ochranu nezletilých před obsahem škodlivým pro jejich vývoj a zároveň rozvíjet závazky v oblasti mediální gramotnosti [39]. Posilování mediální výchovy je úzce propojeno s prevencí kyberšikany, neboť děti jsou vzdělávány k bezpečnému a odpovědnému chování v online prostředí. Tím je zároveň posilována jejich schopnost rozpoznat a předcházet kybernetickým hrozbám.

Kromě těchto již platných úprav se na úrovni Evropské unie připravují další právní iniciativy zaměřené na zajištění vyšší úrovně ochrany dětí v digitálním prostoru [39].

V rámci aktuálně probíhajícího legislativního procesu je projednáván nový předpis zaměřený na prevenci a boj proti sexuálnímu zneužívání dětí na internetu, jehož cílem je uložit platformám jasně definované povinnosti týkající se detekce a hlášení tohoto druhu nelegálního obsahu [39]. Rovněž je diskutována možnost rozšíření okruhu zvláště závažných trestných činů v rámci EU (Evropské unie) o nenávistné projevy, což odráží rostoucí důraz na potírání online ubližování a obtěžování. Tímto krokem by mohla být zajištěna

harmonizace unijních postihů za nejzávažnější formy verbálních útoků v kyberprostoru, které mohou úzce souviset s případy kyberšikany [39].

Plánované změny a iniciativy na národní i evropské úrovni směřují k vytvoření ucelenějšího systému ochrany dětí v digitálním prostředí. Legislativní opatření, zahrnující přísnější regulaci online platforem a zpřesnění zákonných povinností škol a dalších institucí, jsou kombinována s preventivními aktivitami, mezi něž patří vzdělávání v oblasti mediální gramotnosti a osvětové kampaně, jako například projekt Bezpečnější internet. Tento přístup usiluje o zmírnění dopadů kyberšikany prostřednictvím komplexního rámce opatření [39].

Přesto je v odborné literatuře zdůrazňováno, že samotná legislativa nemůže problém kyberšikany zcela eliminovat. Klíčovým prvkem zůstává průběžné vzdělávání, osvěta a spolupráce všech relevantních aktérů, mezi něž patří školy, rodiče, orgány činné v trestním řízení a poskytovatelé online služeb. Probíhající iniciativy se proto nezaměřují pouze na úpravu právních předpisů, ale také na praktickou podporu škol a rodin při prevenci a řešení kyberšikany [39].

2.5.1 Den Bezpečnějšího Internetu

Den bezpečnějšího internetu, známý také jako SID (Safer Internet Day), je každoročně organizovaná celosvětová kampaň zaměřená na podporu bezpečnějšího a odpovědnějšího využívání online technologií, zejména dětmi a mládeží [42].

Tato iniciativa se koná vždy druhé úterý v únoru a je realizována ve více než 180 zemích světa. V roce 2025 připadl SID na 11. února a byl slaven již po dvaadvacáté. Kampaň byla poprvé iniciována v roce 2004 v rámci projektu EU SafeBorders a od roku 2005 byla její organizace převedena na evropskou síť Insafe. Původně evropská akce byla postupně rozšířila do celosvětového měřítko. SID se tak stal významným milníkem v rámci aktivit zaměřených na online bezpečnost [43].

Hlavním posláním SID je podpora bezpečnějšího a odpovědnějšího využívání digitálních technologií, zejména mezi dětmi a dospívajícími [42]. Kampaň každoročně upozorňuje na naléhavé problémy online prostředí, jako jsou kyberšikana, bezpečnost na sociálních sítích či ochrana digitální identity. Motto kampaně „Společně pro lepší internet“ podtrhuje nutnost spolupráce různých aktérů při vytváření bezpečnějšího a přívětivějšího online prostoru [44].

Iniciativa se zaměřuje na široké spektrum témat souvisejících s online bezpečností, včetně kybergroomingu, sextingu, šíření hoaxů či ochrany soukromí, přičemž důraz je kladen zejména na prevenci rizikového chování na internetu. Nedílnou součástí kampaně je rovněž podpora digitální gramotnosti. V jejím rámci jsou poskytovány návody a vzdělávací materiály, které zvyšují povědomí o bezpečnostních zásadách a kybernetických hrozbách [42].

Safer Internet Day je na evropské úrovni koordinován sítí Insafe, která sdružuje národní Safer Internet Centra v členských zemích. Každé národní centrum realizuje osvětové a vzdělávací kampaně a zároveň provozuje helplinku, čímž je zajištěn mnohoúrovňový přístup k problematice online bezpečnosti [44].

V České republice je role národního centra plněna projektem Safer Internet Centrum ČR, který je řízen sdružením CZ.NIC za podpory Linky bezpečí, Dětského krizového centra a dalších organizací. Do aktivit SID se může zapojit široká veřejnost, nejen odborníci, ale také jednotlivci, školy, firmy či státní instituce. Primární cílovou skupinou jsou sice děti a mládež, avšak významnou roli při podpoře bezpečného chování v online prostředí sehrávají také rodiče, pedagogové a další pečující osoby [43].

Jedním z klíčových principů SID je široká participace napříč společností – k bezpečnějšímu internetu může přispět každý prostřednictvím osvěty, vzdělávání nebo sdílení pozitivních zkušeností. Tato iniciativa dnes přesahuje evropský kontext a získala globální rozměr. Mimo Evropu působí v desítkách států tzv. Safer Internet Day Committees, které úzce spolupracují s koordinačním týmem SID v Bruselu s cílem propagovat kampaň po celém světě [44].

Významnou oblastí, na niž se SID zaměřuje, je prevence kyberšikany. Kampaň přispívá ke zvyšování povědomí o dopadech škodlivého chování v online prostředí a podporuje pozitivní digitální interakce namísto nenávistných projevů. Mezi klíčová osvětová poselství patří apel na respektující a ohleduplné chování uživatelů, vyjádřený zásadou „nedělat druhým to, co sami nechtějí zažít“. Takto zaměřená osvěta má přímý preventivní efekt. Děti a mládež si lépe uvědomují dopady negativního online chování a získávají dovednosti potřebné k jeho zvládnutí či předcházení [42].

3 SOCIÁLNÍ DOPADY KYBERŠIKANY VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

Kyberšikana představuje závažný společenský problém s negativními dopady na oběti, školní prostředí i rodinné vztahy. Psychický stav obětí bývá významně narušen, což se projevuje širokou škálou emocí a obtížemi v sociálním fungování. Tento fenomén však neovlivňuje pouze jednotlivce, ale zasahuje i širší společenský kontext, zejména vzdělávací instituce a rodinné struktury [45].

V následující podkapitole jsou analyzovány přímé i nepřímé dopady kyberšikany. Nejprve budou představeny psychologické a sociální důsledky, jež se projevují v životě obětí a jejich okolí. Dále bude zkoumáno, jak je kyberšikana vnímána pedagogy, přičemž zvláštní důraz bude kladen na jejich úlohu v rámci preventivních opatření. V závěrečné části kapitoly bude věnována pozornost dopadům na rodiče a rodinné vztahy, přičemž budou identifikovány a charakterizovány strategie, které jsou v rodinách uplatňovány při řešení tohoto problému.

3.1 Přímé a nepřímé dopady na oběti

Kyberšikana má významné sociální dopady, které se u obětí projevují přímě i nepřímo. Mezi bezprostřední důsledky patří především psychické obtíže – u obětí bývá zaznamenána zvýšená úzkostnost, depresivní příznaky, výrazný pokles sebedůvěry a narušení emoční stability. Dlouhodobé vystavení stresu může rovněž vést k psychosomatickým potížím, včetně bolestí hlavy, žaludečních neuróz či poruch spánku [46].

V důsledku kyberšikany je u obětí často pozorováno stahování se z kolektivu a rozvoj sociální izolace. Ztráta důvěry ve své okolí a obavy z navazování nových vztahů jsou běžně uváděnými následky [47]. Závažnost tohoto fenoménu dokládají i extrémní případy, kdy dochází k sebepoškozujícím tendencím nebo dokonce ke vzniku sebevražedných myšlenek [46].

Nepřímé důsledky kyberšikany se objevují postupně v delším časovém horizontu a zasahují širší spektrum životních oblastí obětí. Dochází k dlouhodobému narušení sociálních vazeb a obtížím při opětovné integraci do kolektivu po prodělaném útoku. U žáků se tyto negativní dopady často promítají do školního života – psychické trauma bývá spojováno se zhoršením školního prospěchu nebo až s odmítáním školní docházky. V případech, kdy je kyberšikana realizována formou veřejného ponižování, bývá u obětí pozorován intenzivní pocit studu a stigmatizace [47].

Obzvláště závažné důsledky jsou spojovány s formou kyberšikany označovanou jako ostrakizace, tedy vyloučení oběti z online skupin či chatů. Tento způsob kyberšikany může významně narušit důvěru vůči spolužákům i dalším sociálním skupinám. V extrémních případech může být u obětí rozvinuta paranoia spojená s přesvědčením, že obdobné skryté diskusní skupiny, zaměřené proti nim, existují i v jiných částech online prostředí [47].

Dlouhodobá psychická zátěž oběti oslabuje a významně komplikuje její opětovnou integraci do kolektivu. Bylo zjištěno, že psychické důsledky kyberšikany mohou v některých případech převýšit i fyzickou újmu – například některé dospívající dívky uvádějí, že by raději čelily fyzickému útoku, jako je facka, než aby byly vystaveny dlouhodobému psychickému tlaku a nejistotě spojené s online agresí [47].

Za významný nepřímý faktor je považována také virální povaha kyberšikany, díky níž je ponižující obsah v online prostředí šířen velmi rychle mezi široké publikum. Tím je umocněn pocit hanby oběti a prodloužena doba, po kterou je útokem negativně ovlivňována [48].

Kyberšikana může probíhat nepřetržitě a zasahovat oběť i mimo školní prostředí, čímž je prohlubován dlouhodobý stres a vytvářen dojem, že před útoky není úniku [48].

Je rovněž důležité zmínit, že projevy těchto dopadů nemusí být u obětí okamžitě patrné. V mnoha případech je psychická zátěž zpočátku skrývána, a to ze strachu či studu, což vede k tomu, že negativní změny v chování se projevují postupně. V praxi bývají prvními signály probíhající kyberšikany například zhoršení školního prospěchu, sociální stažení, poruchy spánku či odmítání komunikace s vrstevníky a rodinou [47].

Z tohoto důvodu je nezbytné, aby byly tyto varovné příznaky rozpoznány včas, čímž lze minimalizovat negativní důsledky. Oběti by neměly zůstat se svým problémem osamoceny, ale měly by mít možnost obrátit se na odpovídající podporu, která jim zajistí potřebnou pomoc [46].

3.1.1 Psychologické a sociální důsledky kyberšikany

Oběti kyberšikany jsou vystaveny závažným psychickým i sociálním dopadům. Často u nich bývá zaznamenána zvýšená úzkostnost a depresivní stavy, které jsou doprovázeny nízkým sebevědomím a pocitem bezmoci [4]. Dlouhodobý stres z opakovaných útoků může vést až k posttraumatické stresové poruše. Odbornými studiemi bylo prokázáno, že u jedinců vystavených kyberšikaně jsou identifikovány symptomy traumatu, přičemž

v nejzávažnějších případech dochází k sebepoškozování či rozvoji sebevražedných tendencí [49]. Ačkoli fyzické známky po kyberšikaně nejsou přítomny, její psychické důsledky bývají závažnější než fyzická újma [49]. Bylo zjištěno, že dlouhodobé vystavení kyberšikaně je spojováno s vyšším rizikem sebepoškozování a suicidálních úvah [4].

Vedle úzkostí a depresí bývá u obětí často zaznamenán strach a paranoia spojené s využíváním digitálních technologií. Používání počítače či mobilního telefonu je mnohdy vnímáno jako potenciální riziko dalšího útoku, což výrazně narušuje běžné fungování. Pocit bezpečí a kontroly nad situací bývá u obětí systematicky oslabován, což vede k poruchám spánku, somatickým obtížím, jako jsou bolesti hlavy a žaludeční potíže, a dalším psychosomatickým problémům [4].

Sebehodnocení obětí bývá kyberšikanou významně narušeno. Často je zaznamenáván pocit méněcennosti a studu, přestože odpovědnost za útok je jednoznačně přisuzována agresorovi. V mnoha případech je nesprávně přisuzována vina oběti, což vede k prohlubování psychických obtíží. Tyto faktory mohou přispět k rozvoji závažnějších poruch, včetně poruch příjmu potravy či rizikového chování [4].

Sociální důsledky kyberšikany jsou rovněž významné. U obětí bývá často zaznamenáváno stažení do ústraní a izolace od kolektivu. Kontakt s vrstevníky je omezován, stejně jako komunikace s blízkými přáteli a rodinou [4]. Narušené sociální fungování se projevuje ztrátou důvěry k okolí, přičemž obtíže s navazováním mezilidských vztahů bývají značně komplikovány nedostatkem jistoty, že je jednání druhých vedeno dobrými úmysly [4].

Výzkumy ukazují, že právě oblast mezilidských vztahů zejména v rámci rodiny, která může situaci zlehčovat nebo jí nerozumět, bývá zasažena nejvýrazněji. Rodinné vazby a vzájemná komunikace jsou často vážně narušeny. V kolektivu vrstevníků bývá oběť vnímána jako outsider a může čelit i sekundární viktimizaci, kdy je ze strany okolí zaznamenáváno vyhýbání se kontaktu nebo obviňování z vyvolání konfliktu [1].

Výrazným efektem je také pokles školní výkonnosti. Soustředit se na učení je pro oběť vlivem psychického strádání obtížné a často dochází ke zhoršení prospěchu či zvýšené absenci ve škole [4].

Dlouhodobé důsledky kyberšikany mohou přetrvávat i po ukončení útoků. U mnoha obětí bývá psychické trauma přítomno i v dospělosti. Výzkumy naznačují, že na duševním zdraví jedince mohou být zanechány trvalé následky [4]. Setkání s kyberšikanou v dětství či

dospívání je spojováno s vyšším rizikem vzniku úzkostných a depresivních poruch v pozdějším věku [1].

Zásah do vývoje sociálních dovedností se může projevit obtížemi při navazování a udržování zdravých lidských vztahů i v dospělosti, přičemž bývá pozorována tendence vyhýbat se situacím vyžadujícím důvěru [4]. Celkově tedy kyberšikana nevede pouze ke krátkodobému psychickému rozrušení, ale může výrazně ovlivnit psychickou pohodu a sociální integraci oběti na mnoho let dopředu.

3.2 Vnímání kyberšikany pedagogy

Ve školním prostředí je prevence, identifikace i řešení kyberšikany do značné míry ovlivněno pedagogickým přístupem. Vzhledem k povaze tohoto fenoménu bývá jeho rozpoznání obtížnější než u tradičních forem šikany. Přímé fyzické projevy zde nejsou přítomny, což ztěžuje včasné odhalení a adekvátní reakci. Z tohoto důvodu je nezbytné, aby byly méně zjevné signály vnímány a odpovídajícím způsobem vyhodnocovány.

Tento problém je umocněn skutečností, že kyberšikana nemusí být pedagogům nahlášena oběťmi z důvodu nedostatečné důvěry. Často je u nich zaznamenáván pocit nepochopení ze strany učitelů. Pokud ve třídě není nastolena atmosféra důvěry, informace o probíhající kyberšikaně se k pedagogům mnohdy vůbec nedostanou [50]. V důsledku toho může kyberšikana po dlouhou dobu zůstat okolím, včetně učitelů, nezaznamenána.

Významnou roli v této problematice hrají také technologické bariéry mezi generacemi žáků a učitelů. Dostatečný přehled o nejnovějších online platformách, na nichž kyberšikana probíhá, u pedagogů často chybí [50].

V posledních letech je naštěstí zaznamenáván rostoucí zájem pedagogů o problematiku kyberšikany, zejména v reakci na narůstající počet případů. Průzkum mezi školními metodiky prevence, realizovaný organizací Člověk v tísni v roce 2020, ukázal, že kyberšikana byla v daném roce jedním z nejčastějších problémů, s nímž se tito specialisté na školách setkávali [51].

Systémová podpora vzdělávání pedagogických pracovníků zahrnuje posilování digitálních kompetencí a dovedností, čímž se přispívá k efektivnější prevenci rizikového chování žáků. V rámci Akčního plánu pro období 2023–2025 je zahrnuta problematika bezpečného pohybu dětí, žáků a studentů v kyberprostoru, přičemž zvláštní důraz je kladen na prevenci a řešení kyberšikany. Součástí tohoto plánu je rovněž podpora třídnických hodin,

které umožňují včasný záchyt žáků ohrožených rizikovým chováním, včetně obětí kyberšikany [52].

V oblasti primární prevence rizikového chování je kladen důraz na včasnou identifikaci žáků, kteří mohou být ohroženi rizikovým chováním, ať už v roli obětí či pachatelů kyberšikany. Aktualizace metodických pokynů a doporučení v oblasti prevence rizikového chování a pedagogické diagnostiky je realizována průběžně dle aktuálních potřeb školní praxe, což naznačuje, že kyberšikana je v těchto materiálech reflektována [52].

Monitorování prevence a výskytu rizikového chování na školách je pravidelně prováděno Českou školní inspekcí, která se této problematice věnovala mimo jiné i ve své tematické zprávě z roku 2016 zaměřené na šikanu a další projevy rizikového chování. Z dostupných informací vyplývá, že pedagogové a systém primární prevence vnímají kyberšikanu jako zásadní problém, jemuž je věnována pozornost nejen v rámci preventivních aktivit, ale i prostřednictvím dalšího vzdělávání pedagogů a metodické podpory. Přesné vnímání tohoto fenoménu ze strany pedagogů však není v uvedených zdrojích explicitně popsáno [52].

3.2.1 Role pedagogů v prevenci kyberšikany

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, vnímání kyberšikany pedagogy je klíčové pro její včasné rozpoznání a řešení. Bez adekvátního povědomí a systematické prevence může docházet k jejímu podceňování či neefektivnímu řešení.

Školní prostředí a pedagogové jsou považováni za klíčové aktéry v prevenci kyberšikany. Závažnost tohoto fenoménu mezi žáky je stále více reflektována školními metodikami prevence a učiteli. Nedávným průzkumem, realizovaným mezi více než 800 školami, bylo zjištěno, že více než polovina škol zaznamenala v posledních letech nárůst případů kyberšikany [51].

Až v 80 % případů byl školními metodikami prevence v uplynulých dvou letech řešen alespoň jeden incident kyberšikany, přičemž téměř polovina (46 %) se zabývala třemi a více případy [51].

Kyberšikana je v současnosti řazena mezi nejčastější problémy, kterým je ve školách věnována pozornost v rámci prevence rizikového chování. Na druhém stupni základních škol a na středních školách je toto téma metodikami prevence prezentováno průměrně ve třech vyučovacích hodinách ročně [51].

Od roku 2016 je v platnosti aktualizovaná verze metodického pokynu MŠMT, v němž je kyberšikana oficiálně definována jako specifická forma šikany. Na základě tohoto dokumentu je školám stanovena povinnost vypracovat plán prevence a určit postupy pro řešení těchto případů. [9].

Všechna školská zařízení jsou zároveň zavázána k vypracování Minimálního preventivního programu, v němž je definováno, jakým způsobem je předcházeno šikaně a kyberšikaně a jak jsou jednotlivé incidenty řešeny. Za realizaci tohoto programu je zpravidla odpovědný školní metodik prevence, jenž je často pedagogem s absolvovaným specializačním kurzem zaměřeným na prevenci sociálně-patologických jevů. Tento odborník současně působí jako poradce pro ostatní učitele i žáky v otázkách rizikového chování [51].

Kompetence a nástroje pedagogů pro prevenci kyberšikany jsou postupně rozvíjeny, avšak v praxi jsou zaznamenávány určité limity. Školení v oblasti kyberbezpečnosti a prevence jsou absolvována značným počtem učitelů, přičemž využívány jsou například specializační studium pro metodiky prevence či semináře pořádané neziskovými organizacemi. Podle průzkumu bylo zjištěno, že s programy zaměřenými na mediální výchovu a bezpečnost na internetu, jako je JSNS (Jeden svět na školách), se seznámilo 59 % školních metodiků prevence [51].

V rámci těchto programů jsou pedagogům poskytovány metodické materiály, filmy a výukové lekce týkající se kyberšikany, čímž je zvyšována jejich odborná způsobilost. Dále jsou nabízeny projekty, jako E-Bezpečí, Minimalizace šikany či O2 Chytrá škola, v jejichž rámci jsou distribuovány metodické příručky, online kurzy a odborné konzultace. Pedagogům je tak k dispozici široká škála nástrojů, zahrnující edukační materiály pro žáky (preventivní videa, interaktivní workshopy), školní řády a sankční systémy upravující nevhodné chování online, či technická opatření, například monitoring školní sítě a blokace závadných stránek ve škole [51].

Neméně důležitá je podpora otevřené komunikace, přičemž je vyžadováno, aby bylo ve školním prostředí systematicky posilováno klima důvěry, které umožní žákům bezpečně nahlásit kyberšikanu. Zároveň je kladen důraz na citlivé zacházení s oběťmi i agresory s cílem minimalizovat negativní dopady těchto situací [51].

Řešení kyberšikany ve školním prostředí je spojeno s řadou výzev. Jedním z hlavních problémů je nedostatek času a kapacit. Funkce metodika prevence je ve většině případů

přidělována učiteli jako doplňková činnost k jeho běžné výuce, přičemž prevenčním aktivitám je věnováno průměrně pouze 1–2 hodiny týdně. Značná část tohoto času je navíc spotřebována administrativními úkony, což omezuje prostor pro vzdělávání pedagogického sboru či přímou práci se žáky [51].

Další významnou výzvou je rychlý vývoj technologií, s nímž není vždy udržován krok, zejména u pedagogických pracovníků starší generace. V důsledku toho je často zaznamenávána nejistota při řešení kyberšikany. Výzkumy naznačují, že některé incidenty kyberšikany nejsou optimálně řešeny nebo jsou podceňovány. Často jsou považovány za „soukromé spory dětí na internetu“, do nichž není považováno za vhodné zasahovat. V některých případech je rovněž vyjadřována obava, že jejich řešení přesahuje rámec kompetencí školy.

Váhavost při intervenci je často ovlivněna nejistotou ohledně reakcí rodičů či nejasností v legislativní úpravě pravomocí školy v online prostředí. V neposlední řadě je v některých školách identifikována nedostatečná podpora ze strany vedení, v jejímž důsledku není vždy vytvořen systematický rámec pro řešení kyberšikany. Pokud metodická či institucionální podpora chybí, pedagogičtí pracovníci mohou být ponecháni bez dostatečných nástrojů k účinné intervenci [53].

Navzdory těmto překážkám je ve školním prostředí zaznamenávána řada příkladů dobré praxe v boji proti kyberšikaně. Mezi osvědčené strategie patří týmový přístup, v jehož rámci je do řešení incidentů zapojováno vedení školy, školní psycholog, metodik prevence i třídní učitelé. Při výskytu kyberšikany je doporučováno, aby byl zvolen rychlý a koordinovaný postup. V takových případech je nezbytné, aby byla shromážděna veškerá relevantní fakta, včetně použité digitální platformy, identifikovaných osob zapojených do incidentu a okolností předcházejících konfliktu. Na základě těchto informací mohou být stanovena adekvátní opatření [53].

Obětím kyberšikany musí být zajištěna adekvátní podpora a ochrana před dalším ubližováním. Zároveň je nezbytné pracovat i s agresorem, přičemž jsou stanovovány jasné důsledky v souladu se školním řádem. V případě potřeby bývají do řešení zapojeni zákonní zástupci žáka a odborníci [51].

Za efektivní přístup je považována preventivní edukace žáků. Bylo prokázáno, že na školách, kde jsou pravidelně realizovány besedy o rizicích internetu, peer programy či

projektové dny zaměřené na problematiku kyberšikany, vykazují žáci vyšší úroveň povědomí o tomto jevu a větší ochotu včas nahlásit problém [51].

Mezi osvědčené strategie patří i spolupráce škol s externími subjekty. Do vzdělávacích aktivit jsou zapojováni odborníci z řad Policie ČR, Linky bezpečí či projektů E-Bezpečí a Seznam se bezpečně. Tito specialisté vedou přednášky nejen pro žáky, ale i pro pedagogický sbor. Například vzdělávací program JSNS organizace Člověk v tísni poskytuje školním metodikům prevence odborné semináře a metodické materiály, čímž je zvyšována jejich odborná způsobilost [51].

Vytváření bezpečného školního klimatu je klíčovým prvkem prevence. V rámci tohoto přístupu jsou nastavována jasná pravidla proti kyberšikaně, včetně politiky nulové tolerance, a zároveň jsou zaváděny důvěrné komunikační kanály pro hlášení případů kyberšikany. Každý nahlášený incident musí být odpovědně posouzen a řešen. Aktivní přístup pedagogů a systematická prevence přispívají ke snižování výskytu kyberšikany i k minimalizaci jejích dopadů na žáky [51].

Z dostupných informací vyplývá, že role pedagogů v prevenci kyberšikany je zásadní, avšak je spojena s řadou výzev. Přestože existuje široká škála metodické podpory a vzdělávacích programů, efektivita prevence je závislá na systematickém přístupu, spolupráci s odborníky a vytvoření bezpečného školního klimatu.

3.3 Dopady na rodiče a rodinné vztahy

Kyberšikana neovlivňuje pouze školní prostředí, ale výrazně zasahuje také rodiče obětí a celkové rodinné vztahy. Řešení těchto situací bývá z pohledu rodičů značně komplikované, jelikož útoky se odehrávají v online prostředí, které není vždy plně kontrolováno a jehož specifikům nemusí dospělí plně rozumět.

Často je zjišťováno, že děti a dospívající váhají s poskytnutím informací o svých zkušenostech s kyberšikanou. Obavy souvisejí především s možností nepochopení ze strany rodičů nebo s negativní reakcí na obsah, který byl během útoků zveřejněn. Tyto faktory mohou vést k tomu, že se oběti neodvažují vyhledat pomoc včas, což zvyšuje riziko dlouhodobých psychických dopadů [54].

Mezi typické projevy patří výrazná uzavřenost, prudké výkyvy nálad, odmítání docházky do školy nebo náhlá neochota používat internet [54].

Samotné zjištění, že se potomek stal obětí kyberšikany, bývá rodiči vnímáno jako značná psychická zátěž. Často jsou zaznamenávány pocity bezmoci a viny, přičemž rodiče mohou nabýt dojmu, že v ochraně dítěte selhali. V některých případech je situace řešena přehnanou kontrolou nebo omezením přístupu dítěte k digitálním technologiím, avšak takový přístup bývá dětmi vnímán spíše jako trest než jako podpora [54].

Zároveň je rodiči prožíván silný stres pramenící z obav o psychické i fyzické zdraví dítěte a z nejistoty ohledně vhodného postupu při řešení situace. Z výpovědí rodičů vyplývá, že počáteční fáze zvládání této problematiky bývá spojena s nejasnostmi ohledně dostupné pomoci a možností obrátit se na specializované instituce [54].

V mnoha případech je nejprve vyhledávána pomoc u školy. Pokud však k incidentu došlo mimo školní docházku (například během prázdnin) nebo nebyla ze strany školy přijata dostatečně účinná opatření, bývá pomoc hledána u specializovaných organizací [46].

Často je kontaktována například online poradna E-Bezpečí, na kterou se zoufalí rodiče obracejí s žádostí o radu, jakým způsobem lze kyberšikana jejich dítěte zastavit a jak postupovat v situaci, kdy ani nahlášení závadného obsahu provozovateli sociální sítě nevedlo k nápravě [46].

Pokud kyberšikana zůstává dlouhodobě nevyřešena, její negativní dopady jsou zaznamenávány i v rodinných vztazích. V rodině je často pozorováno narůstající napětí a stres, zejména v situacích, kdy dítě vykazuje uzavřenost a rodiče čelí nejistotě ohledně vhodného postupu [47].

V některých rodinách je evidováno vzájemné obviňování, kdy je vina připisována buď samotným rodičům, nebo dítěti, často s odůvodněním, že jeho chování na internetu útoky vyvolalo. Takové reakce mohou vést k narušení rodinné soudržnosti [48].

Naopak, pokud je o problému otevřeně komunikováno a společně je hledáno řešení, mohou být rodinné vazby posíleny [48].

Kyberšikana často odráží hlubší problémy v rodinných vztazích a výchově. Z pohledu rodiny oběti je nezbytné, aby byla navázána úzká spolupráce se školou a v případě potřeby také s PČR či poradenskými institucemi. Odborníky je doporučováno, aby byly shromažďovány důkazy, například snímky zpráv, a aby bylo s dítětem vedeno trpělivé a systematické jednání o jeho online aktivitách [47].

Postupným řešením incidentu a poskytnutím psychologické podpory, například prostřednictvím Linky bezpečí či rodinné terapie, mohou být dopady na rodinu zmírněny. V ideálním případě je krize překonána způsobem, kterým je posílena vzájemná důvěra mezi dítětem a rodiči a zároveň zvýšena digitální gramotnost všech členů rodiny. Takový výsledek může v budoucnu působit preventivně [47].

3.3.1 Role rodiny při zvládání kyberšikany

Rodina oběti kyberšikany je považována za klíčový prvek v procesu její ochrany a zotavení. Reakce rodičů na zjištění, že jejich dítě čelí kyberšikaně, by měla být především podpurná a rozvážná. Experty je upozorňováno, že rodiče mají někdy tendenci kyberšikanu podceňovat, jelikož je vnímána jako méně závažná než fyzická šikana, což následně vede k ještě horším dopadům na dítě [49].

V minulosti bylo prokázáno, že situace je v rodinách často zlehčována nebo jí není plně porozuměno, což může vést k výraznému narušení rodinných vztahů [1]. Z tohoto důvodu je zdůrazňována nutnost, aby bylo dítěti od počátku zajištěno bezpečné prostředí a poskytnuta bezpodmínečná podpora. Dítě si musí být vědomo, že rodiče stojí na jeho straně a že společným cílem je účinné zastavení kyberšikany [53].

Namísto výčitek či bagatelizace problému by mělo být vyzdviženo, že se dítě rozhodlo svěřit, a mělo by být ujištěno, že jeho jednání bylo správné. Tím je posilována vzájemná důvěra. U obětí kyberšikany bývá často zaznamenána ztráta důvěry v okolí a tendence k sociálnímu stažení z obavy, jaká bude reakce rodičů, nebo zda zásah dospělých situaci ještě více nezhorší [26].

Mnoho dětí se zdráhá přiznat rodičům, že se staly terčem útoků, neboť je u nich přítomen strach z jejich reakce či obavy, že jim bude prisuzována vina (například že pochybily při sdílení osobních fotografií) [26].

Proto pokud dojde k tomu, že se dítě svěří, je nezbytné, aby byla situace přijata s klidem a pochopením a aby dítě nebylo trestáno za to, že se stalo obětí. Zejména odborníky není doporučováno jako první krok zabavování telefonu či zákaz přístupu k internetu. Takový postup kyberšikanu nevyřeší a mohl by vést k odrazení dítěte od upřímnosti, jelikož by mohlo mít obavy, že v budoucnu ztratí kontakt s vrstevníky [53].

Místo toho je vhodnější, aby byla s dítětem projednána pravidla bezpečného chování v online prostředí a případně zaveden dohodnutý dohled nad jeho internetovými aktivitami, avšak bez vyvolání pocitu restrikce či nedůvěry [53].

V rámci strategií řešení kyberšikany by mělo být podniknuto několik kroků. Zaprvé by měla být provedena důkladná analýza situace. Je nezbytné zjistit, co přesně se stalo, jaké komunikační platformy byly využity, kdo jsou potenciální agresori a jak dlouho útoky trvají [26]. Tyto informace umožňují rozhodnout o dalším postupu.

Zadruhé, je nutné přijmout okamžitá opatření k ochraně dítěte. Společně s ním může být agresor zablokován na sociálních sítích, důkazy (snímky obrazovky, zprávy) by měly být uloženy a veškerá přímá komunikace s útočníkem ukončena. Dítě by mělo být informováno o tom, že na provokace agresora nemá reagovat, neboť každá odpověď může útok dále eskalovat [26].

Pokud je u dítěte zaznamenáno emoční rozrušení, mělo by být zváženo zajištění odborné pomoci. Například návštěva dětského psychologa či krizového centra, zejména pokud se objeví známky traumatu, jako jsou úzkosti, poruchy spánku nebo sebepoškozování [26].

Následně by měly být aktivovány vnější podpůrné mechanismy. Standardním postupem by mělo být kontaktování školy, tedy třídního učitele, školního metodika prevence nebo vedení školy, aby byla situace nahlášena [53].

V souladu se školním řádem a metodickými pokyny by mělo být zahájeno vlastní šetření. Na základě jeho výsledků by měly být přijaty odpovídající intervence, mezi něž může patřit například pohovor s agresorem, případně jeho rodiči, poskytnutí podpory oběti či zapojení školního psychologa [53].

Ze strany rodičů může být požadováno, aby byla školou přijata adekvátní opatření k zamezení dalších útoků a aby byli průběžně informováni o výsledku [53]. Pokud by ze strany školy nebyla vyvinuta dostatečná snaha o řešení situace nebo by přijatá opatření selhala, může být zváženo i krajní řešení, například změna školy, zejména pokud by prostředí pro oběť zůstalo nebezpečné.

Kromě školy mohou být kontaktovány také specializované instituce, například Pedagogicko-psychologická poradna či Středisko výchovné péče, kde mohou být poskytnuty odborné konzultace týkající se dalšího postupu a zajištěna terapeutická pomoc [53].

V závažných případech, jako jsou vyhrožování fyzickým napadením, vydírání či šíření intimních materiálů, by měla být kontaktována Policie ČR, aby mohla být prošetřena možnost spáchání trestného činu [53].

Oznamování kyberšikany PČR je běžnou praxí a často bývá spojováno s rychlým ukončením útoků, zejména pokud je agresor informován o možných právních důsledcích [53].

Rodiče by neměli zůstat na řešení situace osamoceni, neboť jsou k dispozici podpůrné služby pro rodiny. Pro okamžitou radu může být využita rodičovská linka, která je určena speciálně ke konzultacím pro rodiče obětí [55].

Dále je možné obrátit se na Linku bezpečí (116 111), kam mohou volat jak děti, tak rodiče. Na této lince jsou poskytovány odborné rady ohledně dalšího postupu a zajišťována krizová intervence [55].

Online poradna je provozována projektem E-Bezpečí, kde je možné podat žádost o pomoc či vznést dotaz prostřednictvím internetu [55].

Jakmile dojde k zastavení kyberšikany, role rodiny tím nekončí. Naopak, je nezbytné nadále pracovat na obnovení psychické pohody dítěte a posílení rodinných vazeb. Se školou by měla být udržována úzká spolupráce zaměřená na sledování situace, aby bylo možné ověřit, zda útoky skutečně ustaly a jak se dítě ve školním prostředí cítí [53].

Zároveň by měla být posílena prevence do budoucna. V domácím prostředí by měla být stanovena jasná pravidla pro používání internetu, například dohoda o tom, jaké informace mohou být sdíleny online. S dítětem by měly být pravidelně vedeny rozhovory o jeho aktivitách na internetu a případných nepříjemných zkušenostech [53].

Dítě, které zažilo kyberšikanu, by mělo být ujistěno, že se může kdykoli opět svěřit. Otevřená komunikace v rodině je zásadní pro prevenci pocitu osamění. Pozitivní vliv může mít také posilování sebevědomí dítěte prostřednictvím mimoškolních aktivit, koníčků a zdravých sociálních kontaktů mimo online prostředí. Následky kyberšikany jsou tak v rodinném prostředí společně překonávány, přičemž jsou postupně vytvářeny podmínky, které umožňují, aby se dítě opět cítilo přijímáno a v bezpečí. Tímto způsobem je zajištěna nejefektivnější prevence případných dalších rizik v digitálním prostředí [53].

4 PREVENCE A BEZPEČNOSTNÍ OPATŘENÍ PROTI KYBERŠIKANĚ VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

Dopady kyberšikany nejsou zaznamenávány pouze u samotných obětí, ale jsou rovněž pozorovány v širším školním kolektivu i ve společnosti. Vzhledem k rostoucí digitalizaci vzdělávání a volnočasových aktivit žáků je nezbytné, aby byla ve školách implementována efektivní opatření zaměřená na prevenci a eliminaci kyberšikany.

V této kapitole je analyzováno využívání bezpečnostních strategií, které jsou aplikovány v oblasti technických, organizačních a preventivních opatření s cílem minimalizovat výskyt kyberšikany a zajistit ochranu žáků ve školách nejen v rámci Jihomoravského kraje.

V první části jsou představeny technické prostředky, jako je monitorování školních informačních systémů, implementace softwarových nástrojů pro filtrování obsahu a zajištění ochrany soukromí žáků. Ve druhé části jsou rozebrána organizační opatření, která zahrnují úpravy školního řádu a vzdělávací programy určené k posílení digitální gramotnosti žáků i pedagogů. Poslední část kapitoly je zaměřena na preventivní programy, mezi něž patří mediální kampaně a podpora pozitivní digitální komunikace.

Cílem je ukázat, jak mohou být kombinované strategie využívány ke zvýšení bezpečnosti ve školním prostředí a minimalizaci rizik souvisejících s online agresí.

4.1 Technická opatření

Technická opatření jsou považována za klíčový prvek v boji proti kyberšikaně, neboť umožňují včasnou detekci nevhodného chování, zajištění ochrany žáků v digitálním prostředí a kontrolu nad školními informačními systémy.

V této kapitole jsou analyzovány moderní monitorovací systémy, softwarové nástroje pro filtrování závadného obsahu a mechanismy určené k ochraně soukromí žáků ve školních sítích. Zvyšující se míra digitálních rizik, jimž jsou školy vystaveny, podtrhuje rostoucí hrozbu kyberšikany, manipulace a zneužití osobních údajů žáků.

4.1.1 Školní informační systémy a monitoring

Ve školním prostředí jsou implementovány různé informační systémy s cílem monitorovat rizikové chování a identifikovat projevy kyberšikany v raných fázích. Doporučuje se, aby byl zaveden pravidelný monitoring varovných signálů agrese, přičemž jsou k tomu využívány adekvátní digitální nástroje [9].

V praxi je zajišťováno, aby pedagogové sdíleli informace o podezřelých projevech chování a byly nastaveny mechanismy pro evidenci incidentů. V některých školách jsou již aplikovány specializované platformy, jako například Systém preventivních aktivit, do něhož jsou dobrovolně zapisovány případy šikany a kyberšikany [56].

Ministerstvem školství se plánuje zavedení povinného hlášení případů šikany a kyberšikany, přičemž školy by měly povinnost oficiálně oznamovat každou zjištěnou agresi. Tím by mohl být výskyt těchto jevů centrálně monitorován a následně analyzován v rámci školního systému [56]. Cílem této centralizace je zajistit systematictější bezpečnostní management na úrovni celého vzdělávacího systému.

Dalším nástrojem, který je ve školách postupně zaváděn, jsou online schránky důvěry a anonymní oznamovací systémy. Mezi rozšířené příklady patří platforma Nenech to být, jejíž školní verze umožňuje žákům anonymně upozornit na výskyt šikany či jiných problémů. Tato aplikace je aktuálně využívána více než 2000 vzdělávacími institucemi, přičemž během sedmiletého fungování přes ni bylo žáky podáno více než 9000 oznámení, z nichž přibližně polovina souvisela se šikanou nebo kybernetickou šikanou [57].

Díky podobným systémům je obětem i svědkům kyberšikany zajištěna bezpečná možnost nahlášení incidentu bez obav z odplaty či stigmatizace. Informace získané z online hlášení jsou následně vyhodnocovány školním metodikem prevence nebo školním psychologem, čímž je umožněno včasné zahájení intervence [57].

K technickému zabezpečení školních sítí patří také dohled nad jejich provozem. Běžně je nastavováno protokolování (logování) a jsou archivovány vybrané události, jako například přihlášení nebo přístupy na síť, aby v případě potřeby bylo možné vyšetřit bezpečnostní incidenty. Pokud je zjištěno podezřelé chování, například nadměrné navštěvování nebezpečných webových stránek či nestandardní komunikace v rámci školní sítě, může být na základě protokolovaných dat dohledána zdrojová stanice či uživatelský účet a incident následně prošetřen. Tyto postupy jsou součástí bezpečnostního managementu školy

a přispívají k monitorování projevů kyberšikan v rámci interní sítě vzdělávací instituce [57].

4.1.2 Softwarové nástroje pro filtrování obsahu

Filtrace závadného obsahu představuje důležitý technický nástroj ochrany proti kyberšikaně a dalším rizikovým jevům v online prostředí. Na školních Wi-Fi sítích a počítačích bývají implementovány webové filtry, jejichž cílem je blokovat přístup na stránky s nevhodným či nebezpečným obsahem. Tyto systémy jsou navrženy tak, aby kategorizovaly webové stránky a umožňovaly selektivní omezení přístupu k celým skupinám obsahu.

Obvykle jsou pro žáky blokovány kategorie zahrnující pornografii, explicitní násilí, hazard či jiné nevhodné materiály [58].

Pomocí filtračních mechanismů je zamezen přístup na weby, které nejsou určeny pro žáky, přičemž na základních školách je tato forma ochrany zvláště důsledně aplikována. Moderní síťová infrastruktura zároveň umožňuje granulární nastavení filtrování, díky čemuž lze odlišit oprávnění různých uživatelů. Na základě MAC (Media Access Control) adresy zařízení může být například učitelům povolen širší přístup než studentům [58].

Kromě webové filtrace bývá často implementována také ochrana e-mailové komunikace, která zahrnuje antispamové filtry a antivirovou kontrolu příloh. Rovněž jsou využívány tzv. bezpečné DNS (Domain Name Systémy) služby, jejichž cílem je zamezit přístupu na domény známé šířením škodlivého kódu [59].

Tato opatření sice přímo nebrání projevům kyberšikan mezi žáky, avšak významně přispívají k celkovému zvýšení bezpečnosti digitálního prostředí, v němž se žáci pohybují. Současně mohou zamezit šíření obsahu souvisejícího s kyberšikanou, například ponižujících videí. Neméně podstatná jsou technická opatření zaměřená na ochranu soukromí uživatelů. Ve školním prostředí je zajištěna ochrana osobních údajů žáků v informačních systémech prostřednictvím důsledného nastavování přístupových práv k citlivým datům, šifrování komunikace a souladu s GDPR. Současně jsou žáci vedeni k odpovědnému nastavení soukromí na online platformách, což je nezbytné pro ochranu před kybernetickými hrozbami [59].

Již při zakládání uživatelských účtů a profilů je nezbytné nastavit dostatečnou úroveň soukromí, aby se zabránilo neoprávněnému přístupu k osobním údajům a příspěvkům žáků. Na sociálních sítích se doporučuje omezit sdílení osobních informací a viditelnost příspěvků

nastavit pouze pro ověřené, blízké kontakty. Mezi základní bezpečnostní opatření patří využívání privátních profilů, omezení sdílení polohy či schvalování označování na fotografiích, což významně posiluje ochranu soukromí, a zároveň ztěžuje útočníkům zneužití osobních údajů žáků [59].

K posílení digitální bezpečnosti se ve školním prostředí uplatňuje zásada oddělených uživatelských účtů na školních počítačích. Každému žákovi je přidělen individuální přihlašovací účet s omezenými oprávněními, čímž je zajištěna ochrana jeho souborů před neoprávněným přístupem ostatních uživatelů. Zároveň je umožněno zpětné dohledání uživatele, který by případně zneužil školní techniku ke kyberšikaně nebo jinému nevhodnému chování [59].

Veškerá uvedená technická opatření společně vytvářejí digitální prostředí, v němž je minimalizováno riziko jak náhodného, tak úmyslného ubližování ostatním prostřednictvím digitálních technologií.

4.2 Organizační opatření

Organizační opatření představují klíčový nástroj pro kontrolu a zabezpečení digitálního prostředí ve školách. Prostřednictvím těchto opatření jsou nastavována jasná pravidla a postupy zaměřené na prevenci a řešení kyberšikany. Základním prvkem je školní řád, v němž jsou definovány povolené a nepovolené aktivity v online prostoru, včetně sankcí za chování vedoucí k šikaně či kyberšikaně. Neméně důležitou součástí jsou vzdělávací programy zaměřené na posilování sociální gramotnosti žáků, jejichž cílem je naučit je rozpoznávat projevy kyberšikany a adekvátně na ně reagovat.

4.2.1 Školní řád a metodické pokyny

Školní řád je považován za klíčový nástroj bezpečnostního managementu školy v oblasti prevence a postihu kyberšikany. V souladu s platnou legislativou a metodickými pokyny MŠMT bývají do školních řádů začleňována ustanovení upravující používání informačních a komunikačních technologií ve škole, včetně jednoznačného zákazu šikanování v jakékoli formě. Doporučuje se, aby byl ve školách zaveden systém pravidel pro využívání digitálních technologií během vyučování i o přestávkách, čímž lze předejít činnostem, které by mohly vést ke vzniku jakékoliv formy agresivního chování [60].

Používání mobilních telefonů během vyučování bývá omezeno a jsou stanovena pravidla pro pořizování fotografií a videí ve školním prostředí. Tato pravidla jsou zahrnuta mezi povinnosti žáků, přičemž při jejich porušení jsou uplatňovány odpovídající sankce.

Ve školním řádu bývá uvedeno, že projevy šikanování, včetně kyberšikany – jako fyzické násilí, omezování osobní svobody, ponižování či zneužívání informačních a komunikačních platforem k narušení důstojnosti, jsou v prostorách školy a na všech školních akcích přísně zakázány a považovány za hrubé porušení školního řádu. Tím je stanoveno, že nikdo nesmí druhému ubližovat žádnou formou, přičemž digitální útoky nejsou výjimkou [9].

Pokud ke kyberšikaně dojde, jsou stanoveny organizační postupy pro její řešení. Postupuje se podle předem připravených krizových plánů a školních programů zaměřených na prevenci a eliminaci tohoto nevhodného chování. Ve školním řádu bývá zpravidla uvedeno, že v případě zjištění takového jednání se škola řídí interním programem proti šikaně a strategickými dokumenty upravujícími postupy pro řešení těchto incidentů [9].

Je zpravidla stanoveno, že je okamžitě svolána výchovná komise, informování zákonní zástupci zúčastněných žáků a škola má zároveň ohlašovací povinnost vůči příslušným institucím podle závažnosti případu, jako je orgán sociálně-právní ochrany dětí či Policie ČR [9].

Těmito kroky je zajištěno, že řešení incidentu nezůstane na jednotlivci, ale je do něj zapojeno vedení školy a případně i externí orgány. Ve školních řádech je rovněž vymezena škála výchovných opatření a sankcí, které mohou být uplatněny. Za závažné nebo opakované porušení pravidel, například opakovanou kyberšikanu, může být po projednání výchovnou komisí udělena důtka ředitele, případně může být rozhodnuto o podmíněném vyloučení či vyloučení žáka ze školy [9].

Taková ustanovení mají výrazný preventivní účinek. Žákům je jasné sděleno, že kyberšikana je postihována stejně důsledně jako jiné závažné přestupky. Důležitým aspektem školního řádu v kontextu kyberšikany je rovněž zajištění informovanosti žáků o možnostech vyhledání pomoci. V souladu s metodickými doporučeními bývá v řádu či jeho přílohách uvedeno, na koho se mohou obrátit v případě pocitu ohrožení [9].

4.2.2 Vzdělávací programy pro žáky

Součástí organizační prevence kyberšikany je systematické vzdělávání žáků v oblasti bezpečného chování na internetu. Na každé základní a střední škole v České republice bývá zpracován Minimální preventivní program, který slouží jako školní preventivní strategie a zahrnuje také opatření zaměřená na prevenci rizikového chování, včetně šikany a kyberšikany [9].

Tento program obsahuje konkrétní preventivní aktivity školy a je začleněn do jejího dlouhodobého plánu bezpečnosti. Podle nejnovějších zjištění České školní inspekce je potěšující skutečností, že prevence kyberšikany je již zahrnuta do strategických dokumentů většiny škol. Více než polovina škol v ČR navíc v posledních třech letech provedla jejich aktualizaci a rozšířila je o konkrétní opatření zaměřená na řešení kyberšikany [3]. Tento vývoj reflektuje zvyšující se důraz na tuto problematiku na organizační úrovni škol.

Preventivní výchova žáků je realizována buď přímo v rámci výuky, nebo prostřednictvím speciálních projektů a vzdělávacích akcí. Do školních vzdělávacích programů jsou systematicky začleňována témata digitální bezpečnosti a etiky, a to zejména v rámci předmětů informatika, občanská výchova či průřezového tématu mediální výchova. Žáci jsou průběžně seznamováni s problematikou kyberšikany, jejími důsledky a způsoby, jak jí předcházet a jak na ni adekvátně reagovat. Mnohé školy zároveň organizují odborné besedy a workshopy, na něž jsou zváni specialisté z oblasti digitální bezpečnosti [3].

Preventivní přednášky zaměřené na kyberšikanu jsou pravidelně realizovány Policií ČR, během nichž jsou žáci seznamováni s reálnými případy a způsoby řešení těchto situací. Nestátní organizace, jako je Linka bezpečí, E-Bezpečí (projekt Univerzity Palackého) či Člověk v tísni, nabízejí školám vzdělávací programy zaměřené na bezpečné užívání internetu a prevenci šikany. Prostřednictvím těchto externích programů jsou žákům poskytovány aktuální informace od specialistů, přičemž je jim umožněna otevřená diskuse o problematice online komunikace [3].

Školy jsou podporovány státem a odbornými institucemi prostřednictvím různých iniciativ. V roce 2022 byl Národním úřadem pro kybernetickou a informační bezpečnost ve spolupráci s MŠMT spuštěn online kurz „Dávej kyber“, který je zaměřen na zvyšování digitální gramotnosti a bezpečnosti ve školním prostředí. Mezi témata kurzu patří mimo jiné kyberšikana ve třídě a učitel jako její oběť, což pedagogům umožňuje lépe porozumět problematice jak z pohledu žáků, tak z vlastní profesní perspektivy [61].

Dále Byl vytvořen Katalog kyberprevence, který na jednom místě online sdružuje přehled kvalitních programů a metodik zaměřených na bezpečné chování dětí na internetu. Tento katalog, zpracovaný ve spolupráci MŠMT a Národního pedagogického institutu, aktuálně obsahuje více než 140 programů pro žáky a desítky programů pro pedagogy i rodiče [61]. Školám je tak umožněno vybírat z široké nabídky ověřených preventivních programů a začlenit je do svého plánu.

Pod záštitou Asociace krajů ČR byl zaveden program Kraje pro bezpečný internet, jehož realizace probíhá každoročně. Tento projekt zahrnuje kombinaci e-learningových kurzů a soutěžního kvízu určeného žákům základních a středních škol. Dále jsou součástí výukové lekce pro učitele a informační videospoty. Hlavním cílem je interaktivním způsobem zvýšit informovanost mládeže o rizicích internetu a možnostech prevence i pomoci [62].

Během online lekcí jsou žáci seznamováni s nebezpečnými situacemi, včetně kyberšikany, přičemž získané znalosti si ověřují prostřednictvím soutěžního kvízu, který zároveň slouží jako motivační prvek díky možnosti získání věcných odměn. Podobné soutěžně-vzdělávací formáty se těší oblibě, neboť efektivně propojují edukaci se zábavou, čímž oslovují mladé lidi přirozeným způsobem [62].

Lze tedy shrnout, že prostřednictvím organizačních opatření, zahrnujících školní pravidla a vzdělávací programy, je vytvářeno školní prostředí s nulovou tolerancí vůči kyberšikaně. Zároveň jsou tímto způsobem zvyšovány kompetence žáků i učitelů v oblasti bezpečného a etického používání digitálních technologií. Důsledná realizace těchto opatření, která zahrnuje jak formální ustanovení ve školním řádu, tak praktické nácviky a osvětu, je považována za nezbytný předpoklad účinné prevence kyberšikany. Školami, které kombinují technická a organizační opatření, je výskyt kyberšikany lépe minimalizován a na vzniklé incidenty je možné rychleji reagovat.

4.3 Preventivní programy na školách

Kromě technických a organizačních opatření jsou do prevence kyberšikany systematicky začleňovány osvětové a vzdělávací programy, jejichž cílem je zvýšit povědomí o tomto fenoménu mezi žáky, pedagogy i rodiči. Prostřednictvím těchto programů je podporována digitální gramotnost, rozvíjeny kompetence v oblasti bezpečného chování na internetu a posilována schopnost efektivně reagovat na projevy kyberšikany. Klíčovou roli hrají také informační kampaně, které se zaměřují na podporu pozitivní digitální komunikace, prevenci

online agresivity a rozvoj etických zásad při využívání digitálních technologií. Díky těmto aktivitám je vytvářeno bezpečnější online prostředí a posilována odolnost žáků vůči rizikovým jevům souvisejícím s kyberprostorem.

4.3.1 Osvěta a kampaně zaměřené na prevenci kyberšikany

Prevence kyberšikany není omezena pouze na interní opatření realizovaná v rámci školního prostředí, ale zahrnuje také širší osvětové aktivity a informační kampaně. Tyto iniciativy jsou zaměřeny na zvyšování povědomí o rizicích souvisejících s kyberšikanou, přičemž jejich cílovou skupinu tvoří zejména děti, rodiče a pedagogové. V rámci těchto programů bývají poskytovány konkrétní rady a přístupy, jejichž cílem je nejen prevence, ale i efektivní řešení případů kyberšikany.

V posledních letech byla v České republice realizována řada osvětových aktivit, na nichž se podílely jak státní instituce, tak neziskové organizace. Tyto společné iniciativy přispívají k vytváření bezpečnějšího online prostředí a podporují rozvoj digitální gramotnosti mezi uživateli internetu.

Jak již bylo uvedeno v kapitole 2.5.1, významnou roli v této oblasti sehrává Den bezpečnějšího internetu (Safer Internet Day), který se každoročně připomíná ve více než 180 zemích světa. V České republice jsou konference, besedy a mediální kampaně organizovány sdružením CZ.NIC s cílem podpory bezpečné a odpovědné využívání online technologií [43].

Významný podíl na osvětových aktivitách je přisuzován také mediálním kampaním a projektům soukromých společností. V roce 2018 byl uveden krátký film „Na hory“, v němž je zobrazen příběh školáka vydíraného na internetu a upozorněno na jednu z nejvýznamnějších forem kyberšikany [63]. Film byl promítán na festivalech, v televizi i na domovské stránce Seznam.cz s cílem oslovit co nejširší publikum.

Podle tvůrců filmu je vydírání na internetu zaznamenáno u přibližně 8 % dětí, avšak pouze 2 % z nich se svěří rodičům, často ze studu nebo strachu z nepochopení. Na tyto alarmující statistiky je reagováno osvětovými kampaněmi, v nichž je zdůrazňována potřeba otevřené komunikace. Dětem je doporučováno, aby v případě kyberšikany neobracely problém proti sobě a vyhledaly pomoc – ať už u rodičů, učitelů, nebo prostřednictvím anonymních linek důvěry [63].

Dalším příkladem je online kampaň „Nebud’ hater“, která byla zaměřena na teenagery s cílem jejich odrazení od zapojování se do nenávistných komentářů a upozornění na dopady ubližujících slov v online diskusích. Kampaň byla vytvořena mladými tvůrci, čímž byla zvýšena její autenticita a umožněno efektivnější oslovení cílové skupiny [64].

Osvětové kampaně by neměly být jednorázovou aktivitou, ale dlouhodobým a průběžným procesem, v jehož rámci je reagováno na vývoj digitálního prostředí a nové formy kyberšikany. Jednorázové letáky, filmy či přednášky mohou mít pouze dočasný efekt, zatímco systematické připomínání zásad bezpečné komunikace je považováno za klíčové. Například prostřednictvím aktualit na žákovských nástěnkách či v newsletterech škol je téma průběžně udržováno v povědomí žáků a pedagogů.

4.3.2 Podpora digitální etiky

Prevence kyberšikany nespočívá pouze v zákazu nevhodného chování a varování před jeho důsledky, ale také v aktivním rozvoji pozitivní online komunikace a digitální etiky. Cílem tohoto přístupu je vytvoření prostředí, ve kterém jsou respekt, empatie a odpovědnost považovány za normu a šikanózní chování je kolektivně odmítáno. K dosažení tohoto cíle jsou ve školách využívány různé nástroje v oblasti výchovy a školní kultury [65].

Jedním z klíčových prvků je důraz na pravidla slušného chování na internetu v rámci výuky. Žáci jsou vedeni k tomu, aby bylo chápáno, že komunikace ve virtuálním prostředí má stejné dopady jako komunikace tváří v tvář. Jsou probírány modelové situace, v nichž je vyučováno rozpoznávání nevhodného či útočného vyjadřování a asertivní reakce namísto agresivity. Například v hodinách informatiky či občanské nauky jsou diskutována témata, jako jsou nenávistné komentáře, urážení na sociálních sítích či šíření pomluv digitální cestou. Ke zprostředkování diskuse o správné online komunikaci jsou často využívány skutečné případy, například zprávy z médií či anonymizované příběhy z jiných škol. Tím je podporováno kritické myšlení a morální úsudek žáků v digitálním kontextu [65].

Velký význam je přisuzován celkovému klimatu školy a podpoře pozitivních vztahů. Jak je uvedeno ve zprávě České školní inspekce, nezbytnou součástí prevence rizikového chování je péče o klima školy a budování dobrých vztahů mezi žáky i zaměstnanci školy [3].

Pokud je ve škole systematicky posilována soudržnost kolektivu, spolupráce a úcta, snižuje se pravděpodobnost výskytu šikany, včetně té kybernetické. Z tohoto důvodu jsou organizovány různé adaptační a teambuildingové aktivity, projekty zaměřené na týmovou spolupráci nebo vzájemné poznávání žáků. Zjištění České školní inspekce ukazují, že téměř

většina českých škol se aktivně věnuje budování pozitivních vztahů mezi žáky [3]. Například prostřednictvím třídních pravidel vytvořených společně se žáky, skupinových projektů či výjezdních akcí, jako je škola v přírodě, které jsou zaměřeny na posílení kolektivu.

Takové aktivity přispívají k rozvoji sociálních dovedností žáků, mezi něž patří tolerance, řešení konfliktů a schopnost vcítění se do druhých. Tyto dovednosti jsou považovány za stejně důležité pro etické chování online i offline. Je třeba dodat, že v některých školách jsou do prevence zapojovány i vrstevnické programy, což znamená, že starší studenti jsou školeni jako mentoři či patroni, jejichž úkolem je pomáhat mladším spolužákům při řešení problémů v kolektivu a být jim příkladem v přístupu k informačním a komunikačním technologiím [3]. Tím je umožněno přímé zapojení žáků do podpory žádoucí komunikace, což vede k posílení celkového efektu.

K podpoře digitální etiky patří také způsob, jakým pedagogové a rodiče přistupují k technologiím. Za jednu z nejúčinnějších metod prevence je považováno, když je ze strany učitelů a rodičů demonstrováno kultivované a bezpečné používání digitálních médií. Jako efektivní prevence je vnímáno, pokud jsou dospělými dodržována pravidla soukromí, nastavovány jasné hranice přijatelného chování a komunikováno s respektem [60].

Naopak za kontraproduktivní je považováno, pokud jsou technologie demonizovány nebo je problém kyberšikany bagatelizován. Je zdůrazňováno, že pedagogové ani rodiče by neměli hovořit o internetu a sociálních sítích jako o nějakém zlu či „světě mladé generace, kterému nerozumí.“ Takový postoj je dětmi vnímán negativně a vede ke snižování váhy rad dospělých [60].

Místo toho je vhodné, aby byl s dětmi veden otevřený dialog o jejich digitálním životě a aby byl projevován zájem o jejich názory a zkušenosti. Tím je posilována důvěra, což zvyšuje pravděpodobnost, že v případě problémů (např. pokud se dítě stane terčem kyberšikany) bude situace oznámena a bude vyhledána pomoc [60].

Další formou podpory pozitivní komunikace jsou školní kampaně zaměřené na uznání a pochvalu. V některých školách byly zavedeny „pochvalové knihy“ či nástěnky, na nichž jsou veřejně oceňovány projevy kamarádství, pomoci slabším spolužákům a slušného chování v online prostředí. Tím je vytvářena protiváha k pouhému řešení negativních jevů, neboť je posilováno žádoucí chování. Žákům je zprostředkováváno porozumění tomu, že empatie a laskavost nejsou pouze abstraktní pojmy, ale reálně ceněné hodnoty. V digitálním

prostředí je tento přístup uplatňován například prostřednictvím školního blogu či časopisu propagujícího zásady netikety nebo formou soutěží o nejprátelejší online projekt třídy [66].

"Například kampaň „Mysli, než něco napíšeš“, často komunikovaná pod hashtagem #ThinkBeforeYouPost, je zaměřena na nabádání uživatelů k tomu, aby se před odesláním zprávy či komentáře zamysleli, zda by totéž bylo sděleno dotyčné osobě z očí do očí. Takové jednoduché heslo, pokud je ve škole opakovaně připomínáno, může ovlivnit každodenní návyky žáků na sociálních sítích [66].

V neposlední řadě sem patří etická a právní výchova, v jejímž rámci jsou žáci seznamováni s právní odpovědností za své chování v online prostředí. Ačkoli děti a mladiství často nenesou plnou trestní odpovědnost, již samotné vědomí, že kyberšikana může mít právní následky (např. naplnění skutkové podstaty pomluvy či nebezpečného pronásledování), působí preventivně [66].

Ve školách jsou proto tyto aspekty vysvětlovány ve spolupráci s právníky nebo policisty. Cílem je, aby bylo žáky pochopeno, že digitální etika není pouze teoretický koncept, ale praktický rámec, který chrání, jak je samotné, tak jejich okolí [66].

Podpora pozitivní komunikace a digitální etiky má dlouhodobý účinek. Často nenápadně formuje postoje dětí ještě předtím, než dojde k výskytu negativních jevů. Ve škole je tím vytvářena kultura, v níž je považováno za „cool“ chovat se ohleduplně a kde agresivní vystupování naráží na nesouhlas vrstevníků. Toto nastavení kolektivní normy je považováno za ideální preventivní výsledek. Na tomto základě se kyberšikana nestává tolerovaným či přehlíženým jevem, ale něčím, co je většinou spolužáků okamžitě odsouzeno.

Dosažení takového stavu je náročné a vyžaduje soustavnou práci, jako je výchovné působení, trpělivé posilování pozitivních hodnot a osobní příklad učitelů. Tam, kde je tento cíl naplněn, je bezpečné klima přirozeným důsledkem. Žáci se cítí bezpečněji, jsou ochotnější svěřit se s problémy a digitální technologie využívají efektivněji k tvůrčím a komunikativním účelům, aniž by sloužily jako nástroj ubližování.

II PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM A METODOLOGIE PRÁCE

Výzkumná část byla navržena tak, aby navazovala na teoretickou část a bylo ověřeno v praxi, do jaké míry se kyberšikana skutečně vyskytuje na základních školách v Jihomoravském kraji a jak účinně jsou uplatňována preventivní opatření vůči tomuto jevu.

V této kapitole je definován výzkumný cíl a představen metodologický rámec výzkumné části diplomové práce. Dále jsou formulovány klíčové výzkumné otázky a hypotézy, popsána použitá metoda výzkumu a charakterizován výzkumný vzorek. Celkový koncept metodologie byl navržen tak, aby bylo dosaženo hlavního cíle práce a zároveň bylo umožněno validní zodpovězení definovaných výzkumných otázek a potvrzení či vyvrácení vymezených hypotéz.

5.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem této diplomové práce je prozkoumání různých forem kyberšikany a identifikace jejich dopadů na žáky, pedagogy a rodiče. Současně je cílem navržení efektivních preventivních opatření. V návaznosti na tento záměr byl stanoven konkrétní cíl výzkumné části. Tím je analýza výskytu, příčin a důsledků kyberšikany na základních školách v Jihomoravském kraji a zhodnocení účinnosti aktuálních preventivních opatření z pohledu všech tří zainteresovaných skupin, jimiž jsou rodiče, žáci a učitelé. Tento výzkumný cíl byl přímo odvozen z hlavního cíle práce a je zaměřen na empirické ověření stanovených předpokladů prostřednictvím výzkumných otázek a hypotéz.

5.2 Výzkumné otázky a hypotézy

V rámci kvantitativního výzkumného šetření byly výzkumné otázky stanoveny tak, aby byla pokryta klíčová témata zkoumané problematiky kyberšikany. Na jejich základě byly formulovány hypotézy, odvozené z předpokládaných odpovědí, jejichž platnost bude v rámci výzkumu ověřována.

5.2.1 Výzkumné otázky

1. Jaké formy kyberšikany se nejčastěji vyskytují mezi žáky základních škol v Jihomoravském kraji?
2. Jaké dopady má kyberšikana na psychické zdraví a sociální vztahy žáků?

3. Jak jsou školní preventivní opatření proti kyberšikaně vnímána respondenty a které z nich jsou považovány za nejméně účinné?
4. Jaké zkušenosti s výskytem, řešením a prevencí kyberšikany mezi žáky byly zaznamenány pedagogy základních škol v Jihomoravském kraji?
5. Jak rodiče žáků ZŠ vnímají výskyt kyberšikany a její dopad na děti?

5.2.2 Hypotézy

H1: Více než 50 % pedagogů působících na ZŠ v Jihomoravském kraji se již setkalo s alespoň jedním případem kyberšikany mezi žáky.

H2: Více než třetina rodičů podceňuje riziko, že by se jejich dítě mohlo stát obětí kyberšikany.

5.3 Metoda výzkumu

Ve výzkumné části byla zvolena kvantitativní metoda sběru dat, realizovaná formou anonymního a dobrovolného dotazníkového šetření. Pro účely sběru dat byly vytvořeny tři samostatné dotazníky prostřednictvím nástroje Google Forms. Obsah jednotlivých dotazníků byl upraven s ohledem na specifika cílových skupin respondentů – žáků základních škol, jejich rodičů a pedagogů.

Každé skupině respondentů byl určen konkrétní dotazník. Žákům bylo položeno 10 otázek zaměřených na jejich zkušenosti s kyberšikanou, rodičům 9 otázek týkajících se jejich povědomí a vnímání situace u dětí a pedagogům 11 otázek souvisejících se zkušenostmi s řešením a prevencí kyberšikany.

Ve všech třech případech byly zařazeny převážně uzavřené a polouzavřené otázky, které umožňují kvantitativní vyhodnocení. Otevřené otázky byly zahrnuty pouze v omezené míře u pedagogů a rodičů, a to za účelem získání doplňujících informací.

Sběr dat byl proveden v období od 31. března do 14. dubna 2025. Celková doba trvání výzkumu činila 15 dnů.

5.4 Charakteristika výzkumného vzorku

Celkem bylo shromážděno 511 dotazníků, z toho 289 od žáků 6. až 9. tříd, 107 od jejich rodičů a 115 od pedagogických pracovníků. Je však nutné uvést, že některé z dotazníků nebyly vyplněny zcela kompletně, neboť v nich chyběly odpovědi na určité otázky.

Dotazníkové šetření bylo realizováno plošně na základních školách druhého stupně v Jihomoravském kraji, přičemž nejvyšší míra participace byla zaznamenána na ZŠ Židlochovice, ZŠ Velké Němčice, ZŠ Letní pole Vyškov a ZŠ Rousínov.

Byly zastoupeny jak menší, tak větší školy, čímž byla zajištěna širší heterogenita výzkumného vzorku. Distribuce dotazníků byla realizována kombinovaným způsobem – v tištěné i elektronické podobě, a to v závislosti na možnostech jednotlivých skupin respondentů.

Dotazník pro žáky byl administrován hromadně během vyučování, a to pod dohledem pedagogického pracovníka, nejčastěji v rámci hodin občanské výchovy a informatiky. Tímto způsobem byl zajištěn nejvyšší podíl respondentů ve srovnání s ostatními dvěma dotazníky. Dotazníky pro rodiče byly distribuovány ve fyzické podobě prostřednictvím žáků a pedagogických pracovníků a současně také elektronicky, nejčastěji prostřednictvím školních informačních systémů a sociálních sítí. Pedagogickým pracovníkům byly dotazníky nejprve předány interně prostřednictvím vedení školy a následně zpřístupněny i v online prostředí, konkrétně v uzavřených komunitních skupinách na sociálních sítích, které byly určeny primárně učitelům druhého stupně základních škol v Jihomoravském kraji. Dotazníky vyplněné v tištěné podobě byly následně ručně převedeny do online formuláře za účelem sjednocení dat a usnadnění jejich další grafické vizualizace.

Využitím vícekanálového přístupu k distribuci dotazníků byl umožněn efektivní sběr dat a zároveň podpořena vysoká míra návratnosti napříč všemi skupinami respondentů.

6 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ MEZI ŽÁKY

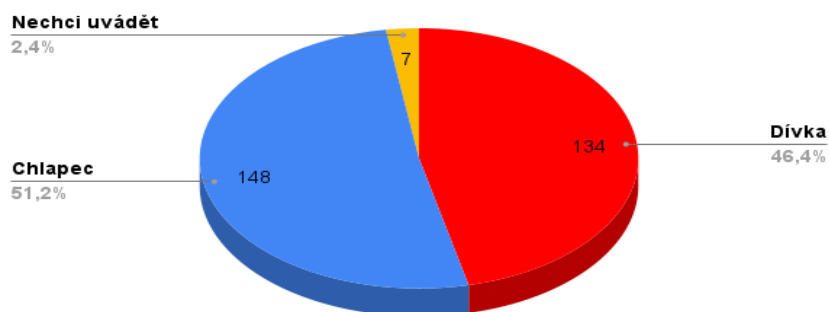
V této kapitole jsou prezentovány výsledky dotazníkového šetření zaměřeného na žáky druhého stupně základních škol v Jihomoravském kraji. Jak již bylo uvedeno v úvodu praktické části, výsledky byly automaticky zpracovány prostřednictvím nástroje Google Formuláře. Za účelem zvýšení přehlednosti jsou jednotlivé části dotazníků podrobně analyzovány.

Dotazník byl sestaven z celkem 10 otázek uzavřeného a polouzavřeného typu s ohledem na snahu minimalizovat zátěž a koncentraci respondentů. Bylo předpokládáno, že nadměrný počet otázek by mohl vést k neúplnému nebo částečnému vyplnění dotazníku.

Pro úplnost je vhodné uvést, že v případě otázky č. 3 nebylo při zvolení odpovědi „Ne“ vyžadováno pokračování v dalších částech dotazníku. Pokračování u některých následujících otázek bylo zcela dobrovolné a záviselo na rozhodnutí respondenta.

Otázka č. 1: Jsi chlapec nebo dívka?

V první položce dotazníkového šetření mezi žáky bylo prověřováno, zda se respondent identifikuje jako dívka nebo chlapec. Jak již bylo uvedeno, data byla získána od celkem 289 žáků druhého stupně základních škol v Jihomoravském kraji. Z grafu č. 1 vyplývá, že většinu tvořili chlapci. Jako chlapec bylo označeno 148 respondentů, což představuje 51,2 % z celkového počtu dotázaných. Jako dívky se identifikovalo 134 respondentů, tedy 46,4 %. Sedm žáků, tedy 2,4 %, otázku zodpovědělo, ale svou genderovou identifikaci neuvedlo. V těchto případech byla využita možnost označená jako „nechci uvádět“.

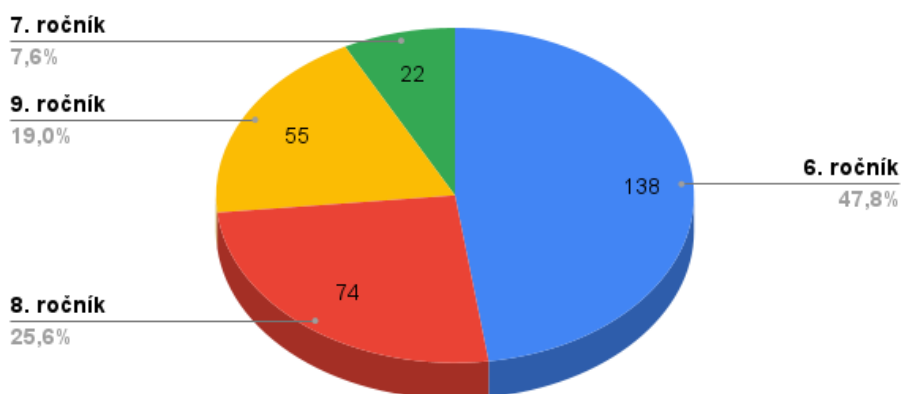

Obrázek 1 Rozložení respondentů podle pohlaví

(zdroj: vlastní)

Otázka č. 2: Do které třídy chodíš?

Na základě údajů uvedených v grafickém znázornění druhé otázky dotazníkového šetření je patrné, že největší zastoupení bylo zaznamenáno u žáků 6. ročníku. Celkem bylo evidováno 138 odpovědí, což odpovídá 47,8 % všech respondentů. Na dalším místě bylo označeno zastoupení žáků 8. ročníku se 74 odpověďmi (25,6 %), následované 9. ročníkem s 55 odpověďmi (19,0 %). Nejnižší počet odpovědí byl zaznamenán u žáků 7. ročníku, konkrétně 22, což odpovídá 7,6 % z celkového počtu. Na základě získaných dat lze potvrdit, že dotazníkové šetření bylo převážně vyplněno žáky 6. ročníků druhého stupně základní školy. Zastoupení žáků vyšších ročníků přispívá k věkovému vyvážení výzkumného vzorku.

Obrázek 2 Rozložení respondentů dle ročníků ZŠ

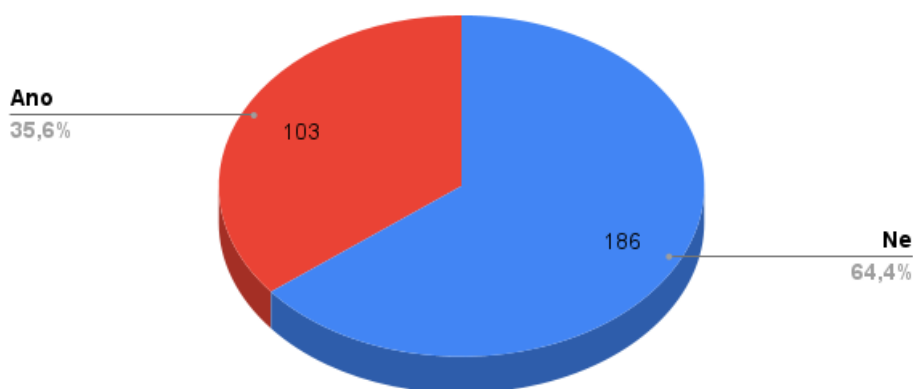
(zdroj: vlastní)

Otázka č. 3: Zažil(a) jsi někdy kyberšikanu namířenou proti sobě?

Na základě vyhodnocených dat bylo zjištěno, že u 103 respondentů, což se shoduje s podílem 35,6 % celkového vzorku, byla uvedena osobní zkušenost s kyberšikanou. U zbývajících 186 respondentů (64,4 %) nebyla žádná osobní zkušenost s tímto jevem zaznamenána.

Z těchto hodnot lze konstatovat, že přímá zkušenost s kyberšikanou byla zaznamenána přibližně u každého třetího žáka, což je nutné považovat za významný podíl. Naléhavost cílených preventivních opatření a otevřenější přístup k tomuto tématu ve školním prostředí je tímto výsledkem dále potvrzena.

Pokračování v některých následujících otázkách bylo umožněno pouze respondentům, kteří na předchozí otázku odpověděli kladně, tedy „Ano“. Otázky zaměřené na osobní zkušenost s kyberšikanou nebyly určeny žákům, kteří tuto zkušenost neuvedli, a těmito respondenty tedy nebyly vyplňovány. Naopak otázky týkající se například preventivních programů byly přístupné všem respondentům bez ohledu na jejich předchozí odpovědi.

Obrázek 3 Osobní zkušenost respondentů s kyberšikanou

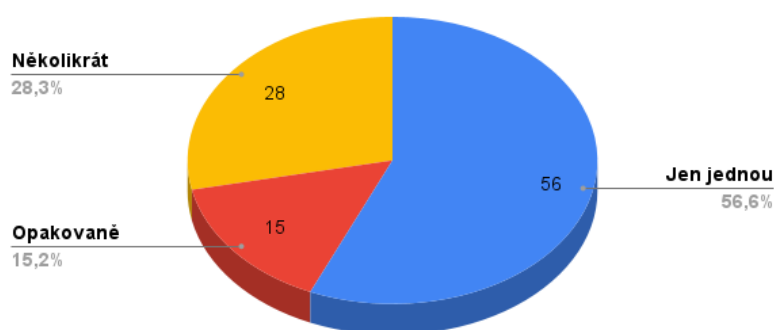
(zdroj: vlastní)

Otázka č. 4: Pokud ano, jak často se to opakovalo?

Tato otázka byla položena za účelem zjištění frekvence výskytu kyberšikany mezi žáky, u nichž byla v předchozí položce dotazníku potvrzena zkušenost s tímto fenoménem. Odpověď na tuto konkrétní otázku byla poskytnuta 99 respondenty. U 4 žáků, jejichž zkušenost s kyberšikanou byla v předchozí části uvedena, však odpověď zaznamenána nebyla, a četnost výskytu jejich případů tak nemohla být specifikována.

Na základě analyzovaných údajů bylo zjištěno následující: Možnost „Jen jednou“ byla označena 56 respondenty, což odpovídá 56,6 % všech zodpovězených případů. Varianta „Několikrát“ byla zvolena ve 28 případech (28,3 %) a odpověď „Opakovaně“ byla zaznamenána u 15 respondentů, což odpovídá 15,2 % z celku.

Z těchto výsledků může být vyvozen závěr, že ve více než 40 % případů byla zkušenost s kyberšikanou prožívána opakovaně. Tímto byla potvrzena skutečnost, že nebylo jednáno výhradně o jednorázové incidenty, nýbrž i o situace s opakovaným nebo dlouhodobým výskytem. Tím byla zároveň poukázána na závažnost problému a na potřebu, aby byly ze strany školních institucí i zákonných zástupců uplatňovány systematické preventivní a intervenční mechanismy, prostřednictvím nichž může být na tyto situace včas reagováno a jejich dopad minimalizován.

Obrázek 4 Frekvence opakování kyberšikany u obětí

(zdroj: vlastní)

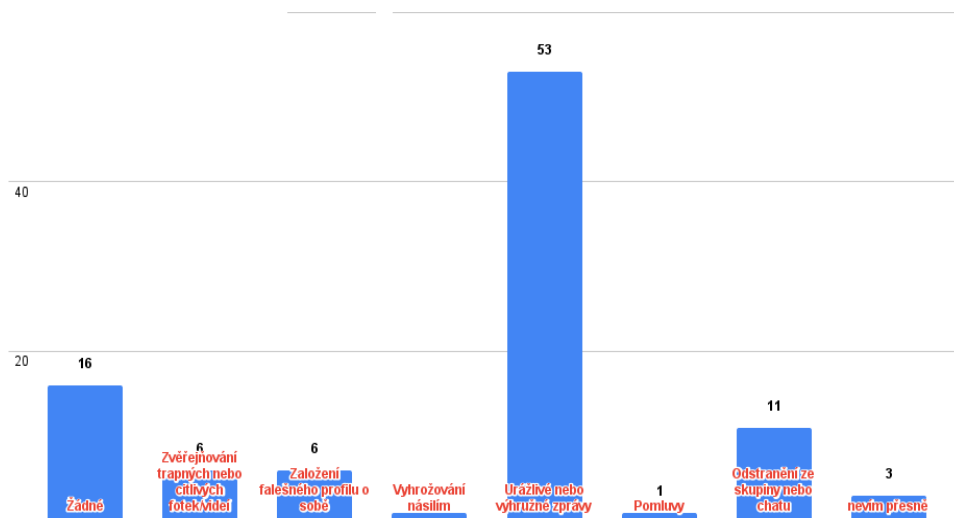
Otázka č. 5: S jakými formami kyberšikany ses osobně setkal(a)?

Touto otázkou se zjišťovalo, s jakými konkrétními formami kyberšikany měli respondenti zkušenost. Bylo umožněno označení více odpovědí, přičemž zároveň mohla být doplněna i vlastní možnost prostřednictvím otevřené varianty. Tímto způsobem byl vytvořen prostor pro zachycení jak běžných, tak méně častých nebo specifických forem online agrese, s nimiž je ve školním prostředí osobní zkušenost zaznamenávána.

Na základě získaných údajů bylo zjištěno, že nejčastěji byla uváděna zkušenost s urážlivými nebo výhružnými zprávami, která byla zaznamenána u 53 respondentů. Tato forma byla zachycena s nejvyšší frekvencí, čímž byl potvrzen její dominantní výskyt mezi zaznamenanými projevy. Druhou nejčastěji uváděnou formou bylo odstranění ze skupiny nebo chatu, které bylo zmíněno 11 respondenty.

U 16 žáků nebyla uvedena žádná forma kyberšikany, což signalizuje, že v těchto případech zkušenost s tímto jevem získána nebyla. V menší míře bylo zaznamenáno zveřejnění trapných nebo citlivých fotografií či videí (6 případů), založení falešného profilu o sobě (6 případů), vyhrožování násilím (3 případy), pomluvy (1 případ), vyhrožování násilím (1 případ) a nejasně specifikované formy (3 případy), které byly zařazeny do volitelné odpovědi „nevím přesně“.

Z dostupných dat lze usuzovat, že převážně je kyberšikana zažívána prostřednictvím elektronické komunikace s agresivním či výhružným obsahem. Zároveň bylo doloženo, že nemalý podíl odpovědí se vztahoval i k formám spojeným se sociálním vyloučením, narušením digitální identity nebo vizuálním znevažováním.

Obrázek 5 Formy kyberšikany, se kterými se respondenti setkali

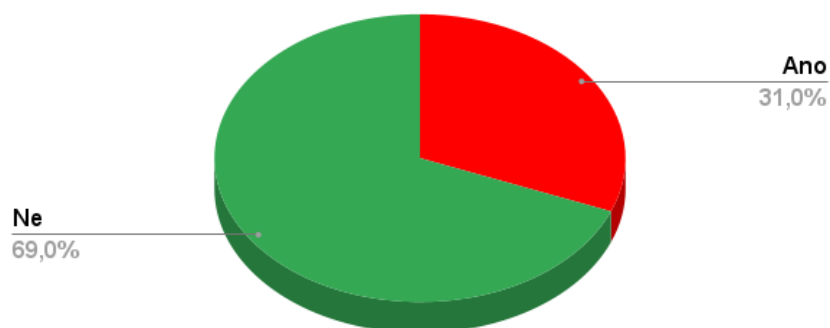
(zdroj: vlastní)

Otázka č. 6: Byl jsi svědkem toho, že by někdo z tvých spolužáků nebo kamarádů byl obětí kyberšikany?

V rámci výzkumu byla položena otázka, zda respondenti zaznamenali, že se někdo z jejich spolužáků či přátel stal obětí kyberšikany, aniž by sami byli přímo zasaženi. Z odpovědí vyplývá, že ve 31,0 % případů byla kyberšikana pozorována, zatímco 69,0 % respondentů takovou zkušenost neuvedlo.

Tato zjištění potvrzují, že kyberšikana je ve školním prostředí vnímána nejen jako individuální zkušenost, ale i jako jev pozorovaný v rámci vrstevnických vztahů.

Z hlediska prevence je důležité včasné rozpoznání incidentu, ke kterému může přispět i pozorovatel z řad spolužáků. Svědkům je tak připisována klíčová role v procesu reakce a podpory oběti. Z tohoto důvodu je vhodné dlouhodobě a systematicky pracovat se školními kolektivy, rozvíjet schopnost žáků situaci identifikovat a vhodně na ni reagovat.

Obrázek 6 Svědectví kyberšikany
(zdroj: vlastní)

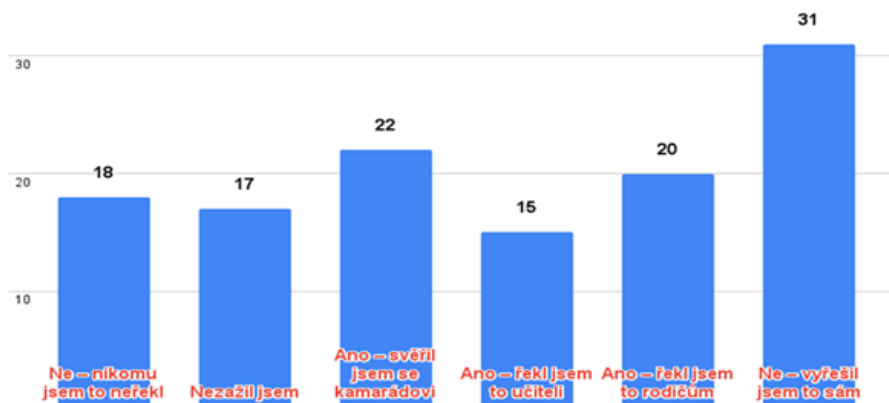
Otázka č. 7: Pokud jsi zažil nebo viděl kyberšikanu, svěřil ses někomu nebo hledal pomoc?

Na předchozí otázku navazovala další položka dotazníku, jejímž prostřednictvím bylo zjišťováno, jak respondenti uvádějí svou možnou reakci v situaci, kdy by se stali obětí kyberšikany nebo jejím svědkem. Celkem bylo získáno 89 odpovědí. Z grafického znázornění vyplývá, že odpovědi byly rozloženy do několika variant, přičemž každá z nich byla volena v rozdílné míře.

Nejpoměrněji bylo uvedeno, že situace byla řešena samostatně bez vyhledání pomoci. Tato možnost byla označena ve 31 případech (34,8 %). V rámci 22 odpovědí (24,7 %) bylo specifikováno, že byla situace sdílena s kamarádem. Rodičům bylo svěřeno celkem ve 20 případech (22,5 %). V 15 případech (16,9 %) bylo sdělení předáno učiteli. Ve 20,2 % odpovědí (18 respondentů) bylo potvrzeno, že o incidentu nebylo informováno vůbec nikomu. Ve 17 případech (19,1 %) byla uvedena absence jakékoli takové zkušenosti.

Na základě těchto výsledků může být usuzováno na časté zvládání kyberšikany bez cizí pomoci. Sdílení problému s dospělými, zejména s učiteli, bývá zaznamenáváno méně často. Tato skutečnost může být interpretována jako projev nedůvěry v kompetence dospělých, případně jako obava z nepochopení nebo bagatelizace problému.

Za účelem prevence rizikového chování je považováno za důležité, aby byla ve školním prostředí systematicky posilována důvěra mezi žáky a dospělými. Zároveň by mělo být zajištěno, aby bylo vytvořeno takové prostředí, v němž se žáci nebudou obávat sdílet své zkušenosti a obracet se na pedagogy či jiné dospělé osoby s žádostí o pomoc.

Obrázek 7 Reakce respondentů na zažitou nebo pozorovanou kyberšikanu

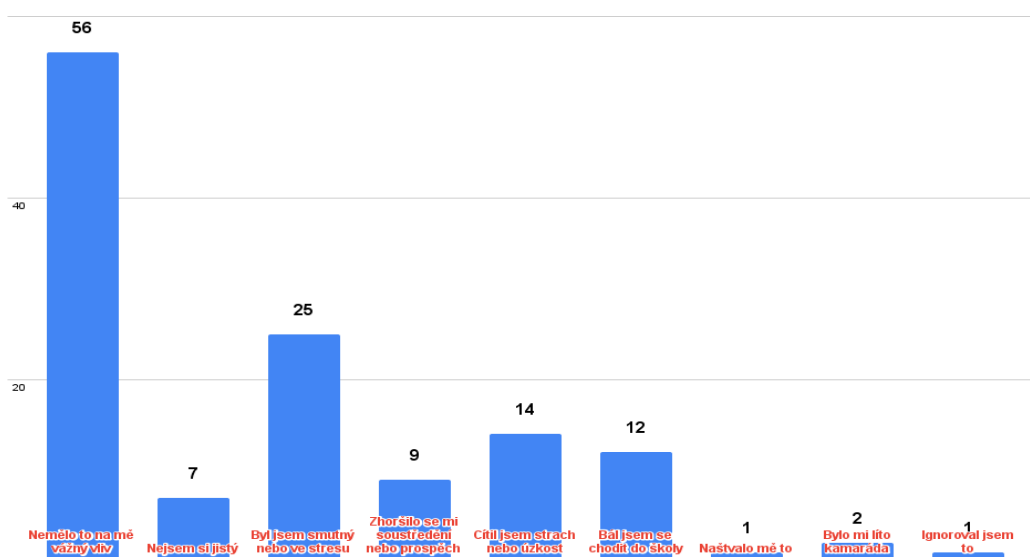
(zdroj: vlastní)

Otázka č. 8: Jaký dopad na tebe mělo toto setkání s kyberšikanou?

Následující otázka byla zaměřena na to, jaké psychické dopady mohly být v souvislosti se setkáním s kyberšikanou respondenty zaznamenány. Bylo umožněno zvolit více odpovědí v závislosti na individuálním prožitku situace. Nejčastěji bylo uváděno nevýrazné ovlivnění respondentů setkáním s kyberšikanou (56 případů). Tento výsledek však nemusí nutně znamenat, že žádné negativní důsledky nenastaly. Dopad mohl být v některých případech zlehčen, nerozpoznán či bagatelizován jako forma obranné reakce. Často bývá zaznamenáván až s časovým odstupem.

Na druhém místě byla zaznamenána odpověď „byl(a) jsem smutný(á) nebo ve stresu“ (25 případů), následovaná pocity strachu či úzkosti (14 případů) a strachem spojeným s docházkou do školy (12 případů), což může být interpretováno jako varující signál. V 9 případech odpovědi bylo uvedeno zhoršení soustředění nebo školního prospěchu. V 7 případech odpovědi bylo uvedeno, že respondent nejsem si jistý.

Ostatní reakce byly zaznamenány pouze ojediněle, například vztek, lítost vůči kamarádovi či záměrné ignorování situace. Přestože většina respondentů neuváděla vážnější dopady, u významné části žáků byly zaznamenány projevy emocionálního charakteru. Zjištění potvrzují, že důsledky kyberšikany mohou být velmi rozmanité – od minimálních po závažné. Z tohoto důvodu je za klíčové považováno individuální posouzení každého případu s ohledem na možné odložené dopady.

Obrázek 8 Dopady kyberšikany na respondenty

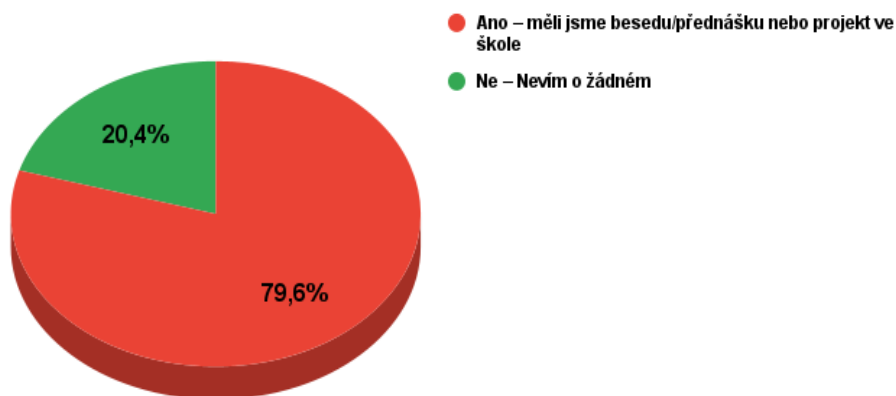
(zdroj: vlastní)

Otázka č. 9: Proběhlo na vaší škole nějaké poučení nebo program o kyberšikaně a její prevenci?

Touto otázkou bylo zjišťováno, zda je na základních školách věnována pozornost prevenci kyberšikany prostřednictvím vzdělávacích aktivit. Ve 226 případech (79,6 %) bylo uvedeno, že na škole byla realizována beseda, přednáška nebo projekt zaměřený na tuto konkrétní problematiku. Ve zbývajících 20,4 % odpovědí (58 respondentů) bylo uvedeno, že o žádné takové aktivitě není známo.

Výsledky mohou být hodnoceny jako převážně pozitivní. Ukazuje se, že prevence kyberšikany je ve většině škol alespoň částečně zajišťována. Zároveň však nelze přehlédnout, že u značné části žáků nebyla žádná forma prevence zaznamenána. To může naznačovat buď její absenci, nebo nízkou účinnost.

Z hlediska praxe je žádoucí, aby preventivní aktivity nebyly realizovány pouze jednorázově, ale aby byly začleněny do dlouhodobého, systematického přístupu. Pouze tak může být zajištěno, že budou žáky vnímány jako smysluplné, zapamatovatelné a skutečně přínosné.

Obrázek 9 Informovanost o prevenci kyberšikany ve škole

(zdroj: vlastní)

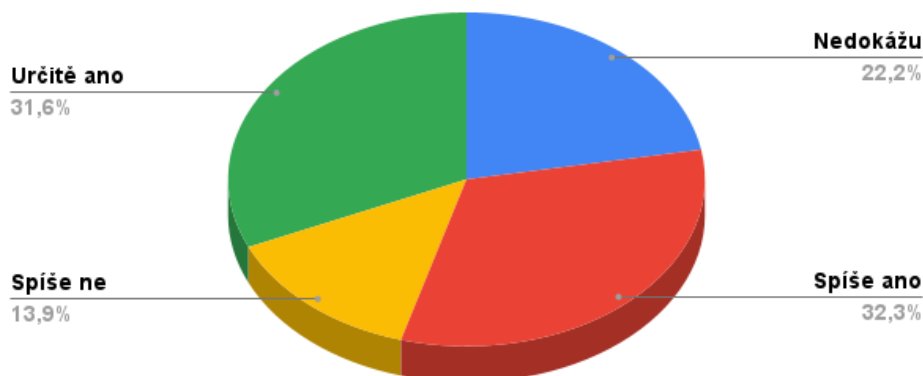
Otázka č. 10: Myslíš si, že vaše škola dělá dost pro to, aby zabránila kyberšikaně?

Prostřednictvím této poslední otázky bylo sledováno, jak je ze strany žáků vnímána míra úsilí školy v oblasti prevence kyberšikany a zda je této problematice přisuzována dostatečná pozornost.

Na základě grafu může být potvrzeno, že odpověď „spíše ano“ byla označena nejčastěji (32,3 %), těsně následovaná odpovědí „určitě ano“ (31,6 %). Celkově tak byla školní prevence v oblasti kyberšikany vnímána pozitivně ve více než 63 % případů.

Naopak ve 13,9 % odpovědí bylo uvedeno, že ze strany školy nejsou činěny dostatečné kroky. Ve 22,2 % případů byla deklarována nemožnost posoudit činnost školy v této oblasti.

Z výsledků může být vyvozen závěr, že většina žáků si je vědoma alespoň určité míry preventivního působení školy. U části respondentů však nebylo prokázáno povědomí o těchto aktivitách, nebo byly vnímány jako nedostatečné. Zjištěné poznatky mohou být dále uplatněny jako podklad pro úpravu a zefektivnění preventivních strategií, a to především s ohledem na jejich viditelnost, srozumitelnost a dopad na žáky.

Obrázek 10 Názory na opatření proti kyberšikaně

(zdroj: vlastní)

7 ZÁVĚRY ŠETŘENÍ MEZI ŽÁKY

Na základě dotazníkového šetření mezi žáky bylo zjištěno, že přibližně jedna třetina respondentů uvedla, že se stala obětí kyberšikany, přičemž v řadě případů byl zaznamenán opakovaný či dlouhodobý charakter těchto útoků.

Nejčastěji byly zaznamenány projevy ve formě urážlivých či výhružných zpráv. Uváděny však byly také jiné formy, například vyloučení z online skupin, šíření ponižujících materiálů nebo zneužití identity prostřednictvím falešných účtů. Současně bylo potvrzeno, že přibližně třetina respondentů byla svědkem kyberšikany směřované vůči jiným osobám, nejčastěji spolužákům nebo kamarádům.

Z odpovědí vyplynulo, že pomoc dospělých je v případech kyberšikany vyhledávána pouze výjimečně. Ve většině situací bylo uváděno, že byl problém řešen samostatně nebo v rámci vrstevnické skupiny. V menším počtu případů bylo potvrzeno, že by byla pomoc vyhledána u rodičů nebo učitelů. Tento poznatek může být interpretován jako projev nedůvěry vůči dospělým autoritám nebo jako důsledek nedostatečné informovanosti o dostupné pomoci.

Dále ve většině odpovědí bylo zaznamenáno, že dopady kyberšikany nebyly vnímány jako závažné. U části respondentů však byly popsány pocity smutku, stresu, úzkosti či strachu z návratu do školy. Na základě těchto výpovědí může být usuzováno, že psychické i školní důsledky kyberšikany se liší v závislosti na individuálním prožitku každého žáka.

Dále bylo potvrzeno respondenty, že na většině škol byly realizovány preventivní aktivity zaměřené na problematiku kyberšikany. Přibližně 80 % dotázaných uvedlo, že na jejich škole byla uskutečněna beseda, přednáška nebo jiná forma osvětové činnosti. Ve zbývajících pětině případů však nebyla žádná taková aktivita zaznamenána, což může být způsobeno buď její absencí, nebo nízkou mírou informovanosti ze strany školy.

Školní prevence byla většinou hodnocena pozitivně. Přibližně dvě třetiny respondentů ji vnímaly jako dostatečnou. U zhruba jedné sedminy byla zaznamenána nespokojenost s úrovní opatření a přibližně v jedné pětině případů nebylo možné účinnost školní prevence posoudit.

Ačkoli je prevence ze strany žáků často hodnocena jako přiměřená, na základě získaných údajů bylo zároveň potvrzeno, že kyberšikana je vnímána jako aktuální a závažný problém. Dotazníkové šetření prokázalo různorodost dopadů kybernetické agrese i časté

řešení situací bez účasti dospělých. Ačkoli byla na většině škol zaznamenána realizace preventivních aktivit, byly současně identifikovány rezervy v oblasti informovanosti, srozumitelnosti a důvěry mezi žáky a pedagogickými pracovníky.

Z uvedených poznatků vyplývá nutnost nejen zachování a dalšího rozvoje efektivních a srozumitelných preventivních opatření, ale také posilování vztahů, zejména ve třídních kolektivech, které by žákům umožnily včasné a otevřené řešení případů kyberšikany.

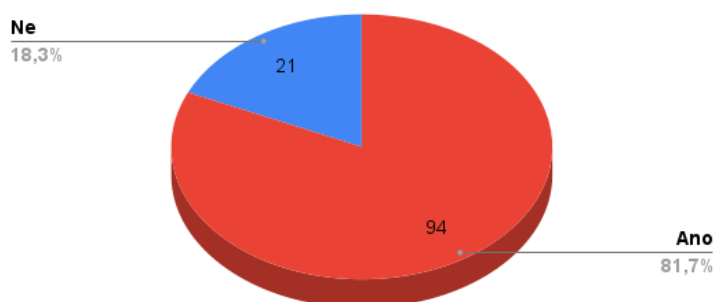
8 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ MEZI PEDAGOGY

V této kapitole jsou prezentovány výsledky dotazníkového šetření realizovaného mezi pedagogickými pracovníky základních škol v Jihomoravském kraji. Cílem této části výzkumu bylo zjistit, jaké zkušenosti s kyberšikanou jsou ze strany pedagogických pracovníků uváděny, jak jsou vnímány její dopady na školní prostředí a jak jsou hodnocena současná preventivní opatření.

Dotazník pro pedagogy byl sestaven z celkem 11 otázek převážně uzavřeného a polouzavřeného typu, které byly ve dvou případech doplněny o možnost otevřeného vyjádření názoru. Získaná data byla zpracována automatizovaně prostřednictvím online platformy Google Forms. Jednotlivé otázky jsou v této kapitole prezentovány spolu s grafickým znázorněním výsledků a doprovodným slovním shrnutím.

Otázka č. 1: Setkal(a) jste se ve své pedagogické praxi již s nějakým případem kyberšikany mezi žáky?

V první otázce bylo zjišťováno, zda se pedagogičtí pracovníci již ve své praxi nebo v rámci profesní kariéry setkali s případem kyberšikany mezi žáky. Na základě odpovědí byla ve většině případů (81,7 %, tj. 94 respondenty) tato zkušenost potvrzena. V 18,3 % případů (21 respondentů) bylo uvedeno, že k setkání s kyberšikanou nedošlo. Na tuto otázku navazovala otázka č. 4, v níž byl sledován počet zaznamenaných případů v průběhu profesní dráhy. Z uvedených dat může být konstatováno, že kyberšikana je vnímána jako reálně přítomný jev, s nímž jsou pedagogičtí pracovníci v praxi konfrontováni. V souvislosti s tím je poukazováno na nezbytnost systematické přípravy škol a zajištění vhodných nástrojů a podpory pro pedagogické pracovníky při řešení těchto situací.

Obrázek 11 Zkušenost pedagogů s kyberšikanou

(zdroj: vlastní)

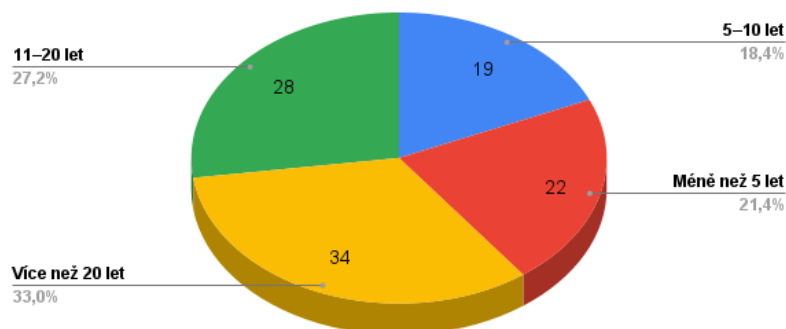
Otázka č. 2: Jak dlouho vykonáváte pedagogickou praxi?

V rámci druhé otázky dotazníkového šetření byla hodnocena délka pedagogické praxe respondentů. Úvodní otázka byla zařazena za účelem získání základní informace o profesní praxi respondentů. Tyto údaje slouží především k orientaci v kontextu dalších odpovědí a k lepšímu porozumění postojům pedagogických pracovníků ke kyberšikaně, nikoli k hlubší analytické interpretaci.

Ze získaných dat lze vyvodit, že nejvyšší zastoupení bylo zaznamenáno u respondentů s činnostmi delší než 20 let. Tato skupina byla zastoupena v rozsahu 33,0 % (34 osob). V dalších 27,2 % případech byla uvedena pedagogická praxe v rozmezí 11 až 20 let (28 osob). Zkušenost kratší než 5 let byla zaznamenána u 21,4 % respondentů (22 osob) a praxe v délce 5 až 10 let byla uvedena v 18,4 % odpovědí (19 osob).

Z dostupných údajů byla u většiny respondentů doložena pedagogická praxe v délce přesahující deset let. Tato skutečnost je relevantní i ve vztahu k předchozímu zjištění, podle něžž byla u 81,7 % pedagogů zaznamenána zkušenost s konkrétním případem kyberšikany mezi žáky. Je tedy pravděpodobné, že uvedené zkušenosti s tímto jevem byly získány v průběhu delšího profesního působení a že kyberšikana byla zaznamenána v různých podobách a intenzitě.

Výpovědi respondentů tak mohou být považovány za významný zdroj poznatků o reálné školní praxi i o vnímaných trendech v oblasti prevence. Získané informace mohou zároveň posloužit jako východisko pro zhodnocení účinnosti stávajících opatření a návrh jejich případného doplnění.

Obrázek 12 Délka pedagogické praxe

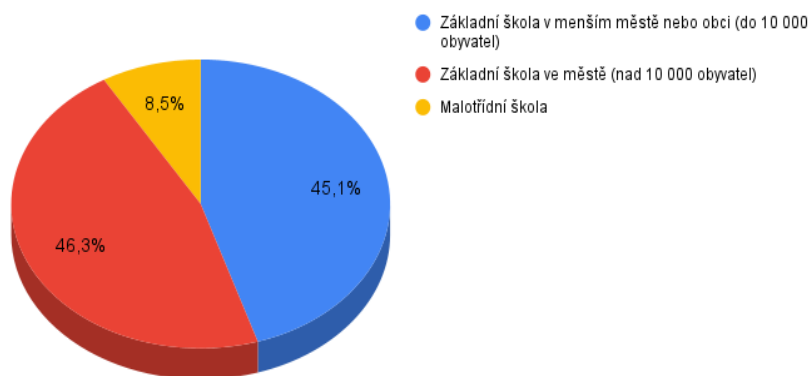
(zdroj: vlastní)

Otázka č. 3: Na jakém typu školy působíte?

V třetí položce bylo sledováno, na jakém typu základní školy je pedagogická činnost respondenty vykonávána. Cílem bylo zjistit, jaké prostředí respondenti profesně zastupují, a zda by se výsledky mohly lišit v závislosti na velikosti školy či sídla.

Ze zpracovaných dat vyplynulo, že nejčastěji byla označena základní škola ve městě s více než 10 000 obyvateli. Tento typ školy byl uveden ve 46,3 % odpovědí. Velmi podobné zastoupení bylo zjištěno také u základních škol v menších městech nebo obcích do 10 000 obyvatel, kde tato možnost byla zvolena v 45,1 % případů. Výrazně nižší podíl byl zaznamenán u malotřídních škol, které byly uvedeny pouze v 8,5 % odpovědí.

Na základě údajů bylo zjištěno, že většina respondentů je zaměstnána na běžných základních školách, přičemž rozložení mezi větší a menší sídla je téměř rovnoměrné. Údaje o nízkém zastoupení malotřídních škol je vhodné vzít v úvahu při interpretaci výsledků, ačkoli tento faktor není pro daný výzkum stěžejní. Specifické charakteristiky těchto škol (např. menší kolektiv, odlišná organizace výuky, jiné možnosti prevence) mohou ovlivnit vnímání kyberšikany, avšak vzhledem k jejich omezenému počtu nelze činit obecnější závěry.

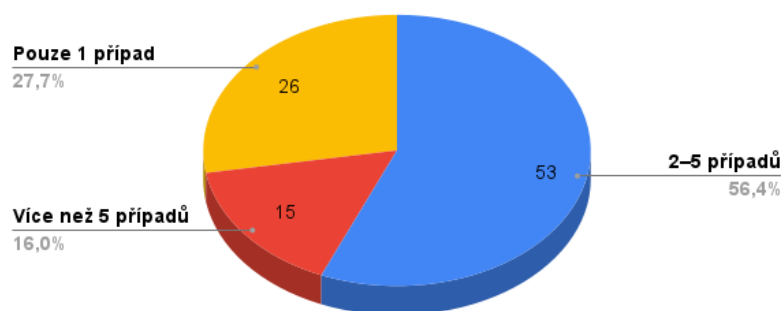
Obrázek 13 Typ školy, kde pedagog působí

(zdroj: vlastní)

Otázka č. 4: Pokud jste se ve své pedagogické praxi již setkali s nějakým případem kyberšikany, kolik takových případů jste přibližně řešil(a)?

V rámci čtvrté otázky byl mapován přibližný počet případů kyberšikany zaznamenaných pedagogickými pracovníky během jejich působení ve školství. Otázka byla zařazena pouze pro respondenty, u nichž byl v první otázce uveden kontakt s výskytem kyberšikany. Celkem bylo zaznamenáno 94 odpovědí. Z těchto odpovědí vyplynulo, že ve většině případů (56,4 %, tj. 53 respondentů) bylo uvedeno, že byly již řešeny dva až pět případů kyberšikany. Pouze jeden případ zaznamenalo 27,7 % respondentů (26 osob) a zkušenost s více než pěti případy uvedlo 16,0 % dotázaných (15 osob).

Na základě získaných odpovědí nebyla kyberšikana mezi pedagogy vnímána jako výjimečný jev, ale jako problém, který se ve školním prostředí objevuje opakovaně. V souvislosti s tím byla identifikována potřeba začlenění sledování a vyhodnocování těchto situací do běžné pedagogické praxe, nikoliv pouze jako reakce na jednotlivé případy. Frekvence výskytu by měla být zohledňována také při tvorbě a realizaci preventivních strategií a programů, jelikož se nejedná o nahodilé incidenty, ale o problém vyžadující systematické řešení s ohledem na individuální potřeby žáků.

Obrázek 14 Počet řešených případů kyberšikany

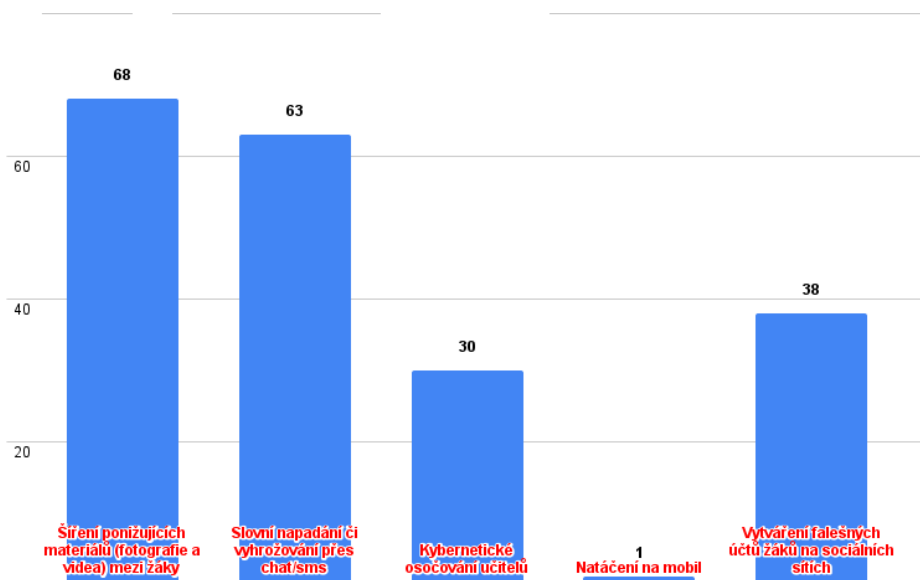
(zdroj: vlastní)

Otázka č. 5: S jakými formami kyberšikany ze strany žáků jste se setkal(a)?

Pátá otázka byla zaměřena na identifikaci konkrétních forem kyberšikany zaznamenaných pedagogy. Vzhledem k možnosti označit více odpovědí byl získán přehled o nejčastějších projevech tohoto typu nežádoucího chování ve školním prostředí.

Nejčastěji bylo potvrzeno šíření ponižujících materiálů, jako jsou fotografie či videa, mezi žáky. Tato forma kyberšikany byla uvedena v 68 případech. Ve 63 případech byly respondenty uvedeny i slovní útoky a výhrůžky prostřednictvím chatu nebo SMS. Vytváření falešných účtů na sociálních sítích bylo zmíněno ve 38 odpovědích, zatímco kybernetické osočování učitelů bylo zaznamenáno ve 30 případech. Natáčení žáků na mobilní telefon bylo uvedeno pouze jedním respondentem, a tato forma tak byla vnímána jako zcela okrajová.

V kontextu poskytnutých informací může být uveden závěr, že kyberšikana mezi žáky se v praxi vyskytuje v různorodých podobách, přičemž nejčastěji jde o vizuální materiály a verbální projevy v online prostředí. Tato zjištění zároveň naznačují, že některé formy kyberšikany mohou být nepřímo zaměřeny i proti učitelům, ačkoli jsou vnímány spíše prostřednictvím zkušeností s chováním žáků. I tyto projevy mohou negativně ovlivňovat školní klima a pracovní pohodu pedagogů. Výsledky potvrzují potřebu komplexního a cíleného přístupu v oblasti prevence.

Obrázek 15 Formy kyberšikany zaznamenané učiteli

(zdroj: vlastní)

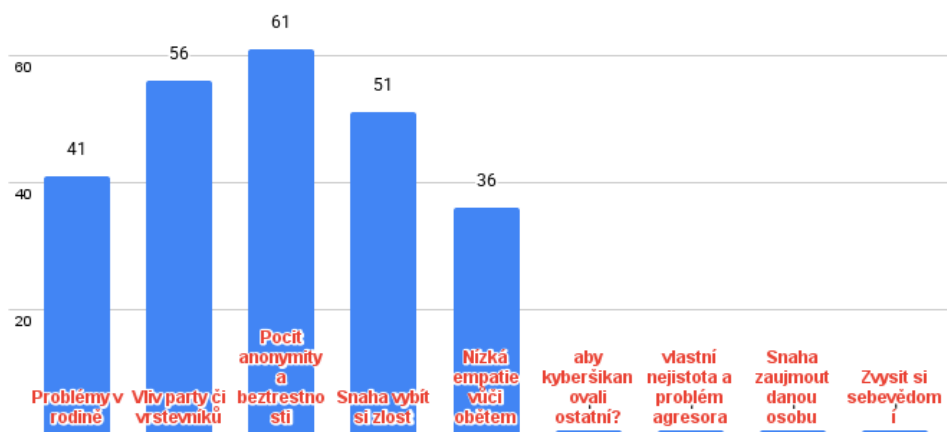
Otázka č. 6: Co podle Vás nejčastěji vede žáky k tomu, aby kyberšikanovali ostatní?

Pedagogům byla v této části dotazníku položena otázka zaměřená na vnímání nejčastějších příčin kyberšikany ze strany žáků. Kromě předem nabízených možností byla zároveň ponechána možnost doplnit vlastní poznatky vycházející z jejich profesní zkušenosti. Z odpovědí pedagogů vyplynulo, že příčiny tohoto jevu jsou vnímány jako komplexní a často provázané s dalšími faktory.

Nejpočetnějším uváděným zdůvodněním byl pocit anonymity a beztrestnosti, který byl uveden 61 respondenty. Ve vysoké míře byl také zmiňován vliv vrstevnické skupiny (56 odpovědí) a potřeba ventilace emocí, typicky zlosti nebo frustrace. Tato odpověď byla uvedena v 51 případech. Problémy v rodinném prostředí byly zaznamenány u 41 respondentů a nedostatek empatie byl zmiňován ve 36 odpovědích.

Mezi méně časté, avšak významné podněty byly zařazeny například snaha zaujmout danou osobu, vlastní nejistota a problém agresora, potřeba zvyšování vlastního sebevědomí nebo teror okolí s cílem zapojit ostatní do obdobného chování. Tyto důvody byly uváděny pouze ojediněle a měly spíše doplňkový charakter.

V návaznosti na tato zjištění může být usuzováno, že kyberšikana nevzniká pouze na základě individuálního rozhodnutí, ale je často ovlivňována například prostředím, ve kterém se žáci běžně pohybují. Význam sociálního tlaku a anonymního prostoru by měl být zohledněn při tvorbě preventivních opatření. Pozornost by neměla být zaměřována výhradně na jednotlivce, ale rovněž na dynamiku kolektivu, která může projevy kyberšikany podporovat nebo naopak tlumit.

Obrázek 16 Příčiny kyberšikany podle pedagogů

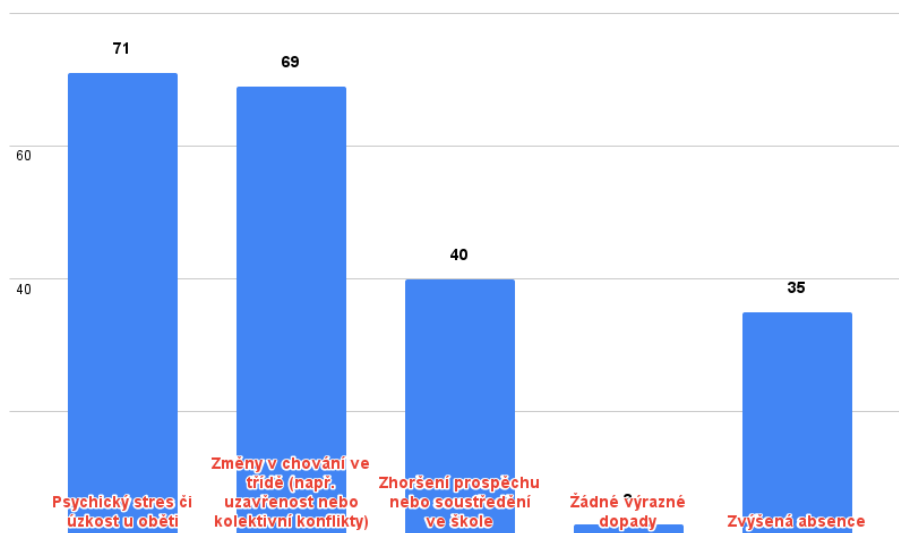
(zdroj: vlastní)

Otázka č. 7: Jaké dopady na oběti (žáky) měla kyberšikana podle Vašich pozorování?

Pozornost byla v této otázce zaměřena na dopady kyberšikany, které byly pedagogy identifikovány v rámci jejich pedagogické činnosti. Respondentům byla nabídnuta možnost zvolit více odpovědí, a to na základě situací, s nimiž se již během výkonu své profese setkali. Nabízené varianty pokrývaly psychologické, sociální i vzdělávací důsledky, které se mohou u žáků v důsledku kyberšikany projevovat.

Nejčastěji byl jako dopad uváděn psychický stres nebo úzkost, které byly zaznamenány v 71 odpovědích. Téměř srovnatelný výskyt byl zaznamenán u změn v chování v třídním kolektivu (např. uzavřenost či kolektivní napětí), které byly zmíněny 69 respondenty. Dále bylo hlášeno zhoršení školního výkonu nebo soustředění (40 odpovědí) a zvýšená absence (35 odpovědí). Možnost „žádné výrazné dopady“ byla uvedena zcela výjimečně.

Na základě těchto dat může být konstatováno, že kyberšikana je pedagogy vnímána jako faktor, který výrazně ovlivňuje nejen psychickou pohodu obětí, ale také dynamiku třídního kolektivu a školní úspěšnost žáků. Výsledky rovněž potvrzují, že její dopady nejsou omezeny pouze na jednotlivce, ale mohou se šířit do širšího školního prostředí.

Obrázek 17 Dopady kyberšikany na žáky z pohledu učitelů

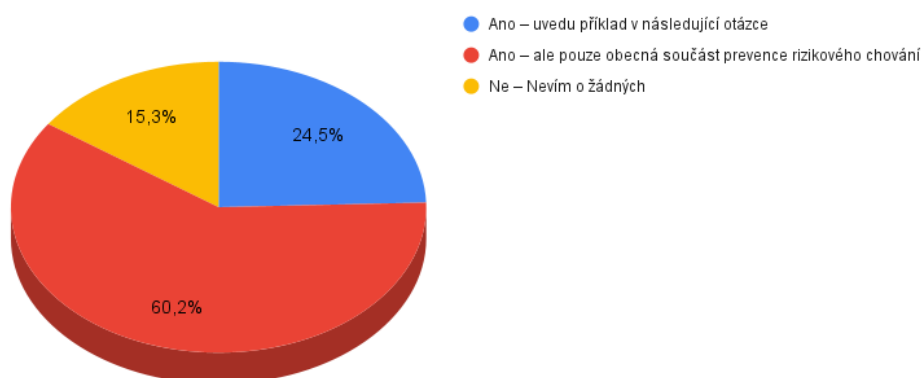
(zdroj: vlastní)

Otázka č. 8: Má vaše škola zavedená nějaká opatření či programy na prevenci kyberšikany?

V rámci této otázky byla mapována míra specifických školních opatření zaměřených na prevenci kyberšikany. Cílem bylo zjistit nejen to, zda jsou ve školním prostředí taková opatření uplatňována, ale také jakým způsobem je téma kybernetické agrese v rámci těchto aktivit zpracováno, tedy zda jako samostatná oblast nebo pouze jako součást širší prevence rizikového chování.

Nejčastěji bylo uváděno, že prevence kyberšikany je součástí obecných preventivních programů zaměřených na celkové rizikové jevy. Tato odpověď byla zvolena 60,2 % respondentů. Konkrétní program cílený přímo na problematiku kyberšikany byl uveden pouze čtvrtinou pedagogických pracovníků (24,5 %), přičemž bližší informace k těmto opatřením jsou předmětem následující otázky č. 9. V 15,3 % případů bylo sděleno, že respondentům nejsou žádná konkrétní opatření známa.

Z výsledků lze vyvodit, že ačkoliv je určitá forma prevence na většině škol realizována, kyberšikana bývá často pojímána pouze rámcově, bez tematického vyčlenění. Tento přístup může vést ke snížení srozumitelnosti a účinnosti preventivních opatření směrem k žákům, rodičům i pedagogickému sboru. Vzhledem k závažnosti a aktuálnosti tématu se jako vhodné jeví zařazení kyberšikany do školních preventivních strategií jako samostatně zpracovávané oblasti.

Obrázek 18 Opatření školy proti kyberšikaně

(zdroj: vlastní)

Otázka č. 9: Jaké opatření či programy na prevenci kyberšikany má vaše škola?

Tato otevřená otázka byla zařazena jako rozšiřující k předchozí položce dotazníku s cílem zjistit, jaká konkrétní opatření a programy prevence kyberšikany jsou na školách aktuálně uplatňovány.

Předchozí uzavřená otázka byla zodpovězena celkem 99 respondenty, z nichž přibližně 24 (24,5 %) uvedlo, že v následující položce konkrétní opatření specifikují. V rámci otevřených odpovědí bylo zaznamenáno celkem 49 samostatných výpovědí, což naznačuje, že respondenti uváděli více příkladů jednotlivě, nikoli jako souhrn.

Z obdržených odpovědí vyplynulo, že prevence kyberšikany je nejčastěji zajišťována prostřednictvím besed, přednášek a vzdělávacích programů, které jsou často realizovány ve spolupráci s PČR, externími odborníky nebo neziskovými organizacemi. Dále byly opakovaně zmiňovány projektové dny a začlenění témat souvisejících s kyberšikanou do výuky (zejména v rámci občanské výchovy, výchovy ke zdraví, informatiky nebo třídnických hodin). Tyto konkrétní aktivity byly uskutečněny v rámci minimálního preventivního programu školy.

V některých případech byla prevence zajišťována prostřednictvím školního psychologa, metodika prevence nebo školního preventivního týmu. V odpovědích byla rovněž zmiňována existence školní metodiky pro řešení patologických projevů chování. Opakovaně bylo uváděno také zavedení zákazu používání mobilních telefonů jako jednoho z konkrétních preventivních opatření.

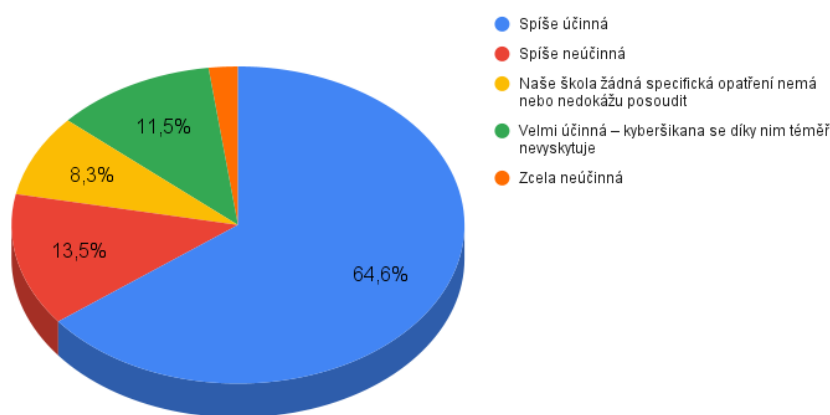
Mezi méně časté, avšak konkrétně popsané formy prevence, které byly zaznamenány v odpovědích respondentů, patřila například kontrola známek žáků, sankční opatření ve formě zhoršené známky z chování nebo individuální řešení konkrétních situací školním metodikem prevence.

Z některých výpovědí bylo zřejmé, že prevence kyberšikany je na některých školách realizována spíše obecně nebo nesystematicky, případně nejsou uváděny žádné konkrétní programy. Tato skutečnost bývá v odborném kontextu vykládána jako důsledek nejednotného přístupu k prevenci v rámci jednotlivých škol a zároveň jako odraz rozdílné úrovně informovanosti mezi pedagogickými pracovníky.

Otázka č. 10: Jak hodnotíte účinnost stávajících preventivních opatření na vaší škole?

Na základě výsledků zobrazených v grafu byla účinnost stávajících preventivních opatření na školách hodnocena převážně jako spíše účinná, což uvedlo 64,6 % respondentů. Jako spíše neúčinná byla tato opatření vnímána 13,5 % dotázaných. Dále 8,3 % respondentů uvedlo, že jejich škola žádná specifická opatření nezavádí, případně je nedokážou posoudit. Za velmi účinná byla označena v 11,5 % případů, přičemž v těchto školách se kyberšikana téměř nevyskytovala. Zcela neúčinná řešení byla uvedena pouze ve 2,1 % odpovědí.

Z uvedených dat vyplývá, že většina škol považuje implementovaná preventivní opatření za relativně efektivní. Zároveň však přetrvává nemalý podíl škol, kde je jejich účinnost hodnocena jako nedostatečná, případně nejsou zavedena žádná konkrétní řešení.

Obrázek 19 Účinnost preventivních opatření ve škole

(zdroj: vlastní)

Otázka č. 11: Co by podle Vás nejvíce pomohlo zlepšit prevenci kyberšikany na škole?

K otázce č. 11, zaměřené na návrhy ke zlepšení prevence kyberšikany ve školním prostředí, bylo zaznamenáno celkem 53 odpovědí. Stejně jako v případě otázky č. 9 se jednalo o otevřené výpovědi, jejichž obsahová struktura byla různorodá a místy velmi podrobná. Z obdržených odpovědí však mohly být vymezeny opakující se tematické okruhy, které byly respondenty zmiňovány nejčastěji.

Největší pozornost byla ve výpovědích věnována návrhům na omezení či úplné vyloučení používání mobilních telefonů v prostorách školy, případně alespoň během výuky. Toto opatření bylo často vnímáno jako účinný způsob, jak snížit rizika spojená s online prostředím. Různé formy tohoto návrhu byly zaznamenány ve více než třetině všech odpovědí.

Opakovaně byla zdůrazňována potřeba posilování osvěty a zvyšování informovanosti, a to jak mezi žáky, tak jejich zákonnými zástupci. Jako nejčastěji uváděné nástroje byly zmiňovány besedy, tematické přednášky, diskusní aktivity a otevřená komunikace. Dále byla často zmiňována také nutnost systematického začleňování prevence již na úrovni nižších ročníků a posilování osobnostní a sociální výchovy v rámci výuky.

Pozornost byla zaměřena také na roli rodičů, zejména ve vztahu k dohledu nad používáním digitálních technologií a ke spolupráci se školou. Opakovaně bylo poukazováno na skutečnost, že bez aktivního zapojení rodiny nelze v oblasti prevence dosáhnout dlouhodobě udržitelných výsledků.

V několika odpovědích byla zmíněna potřeba rozšíření personálního zajištění prevence. Opakovaně byl uváděn požadavek na snížení rozsahu jiných pracovních povinností metodiků prevence (např. výuky), aby jim byl vytvořen prostor pro intenzivnější práci s třídními kolektivy. Zaznamenány byly rovněž návrhy na zavedení sankcí vůči agresorům a na zvýšení dostupnosti školního psychologa.

Méně často byly navrhovány restriktivní kroky, například omezení přístupu mladších žáků k sociálním sítím nebo tvorba konkrétních školních pravidel upravujících chování v online prostředí.

Na základě těchto výpovědí může být za efektivní prevenci kyberšikany z pohledu pedagogických pracovníků považována kombinace technických opatření, vzdělávacích a osvětových aktivit a úzké spolupráce mezi školou a rodiči žáků.

9 ZÁVĚRY ŠETŘENÍ MEZI PEDAGOGY

Tato kapitola shrnuje hlavní zjištění vyplývající z dotazníkového šetření provedeného mezi pedagogickými pracovníky základních škol v Jihomoravském kraji. Na základě získaných dat bylo zjištěno, že kyberšikana je z pohledu pedagogů vnímána jako opakovaný, nikoliv ojedinělý jev. Její závažnost byla potvrzena četností případů zaznamenaných v pedagogické kariéře. Na základě analýzy odpovědí bylo uvedeno, že kyberšikana tvoří běžnou součást školního prostředí, se kterou je nutné systematicky počítat.

Z odpovědí pedagogických pracovníků rovněž vyplynulo, že výrazné negativní dopady kyberšikany byly opakovaně potvrzeny jak u jednotlivých žáků, tak v rámci širšího školního kolektivu. Nejčastěji byly zjištěny psychické obtíže obětí, jako je stres a úzkost, a dále změny v chování, například uzavřenost nebo zvýšené napětí ve třídním kolektivu. Rovněž bylo prokázáno, že kyberšikana přispívá ke zhoršení školního prospěchu a ke zvýšení absence žáků, čímž se potvrzuje širší jejich dopadů na kvalitu vzdělávání i celkové třídní klima.

Bylo zaznamenáno, že kyberšikana je pedagogy vnímána jako aktuální a závažný problém, o jehož prevenci je z jejich strany dlouhodobě projevován zájem. Specifická opatření jsou však často realizována pouze na obecné úrovni. Ve většině případů je tato problematika zařazována do širších rámců prevence rizikového chování, zatímco samostatné programy zaměřené výhradně na kyberšikanu jsou evidovány pouze výjimečně. Preventivní aktivity jsou nejčastěji uskutečňovány nepravidelně formou besed, spolupráce s Policií ČR a externími odborníky, tematických projektových dnů a zařazením tématu do výuky v předmětech, jako je občanská výchova, informatika nebo třídnické hodiny.

Zároveň byly identifikovány překážky, které znesnadňují účinnější implementaci těchto opatření. Nejčastěji byl uváděn nedostatek času, nevyhovující materiální podmínky a omezená podpora ze strany školního vedení. Z odpovědí pedagogických pracovníků dále vyplynulo, že k prevenci kyberšikany je třeba přistupovat komplexně a systematicky. Mezi navrhovaná opatření patřila plošná regulace používání mobilních telefonů ve škole, rozšíření osvětových a vzdělávacích aktivit pro žáky i rodiče (například formou častějších besed a diskusí) a důsledné začlenění tématu kyberšikany do učebních plánů již na nižším stupni základního vzdělávání.

Rovněž bylo zdůrazněno, že je nutné posílit personální zajištění preventivních aktivit, například uvolněním metodika prevence z výuky nebo rozšířením působnosti školního psychologa. Doporučeno bylo také zavedení přiměřených sankcí vůči agresorům. Celkově

bylo vyhodnoceno, že problematika kyberšikany musí být řešena komplexně, a to prostřednictvím kombinace technických opatření, osvětových aktivit a součinnosti školy se zákonnými zástupci.

10 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ MEZI RODIČI

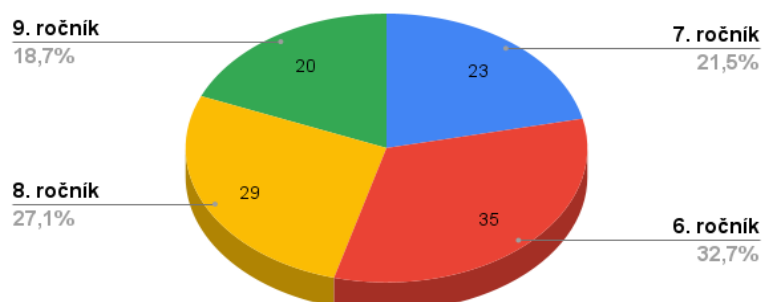
V následující kapitole jsou předloženy výsledky dotazníkového šetření, které bylo provedeno mezi rodiči žáků druhého stupně základních škol v Jihomoravském kraji. Šetření bylo navrženo se záměrem zjistit, jak je problematika kyberšikany vnímána z pohledu zákonných zástupců a jaká opatření jsou z jejich strany uplatňována k ochraně dětí v online prostředí.

Prostřednictvím devíti otázek byl zjišťován stupeň informovanosti rodičů o rizicích kyberšikany a dostupných možnostech prevence, míra obav z možného ohrožení dítěte a dosavadní zkušenosti s výskytem kyberšikany, včetně případů, kdy bylo dítě vnímáno jako oběť nebo jako agresor. Dále bylo posuzováno, jak jsou školní preventivní opatření rodiči hodnocena. Součástí šetření byla i otevřená otázka, v rámci které mohly být respondenty uvedeny konkrétní návrhy na zlepšení prevence ze strany školy nebo rodiny.

Otázka č. 1: Do jaké třídy chodí Vaše dítě?

V úvodní části dotazníkového šetření bylo zjišťováno, do jakého ročníku dochází dítě respondenta. Uvedená otázka byla využita k vymezení cílové skupiny, která byla do šetření zahrnuta.

Na základě odpovědí bylo zjištěno, že rozložení žáků bylo poměrně rovnoměrné napříč jednotlivými ročníky druhého stupně základní školy. Největší podíl byl zaznamenán u žáků 6. ročníku (32,7 %), přičemž se jednalo o 35 respondentů. Následoval 8. ročník (27,1 %) s celkovým počtem 29 odpovědí a 7. ročník (21,5 %), který byl uveden 23 respondenty. Nejnižší zastoupení bylo zjištěno u 9. ročníku, a to ve 20 případech, což odpovídá 18,7 %.

Obrázek 20 Ročník dítěte navštěvujícího základní školu

(zdroj: vlastní)

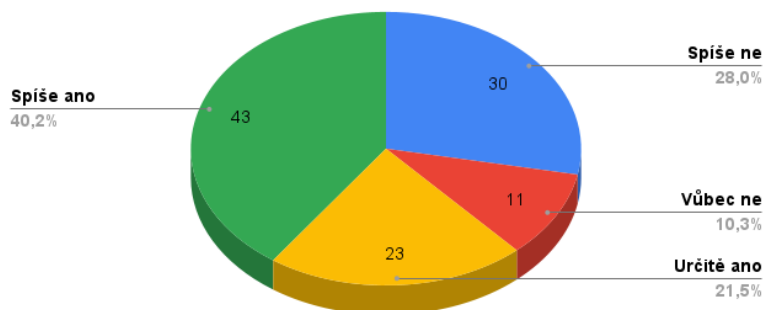
Otázka č. 2: Cítíte se jako rodič dostatečně informován o rizicích kyberšikan a o možnostech, jak dítě před kyberšikanou chránit?

V rámci druhé otázky bylo zkoumáno, do jaké míry je rodiči vnímána vlastní informovanost o rizicích spojených s kyberšikanou a o možnostech prevence.

Na základě odpovědí bylo potvrzeno, že většinou respondentů je úroveň informovanosti hodnocena spíše pozitivně. Možnost „spíše ano“ byla označena 43 respondenty (40,2 %) a odpověď „určitě ano“ byla uvedena ve 23 případech (21,5 %).

Odpověď „spíše ne“ byla zvolena 30 respondenty (28,0 %), zatímco možnost „vůbec ne“ se objevila v 11 odpovědích, což představuje 10,3 % z celku.

Z výsledků lze usuzovat, že přestože většina rodičů vnímá svou informovanost jako dostatečnou, část z nich vykazuje známky nejistoty či neorientovanosti. Tato zjištění mohou být interpretována jako argument pro posílení systematické a efektivní komunikace školy směrem k rodičům v oblasti online bezpečnosti.

Obrázek 21 Informovanost rodičů o kyberšikaně a její prevenci

(zdroj: vlastní)

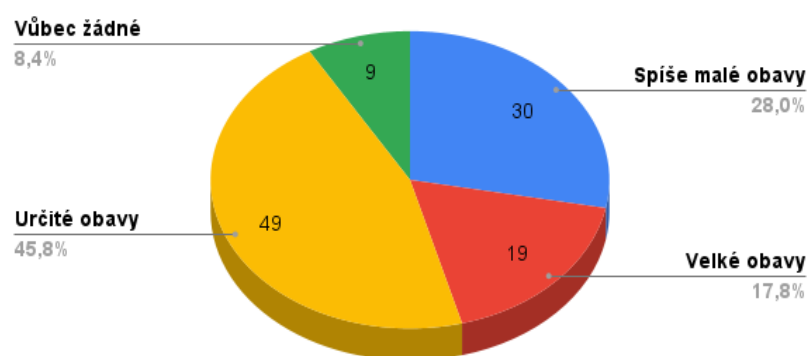
Otázka č. 3: Jak velké obavy máte z toho, že by se vaše dítě mohlo stát obětí kyberšikany?

Ve třetí otázce bylo zjišťováno, jakým způsobem je rodiči vnímáno riziko, že by se jejich dítě mohlo stát cílem kyberšikany.

Odpovědi byly rozděleny do čtyř kategorií podle intenzity obav. Nejčastěji byla zaznamenána odpověď „určitě obavy“, která byla uvedena 49 respondenty (45,8 %). Možnost „spíše malé obavy“ byla označena 30 rodiči (28,0 %), zatímco „velké obavy“ byly uvedeny ve 19 případech (17,8 %). Možnost „vůbec žádné obavy“ byla uvedena v 9 případech (8,4 %).

Na základě získaných dat bylo zjištěno, že u většiny rodičů byla zaznamenána přirozená míra obav o online bezpečnost jejich dítěte.

Uvedené hodnoty jsou považovány za potvrzení toho, že kyberšikana je z pohledu rodičů vnímána jako aktuální a reálné riziko pro jejich děti, ať už se jedná o chlapce nebo dívky. Zjištěné postoje mohou být dále také využity jako východisko pro posílení spolupráce mezi školou a rodinou, a to například v oblasti včasné identifikace dopadů kyberšikany na žáka.

Obrázek 22 Obavy rodičů z možného výskytu kyberšikany

(zdroj: vlastní)

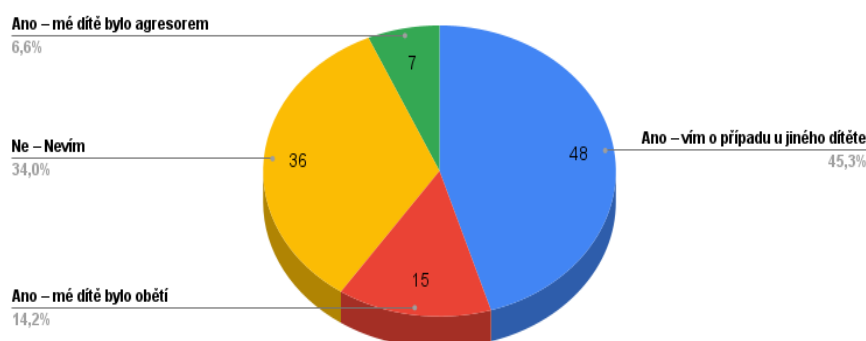
Otázka č. 4: Setkalo se vaše dítě (případně jiný Vám blízký školák) s kyberšikanou?

Čtvrtá otázka byla formulována s cílem zjistit, zda byla ze strany rodičů zaznamenána zkušenost s kyberšikanou, a to buď přímo u vlastního dítěte, nebo nepřímo prostřednictvím jiného dítěte v jejich blízkém okolí.

Ve 48 případech (45,3 %) bylo respondenty uvedeno, že měli povědomí o případu kyberšikany, který se týkal jiného dítěte. V 15 odpovědích (14,2 %) bylo dítě označeno jako oběť tohoto jevu. Sedm respondentů (6,6 %) uvedlo, že jejich dítě bylo vnímáno jako agresor.

Možnost odpovědi „nevím“ byla zvolena ve 36 případech (34,0 %) a byla považována za nezanedbatelnou část všech odpovědí. Tato volba může být interpretována nejen jako absence informací, ale také jako projev nejistoty ohledně toho, zda se dítě s kyberšikanou skutečně setkalo. Zároveň může být vnímána jako důsledek nedostatečné komunikace mezi dítětem, rodičem a školou nebo jako projev obtížné rozpoznatelnosti těchto situací v online prostředí.

Zjištěné výsledky mohou být interpretovány jako potvrzení skutečnosti, že zkušenost s kyberšikanou byla v určité formě reflektována přibližně dvěma třetinami dotazovaných. Tato skutečnost je vnímána jako důkaz závažnosti a aktuálnosti sledovaného jevu, ale současně také jako podnět ke zlepšení informovanosti a komunikace, a to nejen v rámci rodiny, ale i mezi rodiči a školou, například prostřednictvím třídních schůzek nebo dalších forem vzájemné spolupráce.

Obrázek 23 Zkušenost rodičů s výskytem kyberšikany u dítěte nebo jiných žáků

(zdroj: vlastní)

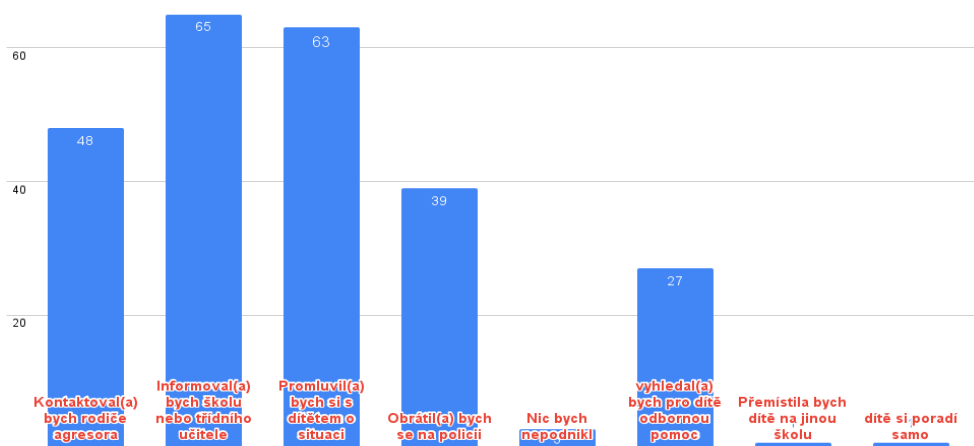
Otázka č. 5: Co jste udělal(a) nebo co byste udělal(a) jako rodič, kdybyste zjistil(a), že vaše dítě je obětí kyberšikany?

V páté otázce bylo zjišťováno, jakým způsobem by rodič reagoval v situaci, kdy by se dozvěděl, že jeho dítě čelí kyberšikaně. Otázka byla formulována jako polootevřená s možností výběru více odpovědí, přičemž tímto způsobem byla umožněna registrace širší škály postojů respondentů.

Nejpochetněji bylo uvedeno, že by byla informována škola nebo třídní učitel (65 odpovědí), následovalo promluvení s dítětem o vzniklé situaci (63 odpovědí). V 48 případech by byli kontaktováni rodiče agresora a ve 39 odpovědích bylo uvedeno, že by se rodiče obrátili na PČR. Možnost vyhledání odborné pomoci byla zvolena 27 respondenty.

V menším počtu případů (9 odpovědí) bylo uvedeno, že by nebyl podniknut žádný konkrétní krok. V jednotlivých odpovědích bylo dále zaznamenáno, že by bylo dítě přemístěno na jinou školu nebo odkázáno, aby situaci vyřešilo samo.

Na základě analyzovaných dat může být konstatováno, že většina rodičů by v případě zjištění kyberšikany zvolila aktivní přístup, zejména ve formě spolupráce se školou nebo prostřednictvím otevřené komunikace s dítětem. Možnost kontaktovat policii byla zaznamenána méně často, nicméně její výskyt lze chápat jako indikátor připravenosti rodičů jednat v případě vážného nebo opakovaného incidentu. Vyhledání odborné pomoci bylo rovněž uvedeno, což lze vnímat jako adekvátní a odpovědnou reakci na obtížně řešitelné situace. Rezignovaný přístup bez jakékoli reakce byl uveden pouze výjimečně.

Obrázek 24 Reakce rodičů na případ kyberšikany u vlastního dítěte

(zdroj: vlastní)

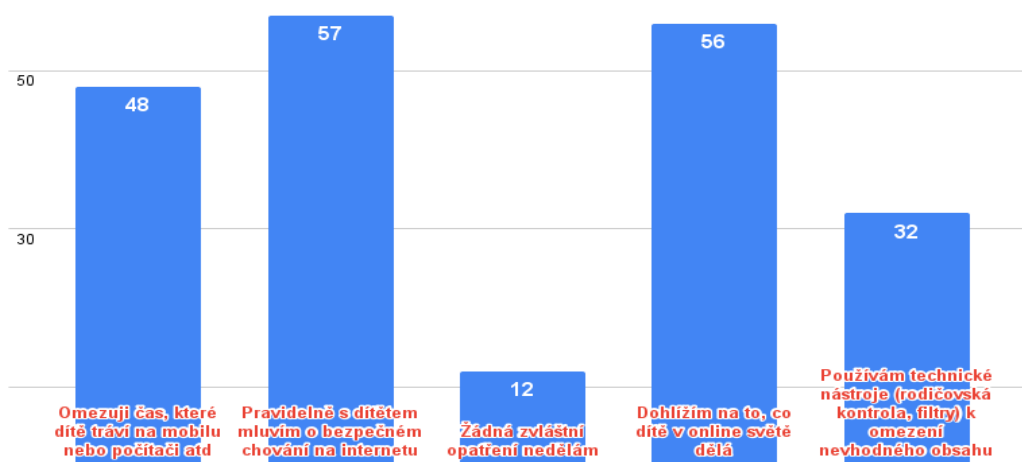
Otázka č. 6: Jakým způsobem se snažíte předcházet rizikům spojeným s internetem a mobilními technologiemi u Vašeho dítěte?

Tato položka dotazníku vyhodnocovala, jakými způsoby bývá ze strany rodičů předcházeno rizikům souvisejícím s používáním internetu a mobilních technologií u jejich dětí. Otázka byla opět formulována jako polootevřená s možností výběru více odpovědí pro širší škálu zkušeností.

Nejpoužtější zvolenou odpovědí bylo, že s dítětem bývá pravidelně vedena komunikace o bezpečném chování v online prostředí (57 odpovědí). Ve 56 případech bylo uvedeno, že je průběžně dohlíženo na to, jaké aktivity dítě na internetu vykonává. V dalších 48 odpovědích bylo zaznamenáno, že bývá omezován čas strávený u mobilních zařízení nebo počítače.

Využití technických nástrojů, jako jsou rodičovské filtry či kontrolní systémy, bylo zmíněno ve 32 případech. Přístup spočívající v absenci zvláštních opatření byl zaznamenán pouze u 12 respondentů, což ukazuje na jeho okrajový výskyt v rámci zkoumaného souboru.

Z dostupných dat lze vyvodit, že prevence bývá ze strany rodičů nejčastěji realizována formou osobního dohledu a přímé komunikace s dítětem. Technické prostředky jsou využívány v menší míře, zatímco zcela pasivní postoj byl potvrzen pouze výjimečně. Zjištěné výsledky jsou tak považovány za potvrzení toho, že daná problematika je rodiči vnímána jako relevantní součást rodičovské zodpovědnosti.

Obrázek 25 Preventivní opatření rodičů proti online rizikům

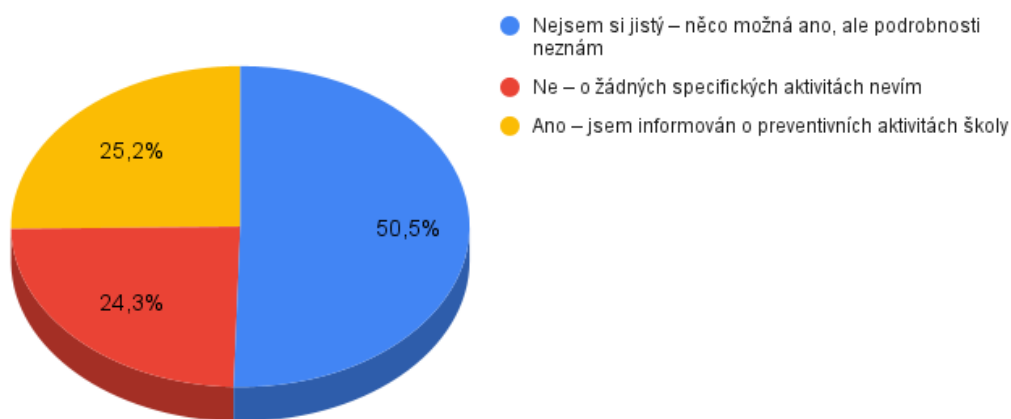
(zdroj: vlastní)

Otázka č. 7: Víte o tom, že by škola, kterou vaše dítě navštěvuje, měla nějaký program nebo pravidla proti kyberšikaně?

Součástí dotazníkového šetření byla také otázka zaměřená na informovanost rodičů o preventivních opatřeních, která jsou na školách realizována v souvislosti s kyberšikanou. Těmito odpověďmi měl být získán přehled o tom, do jaké míry jsou rodiče s tímto typem školní prevence obeznámeni.

Ve více než polovině případů (50,5 %) bylo uvedeno, že si respondenti nebyli jisti, zda škola, kterou jejich dítě navštěvuje, nabízí konkrétní program zaměřený na tuto problematiku. V přibližně jedné čtvrtině odpovědí (25,2 %) bylo zaznamenáno, že rodiče byli o preventivních aktivitách školy informováni. Zbývajících 24,3 % odpovědí odráželo nedostatek informací o konkrétních opatřeních realizovaných školou.

Zjištěné výsledky naznačují, že úroveň informovanosti rodičů o školních preventivních aktivitách je značně nevyrovnaná. Ačkoli část zákonných zástupců deklarovala, že jim informace byly zprostředkovány, převládali ti, u nichž buď informace zcela chyběly nebo nebyly vnímány jako dostatečně srozumitelné a konkrétní. Tato skutečnost ukazuje na přetrvávající mezery v oblasti komunikace mezi školou a rodinou, zejména pokud jde o prevenci rizikového online chování.

Obrázek 26 Informovanost rodičů o preventivních programech školy

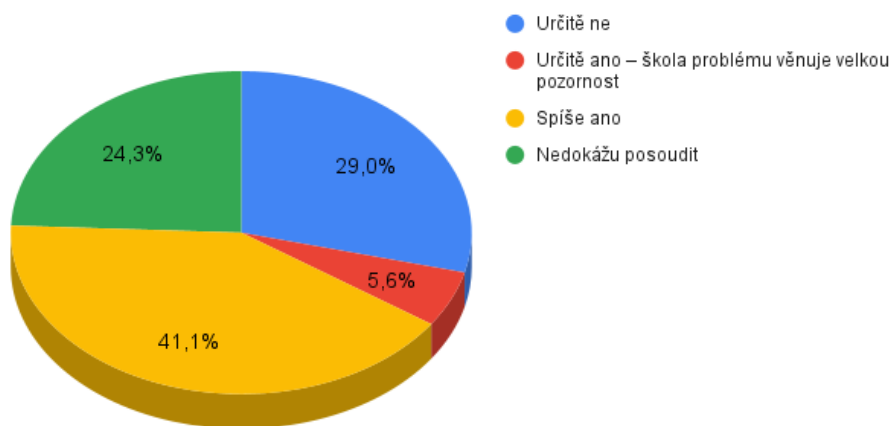
(zdroj: vlastní)

Otázka č. 8: Myslíte si, že škola vašeho dítěte dělá dost pro prevenci a řešení kyberšikany?

V předposlední otázce byl analyzován postoj rodičů k tomu, do jaké míry považují školu za schopnou efektivně se zapojit do prevence a řešení kyberšikany. Na základě poskytnutých odpovědí bylo možné posoudit, jak je úsilí školy v této oblasti rodiči vnímáno a hodnoceno.

Za nejvíce zastoupenou odpověď byla označena varianta „spíše ano“ (41,1 %), z čehož lze usuzovat, že určitá preventivní opatření ze strany školy jsou rodiči vnímána. Ve 29 % případů bylo uvedeno, že respondenti nedokázali situaci posoudit. Výrazně pozitivní pohled, tedy odpověď „určitě ano“, byl zvolen pouze v 5,6 % případů. Opačný postoj zastávala přibližně čtvrtina respondentů (24,3 %), kteří označili odpověď „určitě ne“.

Z výsledků šetření byla identifikována určitá nevyrovnanost v míře důvěry rodičů vůči školním preventivním aktivitám. Zatímco část zákonných zástupců považovala přístup školy za dostatečný, současně byl zaznamenán i opakovaný výskyt nejistoty nebo nedostatku informací. Tato zjištění naznačují, že preventivní strategie škol nejsou vždy komunikovány dostatečně srozumitelným způsobem, případně nejsou rodiči vnímány jako dostatečně viditelné.

Obrázek 27 Názory rodičů na přístup školy ke kyberšikaně

(zdroj: vlastní)

Otázka č. 9: Co by se podle Vás mělo (ze strany školy či vás rodičů) zlepšit pro lepší ochranu dětí před kyberšikanou?

Závěrečná otázka dotazníkového šetření byla formulována jako otevřená s cílem poskytnout rodičům prostor pro vyjádření vlastních podnětů, návrhů či zkušeností týkajících se možností zlepšení ochrany dětí před kyberšikanou. Její zařazení bylo zamýšleno jako doplnění předchozích uzavřených a polootevřených položek dotazníku a mělo umožnit hlubší porozumění individuálním postojům respondentů. Odpovědi byly získány celkem od 49 rodičů.

Na základě obdržených výpovědí byla identifikována široká škála názorů, přičemž některé odpovědi byly formulovány velmi stručně, zatímco jiné obsahovaly konkrétní návrhy i osobní reflexe. Nejčastěji byla vyjadřována potřeba posílení informovanosti, a to jak mezi žáky, tak vůči rodičům. Opakovaně byla zmiňována absence pravidelných, konkrétních a srozumitelných informací o preventivních opatřeních školy. Dále byla zdůrazňována důležitost aktivního zapojení rodičů do preventivních aktivit, například prostřednictvím přednášek, diskusí nebo tematických setkání.

Ve výpovědích rodičů byla opakovaně zdůrazňována potřeba intenzivnější komunikace mezi školou a zákonnými zástupci. Kritizována byla zejména formálnost běžných třídních schůzek, které byly v kontextu prevence rizikového chování označovány jako nedostatečné a zanedbávané. Navrhována byla otevřenější spolupráce s třídními učiteli i dalšími pedagogickými pracovníky, zejména v případech výskytu problémového chování.

V části odpovědí byla identifikována potřeba poskytnutí podpory směrem k rodičům samotným. V několika případech bylo uvedeno, že by byla oceněna možnost získat více informací nebo se zapojit do vzdělávacích aktivit zaměřených na digitální bezpečnost. Zaznamenány byly rovněž návrhy na organizaci workshopů, seminářů či informačních kampaní, které by rodičům poskytly větší jistotu při výchově v online prostředí.

Nemalá pozornost byla věnována také domácí prevenci. Byla také popsána opatření uplatňovaná v domácím prostředí, například formou časového omezení používání mobilních a počítačových zařízení, pravidelného dohledu nad obsahem sledovaným dětmi nebo vytvořením společných pravidel pro bezpečné chování na internetu. V několika případech byla zmiňována potřeba důslednější kontroly ze strany rodičů, včetně zavedení technických filtrů či omezení přístupu k vybraným aplikacím a platformám.

Část výpovědí byla zaměřena na školní prostředí. Byla vyjadřována budoucí očekávání vůči důslednějším postupům vůči agresorům, stejně jako podpora práce s třídními kolektivy, v nichž bývá kyberšikana často zakořeněna ve skupinové dynamice. Zaznamenány byly rovněž návrhy na větší důraz kladený na posilování vztahů mezi žáky, budování lepších školních vztahů a systematické vzdělávání dětí o důsledcích kyberšikany.

Na základě analyzovaných dat mohou být formulovány klíčové závěry. Za jeden z nejvýznamnějších je považováno zjištění, že problematika kyberšikany je rodiči vnímána jako závažná a aktuální. Z poskytnutých odpovědí zároveň vyplynulo, že je ze strany rodičů uváděn zájem aktivně se zapojovat do preventivních aktivit a přispívat ke zvyšování bezpečnosti dětí v online prostředí.

11 ZÁVĚRY ŠETŘENÍ MEZI RODIČI ŽÁKŮ

Provedené dotazníkové šetření ukázalo, že povědomí rodičů o rizicích kyberšikany je obecně rozšířené. Ve většině případů byla vyjádřena alespoň částečná informovanost o této problematice a u naprosté většiny rodičů byly zaznamenány určité obavy o bezpečnost jejich dětí v online prostředí.

U značné části dotázaných rodičů byly identifikovány přímé či nepřímé zkušenosti s kyberšikanou. Nejčastěji byla uváděna znalost případů v blízkém okolí, zatímco výskyt přímo u vlastního dítěte byl potvrzen méně často. Současně byla zaznamenána výrazná nejistota ohledně toho, zda dítě kyberšikanu zažilo, což může souviset s omezenou komunikací mezi školou a rodinou nebo s obtížnou rozpoznatelností těchto situací.

Dále bylo odhaleno, že v případě výskytu kyberšikany by většina rodičů volila aktivní přístup. Nejčastěji by bylo přistoupeno k informování školy a následné komunikaci s dítětem. Možnost obrácení se na Policii ČR či vyhledání odborné pomoci byla zvažována méně často, zatímco zcela pasivní postoj byl zaznamenán pouze výjimečně.

Součástí odpovědí bylo rovněž potvrzení, že v některých rodinách jsou již uplatňována vlastní preventivní opatření. Nejčastěji byla zmiňována pravidelná komunikace o bezpečném chování na internetu a dohled nad online aktivitami dětí. Technické nástroje, jako například rodičovské filtry, byly využívány méně často.

Bylo rovněž zjištěno, že informovanost rodičů o preventivních opatřeních realizovaných školami není jednotná. O existenci konkrétních programů zaměřených na kyberšikanu byla informována pouze malá část respondentů. U většiny rodičů byla zaznamenána nejistota nebo absence konkrétních informací. Zároveň byly identifikovány rozdíly v hodnocení školních preventivních aktivit – část rodičů považovala stávající opatření za dostatečná, zatímco u jiných byla zaznamenána nedůvěra a pocit nedostatečné informovanosti.

Důvěra rodičů ve školní preventivní strategii byla hodnocena jako nevyrovnaná a často ovlivňována nedostatečnou komunikací ze strany školy. Z odpovědí v otevřené otázce vyplynulo, že ze strany rodičů je kladen důraz na častější informování a aktivnější zapojení do preventivních aktivit. Opakovaně bylo doporučováno, aby školami byly poskytovány konkrétní a přehledné informace o programech prevence kyberšikany určené žákům i jejich zákonným zástupcům. Intenzivnější spolupráce formou přednášek, besed či workshopů zaměřených na digitální bezpečnost byla navrhována jako prostředek, který by rodičům

umožnil lépe porozumět online světu. V oblasti domácností byla doporučována opatření zahrnující zavedení jasně stanovených pravidel pro používání internetu, důslednější dohled nad online aktivitami dětí a využívání technických prostředků k ochraně před nevhodným obsahem.

V souvislosti se školním prostředím byla zdůrazněna potřeba důslednějšího postihování agresorů a systematického budování pozitivního třídního kolektivu. Na základě získaných podnětů bylo posilování otevřené komunikace a spolupráce mezi školou a rodinou označeno za klíčový prvek účinné prevence.

Závěry šetření potvrzují, že kyberšikana je rodiči v Jihomoravském kraji vnímána jako reálné a aktuální riziko. U značné části dotázaných byla potvrzena osobní zkušenost s tímto jevem. Zároveň bylo zjištěno, že většina rodičů je připravena aktivně se zapojovat do prevence a řešení kyberšikany ve spolupráci se školou. V odpovědích však byla zaznamenána i omezená informovanost o konkrétních školních opatřeních. Tato zjištění poukazují na potřebu posílení dialogu mezi školou a rodinou, a to za účelem včasné výměny informací a koordinovaného postupu v oblasti prevence kyberšikany.

12 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK A HYPOTÉZ

V této kapitole jsou výsledky výzkumu prezentovány ve vztahu k formulovaným výzkumným otázkám a hypotézám. Důraz je kladen na ověření toho, zda byly jednotlivé hypotézy potvrzeny či vyvráceny na základě získaných dat.

Výzkumná otázka č. 1: Jaké formy kyberšikany se nejčastěji vyskytují mezi žáky základních škol v Jihomoravském kraji?

Kyberšikana ve formě urážlivých či výhrůžných zpráv byla mezi žáky nejčastěji uváděna, což bylo potvrzeno jak v odpovědích žáků, tak ze strany pedagogických pracovníků. Dále byly zaznamenány případy vyloučení z online skupin, šíření ponižujících materiálů a zneužití identity prostřednictvím falešných účtů.

Výzkumná otázka č. 2: Jaké dopady má kyberšikana na psychické zdraví a sociální vztahy žáků?

Přestože většinou žáků nebyly uváděny závažné dopady, u části z nich byly identifikovány negativní psychické projevy, jako například smutek, stres, úzkost, strach z docházky do školy a zhoršení školního prospěchu. V pedagogické činnosti byly rovněž zaznamenány případy stresu a úzkosti, změny v chování, zvýšené napětí ve třídním kolektivu či větší absence, což může být vnímáno jako potvrzení rozsahu dopadů na školní prostředí.

Výzkumná otázka č. 3: Jak jsou školní preventivní opatření proti kyberšikaně vnímána respondenty a které z nich jsou považovány za nejméně účinné?

Mezi dotázanými byla preventivní opatření většinově vnímána pozitivně. Ze strany žáků však v některých případech působila jako málo srozumitelná či nedostatečná. Za nejméně účinné byly pedagogy označovány zákazy používání mobilních telefonů, zatímco jako efektivní nástroje byly hodnoceny workshopy, anonymní hlášení incidentů a spolupráce s rodiči. Ze strany rodičů byla opakovaně poukazována nedostatečná informovanost o opatřeních, což poukazuje na slabiny v komunikaci školy.

Výzkumná otázka č. 4: Jaké zkušenosti s výskytem, řešením a prevencí kyberšikany mezi žáky byly zaznamenány pedagogy základních škol v Jihomoravském kraji?

S kyberšikanou se v prostředí základních škol setkala většina pedagogických pracovníků, přičemž nejčastěji byly uváděny dva až pět zaznamenaných případů. Řešení těchto situací bylo realizováno převážně interně ve spolupráci s rodiči, zatímco zapojení PČR bylo zaznamenáno pouze výjimečně. Preventivní aktivity byly realizovány na většině škol, avšak jejich účinnost, časová dotace a podpora ze strany vedení školy byly často vnímány jako nedostatečné.

Hypotéza č. 1: Více než 50 % pedagogů působících na ZŠ v Jihomoravském kraji se již setkala s alespoň jedním případem kyberšikany mezi žáky.

Z celkového počtu 115 dotazovaných bylo ve 94 případech (81,7 %) uvedeno, že během pedagogické praxe došlo k setkání s případem kyberšikany mezi žáky. Na základě těchto zjištění byla hypotéza č. 1 potvrzena.

Výzkumná otázka č. 5: Jak rodiče žáků ZŠ vnímají výskyt kyberšikany a její dopad na děti?

Kyberšikana je rodiči vnímána jako aktuální problém. Většina z nich se považuje pouze za částečně informované a vyjadřuje obavy o bezpečnost svých dětí. Přímá zkušenost s kyberšikanou u vlastního dítěte byla uvedena menší částí rodičů, přičemž u značné části byla zaznamenána nejistota, zda se dítě vůbec stalo obětí kyberšikany. Tato skutečnost může souviset s omezenou komunikací mezi školou a rodinou.

Hypotéza č. 2: Více než třetina rodičů podceňuje riziko, že by se jejich dítě mohlo stát obětí kyberšikany.

Ve 36,4 % odpovědí bylo uvedeno, že obavy z možnosti, že by se dítě mohlo stát obětí kyberšikany, jsou vnímány jako malé nebo žádné. Tento postoj může být interpretován jako projev podceňování rizika, jehož příčinou může být nedostatečná informovanost o dopadech a závažnosti kyberšikany nebo omezená komunikace mezi rodičem a dítětem. Na základě těchto zjištění byla taktéž hypotéza č. 2 potvrzena.

13 NÁVRH ŠKOLNÍHO PROGRAMU K PREVENCI A ŘEŠENÍ KYBERŠIKANY

Na základě výsledků průzkumu mezi žáky, pedagogy a rodiči bylo shledáno nezbytné zavést preventivní program složený z modulů, který by měl být integrován do běžného vzdělávacího plánu. Tento krok je navržen a doporučen jako součást preventivního a intervenčního programu vhodného pro školní praxi.

V průzkumu bylo zjištěno, že přibližně jedna třetina žáků se již s kyberšikanou setkala, a ve více než 40 % těchto případů docházelo k opakování incidentů. Současně byla potvrzena nutnost dlouhodobé práce se školním kolektivem, přičemž zvláštní pozornost má být věnována roli svědků incidentů, kteří mohou sehrát klíčovou úlohu při včasném odhalování kyberšikany.

Bylo rovněž potvrzeno, že žáci se v těchto situacích často spoléhají na vlastní schopnosti nebo vyhledávají pomoc u vrstevníků, zatímco je navazován méně často kontakt s pedagogy a rodiči. Z toho důvodu je doporučeno posílit důvěru mezi žáky a dospělými a vytvořit prostředí, v němž se žáci nebudou obávat sdílet své zkušenosti a vyhledávat podporu u pedagogů či jiných dospělých osob, například rodičů.

Z výzkumu rovněž vyplynulo, že kyberšikana je pedagogy vnímána jako opakující se problém, který vyžaduje systematické řešení a začlenění do každodenní školní praxe. V tomto kontextu se jedná jak o preventivní opatření, tak i o nastavení intervenčního mechanismu. V souladu s tímto zjištěním je navrženo zařazení problematiky kyberšikany jako samostatného tématu do školních preventivních strategií.

Na základě těchto poznatků navrhuji následující pilotní modul:

- Realizace pravidelných interaktivních workshopů a diskusí pro žáky ve formě tematických debat, videí a prezentací. Tyto aktivity jsou zaměřeny na práci s konkrétními a nejčastějšími případovými situacemi kyberšikany, jako jsou výhružné zprávy, urážlivý obsah či zveřejnění citlivých fotografií. Součástí aktivit je nácvik efektivních komunikačních a obranných strategií v online prostředí. Workshopy jsou vedeny třídním učitelem ve spolupráci se školními metodiky prevence a případně odborníky z praxe (např. zástupci Policie ČR nebo pracovníky organizací typu E-Bezpečí). Pro zvýšení účinnosti je doporučeno zapojení veřejně známých osobností z online prostředí (např. influencerů, youtuberů či streamerů), které mohou být u cílové skupiny

vnímány jako inspirativní osobnosti, k nimž žáci vzhlížejí, a které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje ke kybernetické bezpečnosti. Tímto způsobem je posilována schopnost žáků identifikovat incidenty a adekvátně na ně reagovat. Modul je koncipován jako nástroj primární prevence s důrazem na aktivní zapojení svědků.

- Implementace cílených preventivních aktivit, které podporují důvěryhodné vztahy mezi žáky a pedagogickými pracovníky s cílem snížit psychologické bariéry v oznamování incidentů kyberšikany. Součástí těchto aktivit je nácvik otevřené komunikace o problematice online rizik, práce s modelovými situacemi oznamování a vytváření bezpečného prostoru pro sdílení zkušeností. Prostřednictvím tohoto přístupu je posilována ochota žáků včas vyhledat pomoc, čímž se předchází eskalaci problémového chování.
- Téma kyberšikany je systematicky začleňováno do výuky (například v rámci občanské výchovy, výchovy ke zdraví, informatiky či třídnických hodin). Výuka zahrnuje konkrétní aktivity zaměřené na porozumění pravidlům bezpečného chování na internetu, respektu v online prostředí a dopadům nevhodného jednání. Prostřednictvím tohoto přístupu je problematika žákům předávána srozumitelně a v návaznosti na obsah běžné výuky.
- Pedagogičtí pracovníci jsou pravidelně školeni v postupech řešení incidentů kyberšikany, včetně zásad účinného zásahu, spolupráce se školním preventivním týmem a zapojení školního psychologa. Součástí těchto postupů je také dokumentace případu, vedení rozhovorů s účastníky a včasné, citlivé informování zákonných zástupců všech zúčastněných stran, což napomáhá efektivnímu a transparentnímu řešení situace. Intervence může zahrnovat přijetí přiměřených výchovných či kázeňských opatření podle závažnosti konkrétního incidentu, čímž se podporuje jednotný a koordinovaný přístup školy k sekundární prevenci a intervenci.

Cílem pilotního modulu je vytvoření systematického a dlouhodobě udržitelného rámce prevence a intervence v oblasti kyberšikany, který bude pevně zakotven v každodenní praxi školy prostřednictvím konkrétních a opakovaně využívaných opatření.

Z výzkumných závěrů vyplývá, že výskyt opakovaných incidentů lze efektivně snižovat pouze prostřednictvím komplexního a soustavného přístupu.

Po vyhodnocení účinnosti v pilotní fázi může být tento modul doporučen k širší implementaci ve školách napříč regiony České republiky.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo prozkoumání různých forem kyberšikany, identifikace jejich dopadů na žáky, pedagogy a rodiče na druhém stupni základních škol v Jihomoravském kraji a návrh účinných preventivních opatření.

Vypracovaná diplomová práce je strukturována do dvou částí, teoretické a praktické. V rámci teoretické části byly analyzovány klíčové charakteristiky kyberšikany a její specifika, zejména jednotlivé formy tohoto jevu a vnímání z perspektivy oběti, agresora i přihlížejících. V následující kapitole byl zkoumán právní rámec kyberšikany a jeho vývoj, přičemž byl podrobně představen legislativní rámec České republiky a popsány osvětové aktivity realizované v této oblasti. Další část byla zaměřena na sociální dopady kyberšikany ve školním prostředí, přičemž byly identifikovány její důsledky pro oběti a zmapovány postoje pedagogů a rodinných příslušníků. Teoretická část byla završena kapitolou věnovanou prevenci a bezpečnostním přístupům proti kyberšikaně ve školním prostředí. Tato kapitola byla členěna na technická a organizační opatření a na přehled preventivních programů realizovaných ve školách. Uvedené poznatky byly následně využity jako východisko pro zpracování části praktické.

V praktické části byl zkoumán výskyt kyberšikany na základních školách v Jihomoravském kraji. Nejvyšší míra zapojení a spolupráce byla zaznamenána na školách ZŠ Židlochovice, ZŠ Velké Němčice, ZŠ Letní pole ve Vyškově a ZŠ Rousínov. V úvodu praktické části byla představena výzkumná metodologie, v rámci níž byl vymezen výzkumný záměr, formulovány klíčové výzkumné otázky a hypotézy, popsán zkoumaný vzorek respondentů a zvoleny vhodné metody sběru a zpracování dat. Dotazníkové šetření bylo realizováno anonymně mezi žáky druhého stupně, jejich rodiči a pedagogickými pracovníky, přičemž celkový počet respondentů činil 511 osob. Získaná data byla statisticky zpracována a interpretována v návaznosti na stanovené výzkumné cíle.

Na základě získaných výsledků bylo možné úspěšně zodpovědět všechny stanovené výzkumné otázky a potvrdit obě hypotézy. Za klíčové zjištění lze považovat skutečnost, že více než 50 % dotázaných pedagogů se již setkalo s konkrétním případem kyberšikany (hypotéza č. 1), což potvrzuje významnost tohoto jevu ve školním prostředí. Zároveň bylo zjištěno, že preventivní opatření jsou ze strany žáků často vnímána jako nejasná či nedostatečná (výzkumná otázka č. 3), což poukazuje na potřebu jejich systematizace, posílení a lepší komunikace mezi školou a žáky.

Na základě zjištěných skutečností byla navržena čtyři klíčová opatření, která přispívají k efektivnímu zvládnutí kyberšikany ve školním prostředí. Doporučena byla realizace interaktivních workshopů zaměřených na konkrétní příklady kyberšikany a nácvik obranných postupů, vedených třídními učiteli ve spolupráci s metodiky prevence a odborníky z praxe. Součástí návrhu je rovněž využití influencerů a streamujících osobností, k nimž žáci často vzhlíží a jejichž forma komunikace je žákům blízká, což z nich činí efektivní nástroj pro posilování žádoucích postojů k online bezpečnosti. Dále byly navrženy preventivní aktivity podporující důvěru mezi žáky a pedagogickými pracovníky s cílem snížit psychologické bariéry v oznamování incidentů. Problematika kyberšikany má být systematicky začleňována do výuky prostřednictvím praktických úloh a modelových situací. Nedílnou součástí navrženého modulu je rovněž pravidelné vzdělávání pedagogů v postupech řešení těchto situací. Navržená opatření tvoří ucelený a dlouhodobě udržitelný rámec prevence a intervence, jenž může být dále rozvíjen a aplikován napříč školami.

Výsledky a návrhy vyplývající z této práce byly následně předány vedení zapojených základních škol a školním metodikům prevence, aby mohly být využity v rámci školní praxe. Tím byla podpořena možnost jejich aplikace v reálném prostředí a zvýšena praktická využitelnost celého výzkumu.

Do budoucna se jako přínosné jeví zaměření výzkumu na dlouhodobou efektivitu navržených preventivních a intervenčních opatření v praxi. Zároveň je žádoucí zkoumat, do jaké míry se doporučení daří implementovat, jak jsou vnímána jednotlivými aktéry a jaký mají dopad na školní klima. Za vhodné je rovněž považováno rozšíření výzkumu na další regiony České republiky, což by mohlo přispět k hlubšímu porozumění místním podmínkám a zvýšit využitelnost získaných poznatků v celostátním měřítku.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ZVÍROTSKÝ, Michal. *Terminologický a výkladový slovník šikany*. Pedagogika. Praha: Grada, 2023. ISBN 978-80-271-5187-5.
- [2] ČERNÝ, Pavel. *Když si ubližují děti*. Online. Statistika&MY. 2023. Dostupné z: <https://statistikaamy.csu.gov.cz/kdyz-si-ublizuji-deti> [cit. 2025-03-10].
- [3] SPITZEROVÁ, Markéta; PAVLAS, Tomáš; ZATLOUKAL, Ondřej; SUCHOMEL, Petr; ZATLOUKAL, Tomáš et al. *Hodnocení rizikového chování žáků základních a středních škol se zaměřením na oblast kyberšikany*. Online. Praha: Česká školní inspekce, 2023. ISBN 978-80-88492-23-8. Dostupné také z: https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2023_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ-Hodnoceni-rizikoveho-chovani_FINAL.pdf [cit. 2025-03-02].
- [4] VÝZKUMNÝ ÚSTAV BEZPEČNOSTI PRÁCE, V. V. I. *Bezpečnost a ochrana zdraví školní mládeže při používání digitálních technologií: Kyberšikana a její dopady*. Online. Praha, 2023. Dostupné z: <https://skoly.vubp.cz/soubory/boz-skolni-mladeze-pri-pouzivani-digitalnich-technologii-kybersikana-a-jeji-dopady.pdf> [cit. 2025-02-25].
- [5] E-BEZPEČÍ.CZ. *Kybernetická šikana (Kyberšikana)*. Online. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 2024. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/kybersikana/> [cit. 2025-02-25].
- [6] TRAN, Van Cong; NGUYEN, Phuong Hong Ngoc; WEISS, Bahr; NGUYEN, Van Luot; NGUYEN, Ba Dat. *Definition and Characteristics of 'Cyberbullying' among Vietnamese Students*. VNU Journal of Science: Education Research. Online. 2018, roč. 34, č. 4. ISSN 2588-1159. Dostupné z: <https://js.vnu.edu.vn/ER/article/view/4212> [cit. 2025-03-02].
- [7] DISPARTI LAW GROUP ACCIDENT & INJURY LAWYERS. *What is Cyberbullying and How Does It Differ From Traditional Bullying?* Online. Disparti. 2024. Dostupné z: <https://www.dispartilaw.com/what-is-cyberbullying-definition> [cit. 2025-03-02].

- [8] DASHÖFER, Verlag, KOLÁŘOVÁ, Eva (ed.). *Šikana a kyberšikana: Základní rozdíly, formy a hranice mezi škádlením a šikanou*. Online. Škola profi. 2025. Dostupné z: https://www.skolaprofi.cz/33/sikana-a-kybersikana-zakladni-rozdily-formy-a-hranice-mezi-skadlenim-a-sikanou-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EsdDzk_YLbFAPQ69hr4zrzykukZUzLWmsA/?query=%A9ikana%20a%20kyber%B9ikana%3A%20Z%E1kladn%ED%20rozD%EDly%2C%20formy%20a%20hranice%20mezi%20%B9k%E1dlen%EDm%20a%20%B9ikanou&serp=1 [cit. 2025-03-17].
- [9] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR. *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních*. Čj. MSMT-21149/2016. Online. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2016. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny> [cit. 2025-03-02].
- [10] CZECH NEWS AGENCY. *Over Half of Czech Primary and Secondary Schools Deal With Cases of Bullying*. Online. Brno Daily. 2023. Dostupné z: <https://brnodaily.com/2023/03/14/news/over-half-of-czech-primary-and-secondary-schools-deal-with-cases-of-bullying/> [cit. 2025-03-02].
- [11] ŠIGUT, Jaroslav a ŠTUBŇOVÁ, Lenka. *Online teaching during the COVID pandemic and the risks associated with it*. Online. In: Proceedings of the International Scientific Conference EDUvision 2022. Bratislava, 7.–8. listopadu 2022. Bratislava: Narodacek, 2023. Dostupné z: https://www.narodacek.cz/wp-content/uploads/2023/01/33_Sigut.pdf [cit. 2025-03-20].
- [12] KALAMÁR, Štěpán a KAISEROVÁ, Monika. *Kyberšikana a její vliv na mládež*. Forenzní vědy, právo, kriminalistika. Online. 2020, roč. 5, č. 2, s. 159–178. DOI: 10.37355/fvpk-2020/2-04. Dostupné z: <https://www.vsfs.cz/periodika/forenzni-vedy-2020-2-04.pdf> [cit. 2025-03-02].
- [13] JARRAR, Y., AWOBAMISE, A., NNABUIFE, S., & NWEKE, G. E. (2020). *Perception of Pranks on Social Media: Clout-Lighting*. Online Journal of Communication and Media Technologies, 10(1), e202001. Dostupné z: <https://doi.org/10.29333/ojcm/6280> [cit. 2025-03-02].
- [14] STEER, Oonagh Lucy. *Exploring the perception, interpretation, and role of humour in cyberbullying from the perspective of adolescents and emerging adults*. Online. disertační

práce. Nottingham: University for the degree of Doctor of Philosophy, 2022. Dostupné z: <https://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/48879/1/Oonagh%20Steer%202022.pdf> [cit. 2025-02-25].

[15] SCHWEINER, Pavel. *Rekordní počet případů za leden 2024*. E-Bezpečí, roč. 9 (2024), č. 1, s. 23-26. ISSN 2571-1679. Online. Dostupné také z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=3831> [cit. 2025-02-25].

[16] ČESKO. *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. Sbírka zákonů ČR. Online. 2009. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40> [cit. 2025-02-25].

[17] NÚKIB. *NÚKIB v roce 2024 zaznamenal více kybernetických incidentů než v předchozích letech*. Online. Národní úřad pro kybernetickou bezpečnost. Online. 2025. Dostupné z: <https://nukib.gov.cz/cs/infoservis/aktuality/2215-nukib-v-roce-2024-zaznamenal-vice-kybernetickych-incidentu-nez-v-predchozich-letech/> [cit. 2025-03-02].

[18] KOHOUT, Roman. *Další formy kyberšikany*. Online. Internetem Bezpečně. 2017. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/dalsi-formy-kybersikany/> [cit. 2025-03-02].

[19] SPUMANTE, Steve. *Trolling the web: a guide*. Online. [HTTPS://WWW.URBAN75.COM/INDEX.PHP](https://www.urban75.com/index.php). URBAN 75. nedatováno. Dostupné z: <https://www.urban75.com/Mag/troll.html> [cit. 2025-03-19].

[20] KOHOUT, Roman. *Kyberšikana*. Online. Internetem Bezpečně. 2017. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/> [cit. 2025-03-02].

[21] SAFER KIDS ONLINE. *Rozvoj e-kompetencí je klíč k bezpečnějšímu internetu*. Online. Dvojklík.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.dvojklik.cz/saferkidsonline/rozvoj-e-kompetenci-u-deti-je-klic-k-bezpecnejsimu-online-prostredi/> [cit. 2025-03-18].

[22] KOHOUT, Roman. *Krádež identity*. Online. Internetem bezpečně. 2017. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybersikana/kradez-identity/> [cit. 2025-03-18].

[23] MAGDOŇOVÁ, Jana. *Ukradená identita nebo obtěžování přes sociální sítě. Kyberšikana může být zákeřnější než klasická šikana*. Online. IROZHLAS. 2022. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/kybersikana-sikana-kyberbezpecnost-deti-skola-agresor-prevence-ucitele_2209231307_fos [cit. 2025-03-02].

- [24] JANÁSOVÁ, Vendula. „*Dětem se smějí, že nemají počítač na distanční výuku.*“ *Linky bezpečí i důvěry musely posílit kapacitu chatů.* Online. Česká televize. 2021. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/detem-se-smeji-ze-nemaji-pocitac-na-distancni-vyuku-linky-bezpeci-i-duvery-musely-posilit-kapacitu-c-39666> [cit. 2025-03-19].
- [25] KOUDELOVÁ, Tereza. *Zabít se v patnácti. Varovně stoupá počet sebevražd dětí a mladistvých* / Článek Reflexu napsaný ve spolupráci s Linkou bezpečí. Online. Linka Bezpečí. 2022. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/-/stoupa-pocet-sebevrazd-deti> [cit. 2025-03-19].
- [26] JANDOVÁ, Regina. *Co dělat, když je vaše dítě obětí kyberšikany?* Online. Linka bezpečí. 2016. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/-/co-delat-kdyz-je-vase-dite-obeti-kybersikany> [cit. 2025-03-04].
- [27] KOPECKÝ, Kamil. *Co děti motivuje k tomu, aby páchaly kyberšikanu?* E-Bezpečí, roč. 4 (2019), č. 1, s. 73-80. ISSN 2571-1679. Online. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1501> [cit. 2025-03-04].
- [28] REDAKCE INVESTUJEME.CZ. *Kyberšikana je nový strašák školáků. Jak se bránit?* Online. Investujeme.cz. 2019. Dostupné také z: <https://www.investujeme.cz/tiskove-zpravy/kybersikana-je-novy-strasak-skolaku-jak-se-branit/> [cit. 2025-03-19].
- [29] KOPECKÝ, Kamil a SZOTKOWSKI, René. *Rodič a rodičovství v digitální éře (výzkumná zpráva).* Online. 02 Czech Republic and Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/107-rodic-a-rodicovstvi-v-digitalni-ere-2018/file> [cit. 2025-03-19].
- [30] ŠMÍD, Darek. *Kyberšikana: Jak se liší od fyzické šikany ve třídách škol a jak ji úspěšně čelit.* Online. Reflex. 2018. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/kybersikana> [cit. 2025-03-19].
- [31] VLACHOVÁ, Marta. *Trestná činnost spojená s internetovou kriminalitou.* Online. E-Bezpečí. 2009. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/148-226> [cit. 2025-03-04].
- [32] MURPHY, Colin. *Cyberbullying among young people: Laws and policies in selected Member States.* Online. Online: European Parliamentary Research Service, 2024. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762331/EPRS_BRI\(2024\)762331_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762331/EPRS_BRI(2024)762331_EN.pdf) [cit. 2025-03-19].

- [33] ČESKO. *Školský zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. In: Sbírka zákonů České republiky. Online. 2004. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561> [cit. 2025-03-07].
- [34] HLAVÁČ, Adam. *Kyberšikana a právní prostředky jejího potrestání*. Online. Řízení školy. 2013. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/casopisy/rizeni-skoly/kybersikana-a-pravni-prostredky-jejeho-potrestani.m-982.html> [cit. 2025-03-04].
- [35] BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *Nebezpečné pronásledování*. Online. Praha: Bílý Kruh Bezpečí. Nedatováno. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/> [cit. 2025-03-04].
- [36] FIALOVÁ, Eva. *Právní prostředky ochrany před kyberšikanou v České republice*. Online. Praha: OPEN SOCIETY FUND, 2015. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/kybers-780-ikana-analy-769-za-popularizac-780-ni-769-ef_edit.pdf [cit. 2025-03-04].
- [37] ČESKO. *Zákon č. 127/2005 Sb., Zákon o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích)*. Sbírka zákonů ČR. Online. 2005. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-127> [cit. 2025-03-05].
- [38] ČESKO. *Listina základních práv a svobod. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb.* Praha: Česká národní rada. Online. 1993. Dostupné z: <https://www.pracepropravniky.cz/zakony/listina-zakladnich-prav-a-svobod-cr/> [cit. 2025-03-04].
- [39] ŠOJDROVÁ, Michaela. *Kyberšikana: Ztrácíme naše děti online?* Online. Michaela Šojdrová. 2024. Dostupné z: <https://www.sojdrova.cz/blog/kybersikana-ztracime-nase-deti-online> [cit. 2025-03-04].
- [40] YOSEP, Iyus, HIKMAT, Rohman a MARDHIYAH, Ai. *Preventing cyberbullying and reducing its negative impact on students using e-parenting: A scoping review. Sustainability* Online. 2023, vol. 15, article no. 1752 [cit. 2025-05-05]. ISSN 2071-1050. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/su15031752>.
- [41] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR. *Strategie a koncepce MŠMT*. Online. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2019. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/strategie-a-koncepce-ap-msmt> [cit. 2025-03-04].

- [42] LOGISCOOL. *5 tipů pro rodiče ohledně bezpečnosti na internetu – oslava Dne bezpečnějšího internetu*. Online. Logiscool. 2025. Dostupné z: <https://www.logiscool.com/cz/blog/coding-tech/safer-internet-day-2025> [cit. 2025-03-04].
- [43] KOCKOVÁ, Alexandra. *Den bezpečného internetu*. Online. SVAZ MĚST A OBCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. 2025. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/novinky/a/den-bezpecneho-internetu> [cit. 2025-03-04].
- [44] EUROPEAN UNION. *About Safer Internet Day*. Online. Better Internet For Kids. 2025. Dostupné z: <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en/sic/czech-republic> [cit. 2025-03-04].
- [45] AMMIRATI, Antonella. *Šikana na základní škole: co dělat (a nedělat): rychlý průvodce pro učitele*. Praha: Taktik, 2024. ISBN 978-80-7563-709-3.
- [46] HROCH, Jaroslav a TICHÝ, Adam. *Jako by děti nosily zbraň. Kyberšikany přibývá, sílí hrozbou je sexting*. Online. Seznam zprávy. 2025. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-jako-by-deti-nosily-zbran-kybersikany-pribyva-silici-hrozbou-je-sexting-269364> [cit. 2025-03-02].
- [47] KAŇKA, Josef (ed.). *Radši bych dostala facku, ta nejistota se nedá vydržet, říká dívka. Metod kyberšikany nezastavitelně přibývá*. Online. IROZHLAS. 2024. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/radsi-bych-dostala-facku-ta-nejistota-se-neda-vydrzet-rika-divka-metod_2405220800_edr [cit. 2025-03-02].
- [48] Kladenské listy. *Kyberšikana: Skrytá hrozba digitálního věku*. Online. Kladenské listy. 2025. Dostupné z: <https://kladenskelisty.cz/268908/kybersikana-skryta-hrozba-digitalniho-veku/> [cit. 2025-03-02].
- [49] SEĎOVÁ, Stáňa. *Kyberšikanu dětí zatím rodiče neberou vážně, může ale vést i k sebevraždám*. Online. Novinky.cz. 2019. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-kybersikanu-deti-zatim-rodice-neberou-vazne-muze-ale-vest-i-k-sebevrazdam-40304677> [cit. 2025-03-04].
- [50] ZORMANOVÁ, Lucie. *Kyberšikana v České republice a v zahraničí*. Online. Metodický portál RVP. 2019. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/22075/KYBERSIKANA-V-CESKE-REPUBLICE-A-V-ZAHRANICI.html> [cit. 2025-03-02].

- [51] JSNS. *Online závislosti a kyberšikany mezi žáky základních a středních škol přibývá, ukázal průzkum*. Online. Člověk v tísni. 2021. Dostupné z: <https://www.clovekv tisni.cz/online-zavislosti-a-kybersikany-mezi-zaky-pribyva-7420gp> [cit. 2025-03-04].
- [52] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR. *Akční plán politiky rovnosti žen a mužů na léta 2023–2025*. Online. Praha: MŠMT, 2023. Dostupné z: https://msmt.gov.cz/uploads/PPRCH/Akcni_plan_PPRCH_23_25.pdf [cit. 2025-03-20].
- [53] Základní škola a Mateřská škola Lišany. *„Řešení kyberšikany z pohledu rodiče“*. Online. Lišany: Základní škola a Mateřská škola Lišany. nedatováno. Dostupné z: <https://zsmsslisany.cz/files/dokumenty/kybersikana/problematika-kybersikany.pdf> [cit. 2025-03-04].
- [54] NOVINKY, DAS. *Kyberšikana může být nebezpečnější než ta klasická*. Online. Novinky.cz. 2020. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/zena-deti-kybersikana-muze-byt-nebezpecnejsi-nez-ta-klasicka-40314565> [cit. 2025-03-01].
- [55] DOLEŽALOVÁ, Pavlína. *Kyberšikana: nový rozměr ovládání*. Online. Linka bezpečí. 2021. Dostupné z: <https://www.linkabezpeci.cz/-/kabersikana-novy-rozmer-ovladani> [cit. 2025-03-04].
- [56] RŮŽIČKOVÁ, Zuzana. *Školy budou muset oficiálně nahlašovat šikanu*. Ministerstvo ji hodlá monitorovat. Online. Médium.cz. 2024. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/zuzana-ruzickova-skoly-budou-muset-oficialne-nahlasovat-sikanu-ministerstvo-ji-hodla-monitorovat-68473> [cit. 2025-03-02].
- [57] HAUSER, Šimon. *Aplikace Nenech to být pomáhá tisícům žáků odhalovat šikanu*. Online. Praha školská. 2024. Dostupné z: <https://www.prahaskolska.eu/aplikace-nenech-to-byt-pomaha-tisicum-zaku-odhalovat-sikanu/> [cit. 2025-03-02].
- [58] NÁDVORNÍKOVÁ, Johana. *Internet ve školách*. Online. UVT Internet provider. 2024. Dostupné z: <https://uvtnet.cz/internet-ve-skolach> [cit. 2025-03-02].
- [59] AFCEA, NÚKIB, NAKIT. *Bezpečná digitální infrastruktura školy. 2. korigované vydání*. Online. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2024. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2024/03/II_c_Bezpecna-digitalni-infrastruktura-skoly_2.k_gr-1-1.pdf [cit. 2025-03-02].

- [60] MARTINEK, Petr; KOSOVÁ, Lucie; HAMBERGER, Tomáš; KOPECKÝ, Kamil a BATELKOVÁ, Veronika. *Bezpečně v kyber!* Online. Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost, 2021. ISBN 978-80-7620-001-0. Dostupné z: <https://osveta.nukib.gov.cz/course/view.php?id=84> [cit. 2025-03-02].
- [61] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČR. *Kyberprevence*. Online. Edu.Gov.cz. 2022. Dostupné z: <https://edu.gov.cz/digitalizujeme/kyberprevence/> [cit. 2025-03-02].
- [62] MAGISTRÁT HL. M. PRAHY. *Soutěž: Kraje pro bezpečný internet 2023/2024*. Online. Praha školská. 2023. Dostupné z: <https://www.prahaskolska.eu/mhmp-post/soutez-kraj-pro-bezpecny-internet-2023-2024/> [cit. 2025-03-02].
- [63] MEDIAGURU. *Seznam.cz připravil film Na hory upozorňující na kybersikanu*. Online. Mediaguru. 2018. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2018/05/seznam-cz-pripravi-film-na-hory-upozornujici-na-kybersikanu/> [cit. 2025-03-02].
- [64] PROJEKTY SEZNAM.CZ. *Nebud' hater*. Online video. Stream.cz, 2017. Dostupné z: <https://www.stream.cz/seznam-se-bezpecne/nebud-hater-231477> [cit. 2025-03-02].
- [65] Autorský tým APIV B. *Kyberšikanu u žáků nikdy nepodceňujte*. Přinášíme rady k prevenci. Online. Zapojme Všechny. 2020. Dostupné z: <https://zapojmevsechny.cz/clanek/kybersikanu-u-zaku-nikdy-nepodcenujte-prinasime-rady-k-prevenci> [cit. 2025-03-02].
- [66] HUŘŤÁKOVÁ, Sabina. *Kyberšikana – jak ji poznat, jak jí předcházet a co dělat, když k ní dojde*. Online. Webhosting centrum. 2025. Dostupné z: <https://www.webhostingcentrum.cz/kybersikana/> [cit. 2025-03-02].

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Rozložení respondentů podle pohlaví	70
Obrázek 2 Rozložení respondentů dle ročníků ZŠ.....	71
Obrázek 3 Osobní zkušenost respondentů s kyberšikanou.....	72
Obrázek 4 Frekvence opakování kyberšikany u obětí.....	73
Obrázek 5 Formy kyberšikany, se kterými se respondenti setkali.....	74
Obrázek 6 Svědectví kyberšikany	75
Obrázek 7 Reakce respondentů na zažitou nebo pozorovanou kyberšikanu.....	76
Obrázek 8 Dopady kyberšikany na respondenty.....	77
Obrázek 9 Informovanost o prevenci kyberšikany ve škole.....	78
Obrázek 10 Názory na opatření proti kyberšikaně.....	79
Obrázek 11 Zkušenost pedagogů s kyberšikanou	82
Obrázek 12 Délka pedagogické praxe.....	83
Obrázek 13 Typ školy, kde pedagog působí.....	84
Obrázek 14 Počet řešených případů kyberšikany	85
Obrázek 15 Formy kyberšikany zaznamenané učiteli.....	86
Obrázek 16 Příčiny kyberšikany podle pedagogů.....	87
Obrázek 17 Dopady kyberšikany na žáky z pohledu učitelů.....	88
Obrázek 18 Opatření školy proti kyberšikaně	89
Obrázek 19 Účinnost preventivních opatření ve škole.....	91
Obrázek 20 Ročník dítěte navštěvujícího základní školu.....	95
Obrázek 21 Informovanost rodičů o kyberšikaně a její prevenci	96
Obrázek 22 Obavy rodičů z možného výskytu kyberšikany	97
Obrázek 23 Zkušenost rodičů s výskytem kyberšikany u dítěte nebo jiných žáků.....	98
Obrázek 24 Reakce rodičů na případ kyberšikany u vlastního dítěte	99
Obrázek 25 Preventivní opatření rodičů proti online rizikům	100
Obrázek 26 Informovanost rodičů o preventivních programech školy	101
Obrázek 27 Názory rodičů na přístup školy ke kyberšikaně	102

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Srovnání tradiční šikany a kyberšikany – klíčové rozdíly.	20
--	----

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČŠI	Česká školní inspekce
DNS	Domain Name Systém (Systém doménových jmen)
EU	Evropská unie
GDPR	General Data Protection Regulation (Obecné nařízení o ochraně os. údajů)
JSNS	Jeden svět na školách
MAC	Media Access Control (Řízení přístupu k médiím)
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
PČR	Policie České republiky
SID	Safer Internet Day (Den bezpečnějšího internetu)
SMS	Short message service (Služba krátkých textových zpráv)
TZ	Trestní zákoník/Tisková zpráva
tzv.	takzvaně

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník pro žáky

Příloha P II: Dotazník pro pedagogy

Příloha P III: Dotazník pro rodiče

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO ŽÁKY**Kyberšikana z pohledu žáků**

Tento dotazník se zaměřuje na **zkušenosti žáků s kyberšikanou** – tedy s ubližováním přes internet. Dotazník je zcela **ANONYMNÍ** a jeho vyplnění zabere **maximálně 5 minut**.

Dotazník je součástí výzkumu diplomové práce a pomůže zjistit, jaké situace žáci zažívají a jak jim může škola nebo odborníci lépe pomáhat.

1. Jsi:

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Chlapec
- ☐ Dívka
- ☐ Nechci uvádět

2. Do které třídy chodíš?

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ 6. ročník
- ☐ 7. ročník
- ☐ 8. ročník
- ☐ 9. ročník

3. Zažil(a) jsi někdy kyberšikanu namířenou proti sobě?

V případě odpovědi "NE" stačí dotazník odeslat bez dalších odpovědí.

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
- ☐ Ne

4. Pokud ano, jak často se to opakovalo?

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Jen jednou
- ☐ Několikrát
- ☐ Opakovaně

5. S jakými formami kyberšikany ses osobně setkal(a)?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Urážlivé nebo výhružné zprávy
- ☐ Zvěřejňování trapných nebo citlivých fotek/videí
- ☐ Založení falešného profilu o sobě
- ☐ Odstranění ze skupiny nebo chatu
- ☐ Jiné:

6. Byl jsi svědkem toho, že by někdo z tvých spolužáků nebo kamarádů byl obětí kyberšikany?

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
- ☐ Ne

7. Pokud jsi zažil nebo viděl kyberšikanu, svěřil ses někomu nebo hledal pomoc?*Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- ☐ Ano – řekl jsem to rodičům
- ☐ Ano – řekl jsem to učiteli
- ☐ Ano – svěřil jsem se kamarádovi
- ☐ Ne – nikomu jsem to neřekl
- ☐ Ne – vyřešil jsem to sám
- ☐ Jiné:

8. Jaký dopad na tebe mělo toto setkání s kyberšikanou?*Zaškrtněte všechny platné možnosti.*

- ☐ Zhoršilo se mi soustředění nebo prospěch
- ☐ Cítil jsem strach nebo úzkost
- ☐ Báł jsem se chodit do školy
- ☐ Byl jsem smutný nebo ve stresu
- ☐ Nemělo to na mě vážný vliv
- ☐ Jiné:

9. Proběhlo na vaší škole nějaké poučení nebo program o kyberšikaně a její prevenci?*Označte jen jednu elipsu.*

- ☐ Ano – měli jsme besedu/přednášku nebo projekt ve škole
- ☐ Ne – Nevím o žádném

10. Myslíš si, že vaše škola dělá dost pro to, aby zabránila kyberšikaně? Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Určitě ano
- ☐ Spíše ano
- ☐ Spíše ne
- ☐ Nedokážu posoudit

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK PRO PEDAGOGY

Kyberšikana z pohledu učitelů

Dotazník je určen pedagogům 2. stupně základních škol v Jihomoravském kraji a zaměřuje se na jejich **zkušenosti s kyberšikanou mezi žáky**, vnímání jejích příčin a hodnocení účinnosti preventivních opatření.

Dotazník je zcela **ANONYMNÍ** a slouží k výzkumným účelům diplomové práce. Získané výsledky budou využity ke zhodnocení současné situace a k návrhu efektivnějších forem prevence ve školním prostředí. Vyplnění dotazníkového šetření zabere **maximálně 5 minut**.

1. Setkal(a) jste se ve své pedagogické praxi již s nějakým případem kyberšikany mezi žáky?

V případě odpovědi "NE" stačí dotazník odeslat bez dalších odpovědí.

Označte jen jednu elipsu.

☐ Ano

☐ Ne

2. Jak dlouho vykonáváte pedagogickou praxi?

Označte jen jednu elipsu.

☐ Méně než 5 let

☐ 5–10 let

☐ 11–20 let

☐ Více než 20 let

3. Na jakém typu školy působíte?

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Základní škola ve městě (nad 10 000 obyvatel)
- ☐ Základní škola v menším městě nebo obci (do 10 000 obyvatel)
- ☐ Malotřídní škola
- ☐ Jiné:

4. Pokud jste se ve své pedagogické praxi již setkali s nějakým případem kyberšikany, kolik takových případů jste přibližně řešil(a)?

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Pouze 1 případ
- ☐ 2–5 případů
- ☐ Více než 5 případů

5. S jakými formami kyberšikany ze strany žáků jste se setkal(a)?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Slovní napadání či vyhrožování přes chat/sms
- ☐ Šíření ponižujících materiálů (fotografie, videa) mezi žáky
- ☐ Vytváření falešných účtů žáků na sociálních sítích
- ☐ Kybernetické
- ☐ osočování učitelů

Jiné:

6. Co podle Vás nejčastěji vede žáky k tomu, aby kyberšikanovali ostatní?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Pocit anonymity a beztrestnosti
- ☐ Vliv party či vrstevníků
- ☐ Problémy v rodině
- ☐ Snaha vybít
- ☐ si zlost Nízká
- ☐ empatie
- ☐ vůči obětem

Jiné:

7. Jaké dopady na oběti (žáky) měla kyberšikana podle Vašich pozorování?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Psychický stres či úzkost u oběti
- ☐ Zhoršení prospěchu nebo soustředění ve škole
- ☐ Změny v chování ve třídě (např. uzavřenost, kolektivní konflikty)
- ☐ Zvýšená
- ☐ absence
- ☐ Žádné
- ☐ výrazné
- ☐ dopady

Jiné:

8. Má vaše škola zavedená nějaká opatření či programy na prevenci kyberšikany?

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano – uvedu příklad v následující otázce
- ☐ Ano – ale pouze obecná součást prevence rizikového chování
- ☐ Ne – Nevím
- ☐ o žádných

Jiné:

9. Jaké opatření či programy na prevenci kyberšikany má vaše škola?

10. Jak hodnotíte účinnost stávajících preventivních opatření na vaší škole?

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Velmi účinná – kyberšikana se díky nim téměř nevyskytuje
- ☐ Spíše účinná
- ☐ Spíše neúčinná
- ☐ Zcela neúčinná
- ☐ Naše škola žádná specifická opatření nemá nebo nedokážu posoudit

11. Co by podle Vás nejvíce pomohlo zlepšit prevenci kyberšikany na škole?

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK PRO RODIČE

Kyberšikana z pohledu rodičů

Tento dotazník je určen rodičům žáků 2. stupně základních škol v Jihomoravském kraji a zaměřuje se na jejich **zkušenosti a názory na kyberšikanu** – tedy ubližování mezi dětmi prostřednictvím internetu.

Dotazník je zcela **ANONYMNÍ** a slouží k výzkumným účelům diplomové práce. Získané odpovědi budou využity ke zhodnocení současné situace a návrhu vhodných preventivních opatření na úrovni školy i rodiny.

Vyplnění dotazníku zabere **maximálně 5 minut**.

1. **1. Do jaké třídy chodí Vaše dítě?**

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ 6. ročník
- ☐ 7. ročník
- ☐ 8. ročník
- ☐ 9. ročník

2. **2. Cítíte se jako rodič dostatečně informován o rizicích kyberšikany a o možnostech, jak dítě před kyberšikanou chránit?**

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Určitě ano
- ☐ Spíše ano
- ☐ Spíše ne
- ☐ Vůbec ne

3. **3. Jak velké obavy máte z toho, že by se vaše dítě mohlo stát obětí kyberšikany?**

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Velké obavy
- ☐ Určité obavy
- ☐ Spíše malé obavy
- ☐ Vůbec žádné obavy

4. **4. Setkalo se vaše dítě (případně jiný Vám blízký školák) s kyberšikanou?**

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano – mé dítě bylo obětí
- ☐ Ano – mé dítě bylo agresorem
- ☐ Ano – vím o případu u jiného dítěte
- ☐ Ne – Nevím

5. Co jste udělal(a) nebo co byste udělal(a) jako rodič, kdybyste zjistil(a), že vaše dítě je obětí kyberšikany?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Promluvil(a) bych si s dítětem o situaci
- ☐ Informoval(a) bych školu nebo třídního učitele
- ☐ Kontaktoval(a) bych rodiče
- ☐ agresora Obrátil(a) bych se na
- ☐ policii
- ☐ vyhledal(a) bych pro dítě odbornou

pomoc Jiné:

6. Jakým způsobem se snažíte předcházet rizikům spojeným s internetem a mobilními technologiemi u Vašeho dítěte?

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Pravidelně s dítětem mluvím o bezpečném chování na internetu
- ☐ Dohlížím na to, co dítě v online světě dělá
- ☐ Omezuji čas, který dítě tráví na mobilu, počítači atd.
- ☐ Používám technické nástroje (rodičovská kontrola, filtry) k omezení nevhodného obsahu
- ☐ Žádná zvláštní opatření nedělám
- ☐ Jiné: _____

7. Víte o tom, že by škola, kterou vaše dítě navštěvuje, měla nějaký program nebo pravidla proti kyberšikaně?

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano – jsem informován o preventivních aktivitách školy
- ☐ Nejsem si jistý – něco možná ano, ale podrobnosti neznám
- ☐ Ne – o žádných specifických aktivitách nevím

8. Myslíte si, že škola vašeho dítěte dělá dost pro prevenci a řešení kyberšikany?

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Určitě ano – škola problému věnuje velkou pozornost
- ☐ Spíše ano
- ☐ Určitě ne
- ☐ Nedokážu posoudit

9. Co by se podle Vás mělo (ze strany školy či vás rodičů) zlepšit pro lepší ochranu dětí před kyberšikanou?
